

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуьх!

За Дагъустандин вири мусурманриз Сив хуьнин экуь сувар алуькун
рикин сидкъидай мубаракзава!

Рамазандин пак варз куьтягъ хуьни динэгълийрин фикирар исламдин
руьгъдинни ахлакъдин чешмейрал желбзава. И варз гъамиша къени крар
авуналди, дарда авайбурун патахъай къайгъу члугуналди лишанламиш
жезвайди я, и вацра динэгълияр чпин марифатлувал мадни хкажиз чалиш-
миш жезвайди къалурзава.

Зун инанмиш тирвал, исламди ва адет хъанвай маса динри къватнавай
ахлакъдин ва медениятдин надир ирсини Россиядин халкъдин руьгъдин
девлет артмишуниз, Дагъустанда миллетрин арада ва жуьреба-жуьре
динрал амалзавай агъалийрин арада меслятвал мягъкем хуьниз, ислягъ-
вал ва мягъкем гъалар хуьниз къуллугъда. Заз квехъ ва куь хизанрихъ
хъсан сагъламвал, ислягъвал ва хушбахтвал хъана къанзава. Къуй Ал-
лагъ-Таалади куьне къур сивер, куьне гъа и вацра авур къени крар къабул-
рай ва а крарай квев жумартвилелди берекатар агакъаррай!

Дагъустан Республикадин Къил

РАБДУЛАТИПОВ

1920 – йисалай акъатзава

№ 29 (10674) хемис 16 – июль, 2015 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Чун - Россиядин халкъ

Дагъви ШЕРИФ

“Чун - Россиядин халкъ. Гзаф халкъарин Да-
гъустан” тивар алай, Россияда сифтеди тир
сегънеламишнавай интерактивно-мультимедийный
изданидин презентация Урусин
драмтеатрда киле фена. Дагъустан Рес-
публикадин регъбер Рамазан Абдулатипо-
ва къил кутуна арадал гъанвай и чехи эсер
махачкъалавийриз 14-июлдиз къалурна.

Мярекатда РД-дин Къил Рамазан АБДУ-
ЛАТИПОВА, Гъукуматдин Председатель Аб-
дусмад ГАМИДОВА, адан 1-заместитель
Анатолий КЪАРИБОВА, республикадин ми-
нистерствойринни ведомствойрин регъберри,
культурадин, искусстводин деятелрини об-
щественный тешкилатрин векилри иштирак-
на. Урусин драмтеатрдин чехи залда сан-
бар ксар гъеле гъакънавачир, ацукъдай, акъ-
ваздай чкаяр амачир.

Россиядинни Дагъустандин Гимнар
ягъайдалай, РД-дин Къил Р. Абдулатипован
видеоахунрилай къулухъ мярекат башла-
мишна.

Республикадин Къили вичин видеоахун-
ра къейдайвал, Дагъустан гзаф миллетрин
Россиядин са пай я.

- Ибур гъакан гафар туш. Им вишералди
халкъарин уьмуьрар сад хуьн я. Дагъустан-
дин адан халкъарин къисметар - им Рос-
сиядин къисметни я. Къенин юкъуз дунья-
дин культура Россиядин культура галачиз
фикирдиз гъиз жедач. Ина тайин чка гъеле
виликан девиррилай къулухъ алимрин ва ватан-
пересрин уьлкве яз чир хъанвай Да-
гъустанди кунва, - лагъана ада.

Региондин регъберди лагъайвал, и изда-

нидин къилин метлеб дагъустанвийриз чпиз
чеб чирун, чеб чи халкъди къазанмишнавай
чехи агалкъунрин ирссагъибар тирди анна-
мишиз тун я.

- Инсанвилин общество вилик финин кар
алай къанун несилрин алакъа квадар тавун
я. И къанундин кумекдалди миллет арадал
къезва. Алай аямдин Дагъустандин къилин
мурад авамвилел культура гъалиб хуьн я,
гъавилай чна чи къисмет, гележег гзаф мил-
летрин уьлкведин чехи агалкъунрихъ галаз
садзава, - къейдна ада.

Гуьгъуьнлай, сегънедал экъечина, Рама-
зан Абдулатипова дагъустанвийри вири дуь-
ньядиз ва чпи-чпиз чи агалкъунар, алакъу-
нар, бажарагъ къалурун герек тирди алава
хуьвуна. И карда экстремизми терроризм
юлдашар тежердини къейдна.

Республикадин Къили Дагъустанда эхи-
римжи кве йисни зура хъанвай дегишвилер,
хъсанвилер къейдна ва уьлкведин Президент
Владимир Путина тайнарнавай рекъай чун
вилики физва лагъана.

Ам муьлтимедийный и чехи эсер рес-
публикадин школайрини вузрив агакъарунин
чарасузилелни акъвазна ва школарин патал
къайдадиз гъун РД-дин образованидин ва
илимдин министр Шагъабас Шагъовал тап-
шурмишна.

- Издание школьник патал 1-сентябр-
дила гатлума учебник хъиз ишлемишдай-
вал къайдадиз хкана къанда. Чехи жезвай
несилдиз чи тарих чир хуьн ва абуру адаз
икрамун лазим я. Чна вирида чи хайи Дагъу-
стан арадал хкана къанда, - лагъана Р. Абду-
латипова сегънедилай.

Ада алимриз, режиссерриз, фотохудож-
никриз, редакторриз ва яратмишунардай
маса ксариз, Россияда вичиз ухшарди ава-

чир и къуд томдикай ибарат издание арадал
гъунай чухсагул лагъана. РД-дин Гъукумат-
дин, къилди къачуртла, Анатолий Къарибо-
ван ва са жерге министерствойринни ведом-
ствойрин зегъмет къейдна.

“Чун - Россиядин халкъ. Гзаф халкъарин
Дагъустан” тивар алай сегънеламишнавай из-
дание “Чун - Россиядин халкъ”, “Гзаф мил-
летрин Дагъустан”, “Абуру Ватан хвена” ва
“Тарихдин чинар” томрилай ибарат хъанва.
Ам къалурун патал алай аямдин цийивилер
ишлемишнава. Эсердин соавтор ва режис-
сер РФ-дин Президентдин премиядин лауреат
Леонид Резников я.

Леонид Резникова лагъайвал, и яратми-
шун Дагъустандин, федеральный, къецепатан
уьлквейрин ва къилдин ксарин архиврай
жагъурнавай агъзурралди документрални тарих-
дин вакъайрал бинеламиш хъанва. Адан
винел 70-дав агакъна ксари зегъмет члугуна.
Абуру архиврани шикилар ядай майданрал
варцар акъудна.

- Жагъай вири хабарри чи вилик Дагъу-
стандин игитвиллин, инсанрин гужлу гъиссерин
женг къалурзавай тарихдин чилахъ тежедай
хътин шикилар ачухарна, - лагъана Леонид
Резникова.

Режиссерди изданида ишлемишнавай
цийивилерикайни суьгъбетна, къилди къа-
чуртла, са сегънеда авторукдаиз ухшар са
шей ава, амма гъакъикъатда ам сканер я.

- Сканер ктабдин чинрилай тухвайла,
къелзавайдахъ галаз ктаб вич рахаз башла-
мишзава. И кардин кумекдалди Дагъустан-
дин тарих фад-фад ва куьлуь-шуьлуьярни
квас агакъарзава, - лагъана ада. - Са томда
“вахтунин лент” ава. Ам гъар жуьре рангариз
пайнава, винелайни “вахтунин сетка” ала. И
аламатдин затлуни Дагъустандин тарихда чи
зрадал къедалди 3000 йис вилик хъайи крар-
ни къалурдай мумкинвал гана.

Мярекатдин эхирдай Россияда сифтеди
тир сегънеламишнавай интерактивно-муль-
тимедийный издание арадал гъуник еке пай
кутур ксарив наградаяр вахкунин серенжем
кыле фена.

Леонид Резникова “РД-дин искусство-
дин лайихлу деятелвиллин”, Дагъустандин
государстводин саднавай тарихдинни архи-
тектурадин музейдин директордин везифа-
яр тамамарзавай Тамерлан Гъажиеваз “РД-
дин культурадин лайихлу работнивиллин”
гуьурметдин тиварар гана.

Расул Гъамзатован тиварунихъ галай РД-
дин Милли библиотекдин директор Али
Алиеваз, Дагъустандин изобразительный ис-
кусствойрин музейдин директор Салигъат
Гъамзатовадиз ва масабуроз гуьурметдин
грамотаяр гана. Бязибур гъак РД-дин Къилин
тивар хъенвай сятерин сагъибарни хъана.

Куьмек це

2014-йисан сентябрдиз РД-дин Къил-
лин патав гвай Агъсакъларин со-
ветдин заседанидал республика-
дин граждандиз, министерствой-
ринни ведомствойрин, муниципали-
тетрин руководителриз, Дагъустан
ва адан къилин ярж тир къадим Дер-
бент багъа вирибуруз Дербентдин
2000 йисан юбилей сувар яз къейд
авун, Дагъустандин общество туп-
ламишунин лап важиблу шартл яз
гъисабуниз, бюджетда къитвал ара-
дал атанвай макъамда юбилей-
дихъ галаз алакъалу яз шегъер ава-
данламишун патал алакъдай пул-
дин такъатар чара авуниз эвер гун
къабулнай.

Эвер гун РД-дин Халкъдин Соб-
ранидин сессиядал раижнай ва
хъсан яз гъисабнай. Ам са жерге га-
зетра, соцсетра къилдин блогеррин
чинра чапнай ва вири муниципали-
тетриз, чехи идарайриз, карханай-
риз, вузриз... рекъе тунай.

Амма адаз, вирида сад хъиз гегъ-
еншдаказ къуват ганач, анжах 80 кас-
ди ва юридический къурулушди чеб
куьмек гуз гъазур тирди къалурна. Их-
тилат, гъелбетда, пул тилим ва я гзаф
чара авуникай физвач. Дагъустандин
халкъарин уьмуьрда Дербентдин
роль аннамашуникай физва.

Чаз акушавияр месъалядив дуьз
егъелзавайди акъваза. 28 юридичес-
кий къурулушди тарихдинни культу-
радин мергъаматлувиллин и серен-
жемда иштиракна. Идалайни гъейри,
райондин школадиз фидай яш та-
хъанвай аялрин идарайрин къуллугъ-
чийри ва муаллимри - халкъдин
акъул-камал лишанламишзавай кса-
ри - Дербент аваданламишун патал
чпин хуси такъатар чара авуна. Маш-
гъур муаллим Райгъанат Исаевади
6000 манат пул гана.

Акушадин интеллигенцияди лу-
гуьзва: Дагъустандин къисмет валай
аслу хъайила, гъикл яшамиш хъана
къандатла, гъакл яшамиш хуьхъ. Да-
гъустандин къадир хуьн - им ватан-
пересвиллин къилин уьлкме я.

БАНКДИН РЕКВИЗИТАР

Получатель: Благотворительный
фонд “Возрождение Дербента”,
Дагестанское отделение №8590
г. Махачкала
ИНН/КПП Банка:
7707083893/054102001
ИНН/КПП Клиента:
0542033535/054201001
Банк получателя: Северо-Кавказ-
ский банк СБ РФ г. Ставрополь
БИК: 040702660
Кор.счет: 30101810600000000660
Расч.счет: 40703810560320003035

МЕДЕНИЯТ

Ахъцега “Шарвили” эпосдин сувариз гъазур
хуьниз талуьк заседание кыле фена. Сува-
риз гъазурвал акунин республикадин оргкомитет-
дин иштираквални аваз кыле феий и мя-
рекат “Ахъцегъ район” МР-дин райадминист-
рациядин къил Алмас Шуаева ачухна.

▶ 15

ХАБАРАР

Дагъустан Республикадин гъамишалугъ ве-
килханада журналистар ва студентар КВН-
дин высший лигадин полуфиналдин гъалибчи-
яр тир Дагъустандин хъягъай командадихъ,
“Comedy Club” шоудин резидентар тир “Да”
дуетдихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

▶ 21

Къилин редактордин гаф Азарлу жемир

Гъар йисуз уьлкведи больницайра сагъар хъийизвай агъалирин къадар 2 миллиондилай артух жезва, 3 миллиондилай гзаф сагъсузбуур къвалахал экъечизавач, къвачин кылел чпи чеб 20 миллион касди сагъар хъийизва, - лагъанай за жуван къейдера.

И йикъара здравоохраненидин министр Вероника Скворцовади чи уьлкведи медицинада муракаб гъалар арадал атанвайдини тестикъарна. Алай йисан сифтегъан 4 вацра къейибурун къадар, алатай гъа варцарив гекъигайла, 3,7 процентдин артух хъанатла, амай варцара абурун къадар мадни гзаф жеда лугъузва. Ихътин гъалар уьлкведа яшлугурун къадар артух хъунихъ галаз алакълу ийизва. Са 3-4 йис идалай вилик Россиядин Федерацияда инсанар юкъван гъисабдалди 69 йисуз яшамаш жезвайтла, алай вахтунда и рекъем 71-дав агакънава. Мадни, вири жуьрейрин уьзуьрар акатзавай азарлуьрин къадар артух жезва. Жигеррин, риклинни дамаррин азарри иллаки къалабулук кутазва. Арадал атанвай гъалар пешекарри гъакъисуз медицинавилай, дарманар пулсуз гунивай кьерех хъунихъ галаз алакълу ийизва.

Са гафуналди, капитализмди чи уьлкведа вичин еришар югъ-къандавай йигинарзава. И мукъварал къедалди пенсионериз, зегъметдин ветеранриз пул къачун тавуна, сарар хъиязавайтла, гила и кардални эхир эцигнава. Больницайра къаткурзавай азарлуьр хейлин дарманар пул гана маса къачуниз мажбур жезва. Зун гъеле а дарманрин къиметар къвердавай хъаж хъуникай эсиллагъ рахазвач.

Малум тирвал, Советрин медицинади профилактикади, диспансеризацияди ара датлана еке фикир гузвай. А члавуз духтурри гъа девирдин усал еридин тадаракрал къвалахавайтлани, ник гъихътин азар акатнаватла, дуьм-дуьздаказ тайинарзавай. Идан къилин себебни духтуррихъ чпин пешедай хъсан чирвилер аваз хъун тир. Къе больницаяр, поликлиникаяр хъсан тадаракралди таъминарнаватлани, бязи духтурривай хейлин азаррай къил акъудиз жезвач. Вучиз лагъайтла чи йикъара институтар куьтягъзавай духтурри чпин чирвилер ара датлана хъажавач.

Алатай йисуз чи уьлкведи медицинада къвалахавай пешекарри рехъ гайи гъалатрин, рехнейрин, татугайвилерин къадар 22,5 агъзурдав агакъна. Гъавилай Росздравнадзор абуруз 73 миллион манатдин жермеяр авунизни мажбур хъана Духтуррилай 41 уголовный дело къарагъарна, гъатта 22 медидаарадин къвалахар тамамвилелди акъвазаруни мажбур хъана.

Гъелбетда, и къайдасузвилер арадай акъудиз алахънава. И хилез, уьлкведи оборонадиз хъиз, еке такъатар чарани ийизва. Амма абуьр Америкади медицинади ийизвай харжйив гекъигиз жедай-буьр туш. Ана медицина вилик тухун патал уьлкведи гъасилзавай вири такъатрин (ВВП) 18 процент чара ийизва. Гъакъ ятлани духтурри чпин разивал къалурзавач, жуьреба-жуьре азарри къил хъажнавай алай девирда, лугъузва абуру, уьлкведи гъасилзавай вири такъатрин 40 процент медицинади харжна къанда. Эхъ, инсанрин сагъламвал хуьн ана сад лагъай чкадал эцигун истемизшва. Им лагъайтла, са уьлкведилайни гъелелиг алакълу кар туш. Чи уьлкведилайни гъа жергедай яз.

Исятда вири дуьньяда экономикадин жигъетдай четинвилер арадал атанва. Чи уьлкведиз Америкади, Евросоюзди малумарнавай санкцияри алава хъхъанва. Государстводин Думадин депутатри лагъайтла, азарлуьриз больничный листер гун

акъвазаруни месэла майдандиз акъуднава. Куьне аннамиша, къенин хътин четин шартлара азарлуьриз больничный листер гун тавуртла, уьлкведа гъихътин члуру гъалар арадал къевдатла. Им чна кесибар мадни кесиб, девлетлуьр мадни девлетлу хъунихъ артухан мадни са кам къачун жеда. Риклел хкин премьер-министрди алай йисан сифте 4 вацра къейибурун къадар 3,7 процентдин артух хъунихъ себеб-рай къил акъудун истемизшнавайди, гъукуматди пуд регионда азарлуьриз больничный листер гун электронный къайдадал алудун патал махсус тежриба кыле тухузвайди. Икъл хъайила, депутаттар и жуьредин теклиф гъаз майдандиз экъечлунай къил акъатзавач.

Россиядин Федерацияда гъар са декъикада са касди инсульт жезва. Москвада гъар вад декъикада - садаз. Гъар йисуз 400 агъзур касдин къилин мефтледа ивидин гъерекат къайдадикай хъатзава. Абурун пудай са пай къиникъикайни къутармишиз жезвач, амайбурун члехи пайни уьмуьрлук набудриз элкъевезва. Гъайиф хъи, вири и азарар арадал атуник чакай гъар сада жуван пайни кутазва.

Къенин шартлара анжах духтурри сагъар хъийидайдахъ инанмиш хъана къандач. Пакамални няналди телевизоррин къане, тлехи тушир ерисуз продуктрикай гъазурзавай тлуьнар нез, ацукънани виже къевдат. Им жува-жуваз душманвал авун жезвачни? Мадни, пиянискавилел, наркоманвилел эхир эцигиз алахъна къанда. Зегъметдиз къабил итимрин 53 процент, дишегълийрин 31 процент гъа ичкибазвални наркоманвал себеб яз рекъизвайди статистикадин делилри тестикъарзава.

Винидихъ гъайи делилар фикирда къуна, чи уьлкведи Премьер-министр Дмитрий Медведева гила вири регионривай инсанар къиникъин вилик пад къадай чпин махсус программаяр кардик кутун истемизшнава. Ихътин программаяр 2018-йисалди кардик женин ийида. Килигин и жигъетдай гъи региондихъ гъихътин агалкъунар жедагъа.

Сагъламвал хуьнин жигъетдай чи республикадини члуру гъалар арадал атанва. Дагъустандин Роспотребнадзордин управленидин пешекарриз "Березка" пляждин цъай гъатта вабадин (холерадин) вибрион жагъанва. Им, гъелбетда, Каспий гуьлуьз гзаф къадар чиркин ятар ара датлана ахъаюнихъ галаз алакълу жезва. Махачкъала шегъердин Редукторный поселокада авай "Ак-Гель" виризни чиркин ятар тлимил авахъзавач. И кар себеб яз, и вир яваш-явашдиз халис уьлегдадиз элкъевезва. Июндин вацра чи республикада санлай къачурла ратарин инфекциядин 414 дуьшуьш арадал атана. Абурукай 153 - анжах са Махачкъалада.

Дагъустандин Огнида ратарин азардик начагъбурун къадар 200-дав агакънава. Члехи пайни аялар я. Медработникар, гъелбетда, хъвадай яд гъиле-гъилди хлорламишуниз мажбур хъана. Хъвадай яд михиди туширивлай ратарин азарар чи республикадин мадни 13 районда яшамаш жезвай агъалийрик акатзава.

И къейдериз "Азарлу жемир" лугъудай къил за гъавайда ганвайди туш. Азарлу тахъун патал, сифте нубатда, чакай гъар сад жуван къайгъуда хуьн, михъвилер хуьн, телевизордикай, сотовой телефондикай, смартфонрикай, компьютеррикай кар чиз менфят къачун важиблу я. Сифте нубатда абурукай жегил несил хуьдай чараярни акуна къанда. И йикъара Централный телевиденидай 102 йисан яшда авай чувуд дишегълиди медицинадин илимрин кандидатвилдин диссертация гъикъл хвенатла къалурна. Алимри адавай, вичин къвализ фена, диссертация къабулна. Эхъ, жуь-жуван къайгъуда хъайи члавуз Сад Аллагъди кезе яргъл йисарин сагълам уьмуьр гудайдахъни инанмиш хуьхъ.

Рекъер хатасуз ийин

Вахтанг КУМАЕВ

Рекъера транспортдихъ галаз алакълу яз арадал къевезвай дуьшуьшрикти (ДТП) телеф жезвайбурун къадар террористрин гилелай рекъизвайбурун къадардилай са шумуд сеферда гзаф я. Республикадин рекъера арадал атанвай гъалариз Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова 14-июлди Махачкъалада кыле фейи РД-да къанун-къайда таъминаруни рекъияй Координационный совещанидал гъа ихътин къимет гана.

- Эхиримжи цлуд йисуз чина машинрин къадар лап гзаф хъанва. Багъа иномаркайрал гъалтайла лагъайтла, чун Австриядин ва Израилдин хейлин шегъерилайни вилик акатнава. И кардихъ зун а уьлквейриз фейила инанмиш хъана. Гъайиф хъи, гуьллу машина гъаз хуьни водителар транспорт дуьшгундаказ гъалунал руьгъламишзавач. Багъа тушир автомобилрин иесиярни абурулай къулухъ галамуькзавач, - къейдна Рамазан Абдулатипова.

Дагъустандин Къили къватл хъанвайбурун риклел хъайвал, "Хатасуз шегъер" программиз талукъ месэлада гъелелиг клукъл гъиз хъанвач. А месэла гагъ са, гагъ маса къурулушдин хиве твазва:

- За фикирзавайвал, са вацран муддатда талукъ тир документрал къулар члуьгада ва гъа проект тайиндаказ къилиз акъудунив эгечлда, - лагъана Р.Абдулатипова. - Проектдиз бюджетдин пулар чара тавун, къилдин инвесторар желб авун патал республикадин Гуькуматдин Председателдин заместитель Рамазан Жафаровахъ галаз санал чун месэла гъалдай рекъерихъ къекъевена. Заз мадни къейд ийиз къанзава хъи, рекъера гъерекат авунин къайдаяр члурунай ГИБДД-дин инспекторри жерме авун патал лап гзаф къадар материалар гъазурзава, анжах 10 процент материалрай гъакъи гуьва. Инал суддин приставрин къвалах гуьллу авун лазим къевезвайдакай лугъун тавуна жедач, - малумарна республикадин Къили.

Совещанидал гъанвай сад лагъай месэладай - Россиядин МЧС-дин РД-да авай Къилин управленидин начальникин везифаяр тамамарзавайди тир Олег Халилов рахана.

"Хатасуз шегъер" АПК къилиз акъудун патал 2013-йисан ноябрдиз государстводин "Хатасуз Дагъустан" твар ганвай казенный идара тешкилна, 2015-йисан январдиз ам Дагъустандин МЧС-дин ихтиярда туна. Идалай гуьгуьниз МВД-дин балансдила алуднавай видеогуьзчивалдай 92 камера-дикай 77 камера гуьнгуьна хтуна. Гъиле авай йисан мартдидай рекъера гъерекат авунин барадай административный къанунсузилер авунвайди тестикъардай автоматламишнавай центр кардик ква. 52 муниципалитетдикай 44-да сад тир дежурно-диспетчервилдин къуллугъар тешкилнава.

Тади мажалдин оперативный къуллугъар чпин ихтиярда авай министерствойрини ведомствойри санал къвалахун тешкилун патал сада-сад талукъ делилралди таъминаруни гъакъиндай икърарал къулар члуьгуна. Дагъустандин МЧС-ди кыле тухванвай къвалахдин нетижада Дагъустан Республика "Хатасуз шегъер" АПК арадал гъунин рекъияй пилотный регионрин жергедик кутаз алахъна, - къейдна Олег Халилова.

И рахунриз баян гайи РД-дин Гуькуматдин вице-премьер Рамазан Жафарова лагъайвал, "Хатасуз шегъер" чпкай ибарат тир вири 11 сегметдални машгъл хъунал анжах са компания рази хъана. Амайбуруз анжах хийир къевезвай терефдал - рекъера жевазай къанунсузилер шикилар ягъуналди ва видеокамерар эцигуналди тестикъарунал машгъл жез къан хъана.

- Вири программадин къимет 3 миллиард манатдидай артух я. Ирид йисан вахтуналди тайинарнай ада къвалахдин 120 чна тешкилдай мумкинвал гуда, имни тлимил важиблу кар туш, - малумарна Р.Жафарова.

Рекъера гъерекатдин хатасузвал таъминаруни, рекъера транспортдихъ галаз алакълу яз арадал къевезвай бедбахтвилдин дуьшуьшрикти аялар телеф ва абурул херкъацл хуьнин вилик пад къуни жигъетдай тухузвай къвалах авай гъалдин ва алава серенжемрин гъакъиндай суьгъбетдалди вилик Дагъустандин къенепатан крарин министр Абдурашид Мегъамедова къейд авурвал, и проект къанун-къайда хуьдай вири къурулушар патал лап важиблу я. Рекъера хатасузвал таъминаруни месэлайрикай рахаддай члавуз министрди къейдна:

- 2015-йисан 6 вацран вахтунда республикада рекъера транспортдихъ галаз алакълу 705 дуьшуьш хъана, нетижада 91 кас телеф хъана. Аварияр хуьнин къилин себебрикай сад водителри чеб къанунсуздаказ ва терсдаказ тухун я. Икъл, саки 55 процент ДТП-яр йигинвал къадардилай виниз хъажунин, рекъин къаршидиз машинар къевезвай зулуниз экъечлуни ва транспорт пиян яз гъалунин нетижа я. 20 процент автотаварияр яхдиз физвайбуьр тахсирлу яз арадал къевезва, - лагъана ада.

- Рекъера аялрал херкъацл - хуьнин дережа винизди яз амуькуни иллаки екедаказ секинсузал кутазва, - давамарна вичин рахунар А.Мегъамедова. - ДТП-рик акатна, 16 йисалай тлимил яшар хъанвай 104 аялди хасаратвал, 15 кас телеф хъана. И барадай рекъерин патрулдин къуллугъдин фикир автомобилра аялар саламатдиз амуькун таъминардай такъатар ва хатасузилдин члулар ишлемишунал тухузвай гуьзчивал артухарунал желбнава.

Республикадин образованидин ва илимдин министрстводихъ галаз санал гъавурдик кутунин къвалах гегеншарнава, школадиз физвай ва школадиз фидай яш тахъанвай аялрин иштираквал аваз члехи серенжемар кыле тухузва. Абуьр образованидин 6905 идарада кыле тухвана. И кардал са миллиондилай виниз школадиз фидай яш тахъанвай, школада къелзавай аялар ва абурун диде-бубаяр желбна, - малумарна Абдурашид Мегъамедова.

Республикадин къенепатан крарин министрдин рахунрилай гуьгуьниз Р.Абдулатипова РД-дин Общественик палатадиз профилактикадин къвалахдик экечлун меслят къалурна ва идалай гуьгуьниз ам общественный транспорт авай гъалдиз талукъ месэлада элячйна:

- Маршруткайри, гъелбетда, чи граждандриз чпин къил хуьдай мумкинвал гуьва, амма гзаф вахтара абуру и кар рекъера гъерекат авунин къайдаяр члуруналди ийизва. Алай вахтунда чна кардик кутунвай автобусри рекъера гъерекат са къадар дережада къайдадик кутунва. Республикадин бюджет екеди туштани, къевдай йис патал бюджетдик автобусар ва троллейбусар къачудай пул кутун герек я. Шегъерра ва абурун арада авай маршруттра чаз адет хъанвай общественный транспортди къвалахун лазим я, - малумарна Дагъустандин Къили.

Идалайни гъейри, Р.Абдулатипова РД-дин МВД-дин УГИБДД-дин начальник Валерий Громован фикир шегъерра транспорт тайинар тавунвай чкайрал акъвазарзавайдал, шегъеррин куьчейра шлагбаумар, бетондин блокар, гъам граждандрин хуси транспортдиз, гъамни "Тади куьмекдин" ва пожарный машинриз, гъакъл лап важиблу маса къуллугърин машинриз фин сергъятламишзавай ва я къадагъа ийизвай шейер эцигъавайдал желбна.

- Чахъ агалнавай территорияр хуьн лазим туш, - къейдна Рамазан Абдулатипова, - машинар тайинар тавунвай чкайрал къанунсуздаказ акъвазаруникай рахайтла, за Москвадин тежрибадикай менфят къачун теклифзава. Ана къилдин ксарин фирмайривай къанунсузилериз рехъ гуьзвайбурукай куьчейр чпин эвакуаторари гъаз михъи авунин карда конкурсдин бинедаллаз иштирак ийиз жезва. За гъисабзавайвал, и рекъияй къвалах гуьллу авуртла, чалай карда лазим тир къайда тваз жеда, - алава хуьнуна Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова.

ЦИЙИ ИМАРАТАР

Алаудин ГЪАМИДОВ

12-июлдин гъад юкъуз Россиядин почтарин къурулушдин къуллугъчийри чпин пешедин сувар къейдна. Алай йисуз лагъайтла, Дагъустандин почтовикар патал и лишанлу югъ шад сувариз элкъвена.

Рикел хкин, 1993-йис почтарин алакьа ПТУС-дивай (почтово-телеграфное управление связи) чара хъана, цийи управление тешкилнай. Неинки Къизляр, Дербент, Буйнакс шегъерра, гъатта Махачкъаладани почтамт авачир.

Меркездин С.Абубакарован (виликан Чернышевскийдин) тиварунихъ галай куьеда (18-нумрадин дарамат) Дагъустандин почтовикар патал чара авур чкада, школадикай багъна къуна, коммерциядин 8 къурулуш ачухнавай. РД-дин УФС-дин (Управ-

Лишанлу югъ шад сувариз элкъвена

ление Федеральный почтовой службы) директор **У.Д.КЪАРАГИШИЕВА** рикел хкизвайвал, экъечл лагъайла, абуруз къурхуяр гудайбурни хъанай. Дарвиле авайтлани, почтовикри чпин кьил акъудна. Гъа са вахтунда руководство цийи дарамат эцигунин къайгъудани хъана. 2007-йисуз ам эцигизни башламишна, гуьгъунлай, вуциз ятлани, объект акъвазарна. Анжах 2013-йисуз "Россиядин почта" ФГУП-дин хуси такъатрин гьисабдай эцигунар давамарна. "Уни сервис" ООО-дин эцигунардайбуру и гуьзел дарамат (*шкитла*) почтовикрин суварин вилик ишлемишиз вахкана.

И шад вакиадихъ галаз алакьалу яз алатай гъяддиз - Россиядин почтарин юкъуз - пакаман сятдин 11-даз виликан управленидин къуллугъ эцигнавай цийи дараматдин гъаят Дагъустандин районрайни шегъеррай атанвай почтовикрин векилрив ацанвай. "Махачкъала" ансамблдин артистри къуьлерзавай.

Почтамт вахкуниз талукъ и шад мярекатда Дагъустан Республикадин **Кьил Рамазан АБДУЛАТИПОВА**, "Россиядин почта" ФГУП-дин генеральный директор **Дмитрий СТРАШНОВА**, республикадин вице-премьер **Мегъмед ИСАЕВА**, РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир **Исмаил ЭФЕНДИЕВА**, РД-дин почтарин Федеральный къуллугъдин директор **Ухума КЪАРАГИШИЕВА** ва официальный маса ксарин иштиракна.

Сифте рахай республикадин регъбер Рамазан Абдулатипова атанвай мугъманриз тебрикдин гафар лагъайдалай гуьгъуниз почтар хуьн патал яргал йисара женг члугур и къуллугъдин агъсакъл Ухума Дарбишевич Къарагишевеван зегметдиз еке кьимет гана. "За фикирзава, - лагъана ада, - Россиядин и чехи компаниядин регъбердин къуллугъдал Дмитрий Евгеньевич атунихъ галаз алакьалу яз Россияда почтарин къуллугъ къвачел акъалт хъийида, гьикл лагъайтла, адаз алай девирдин бизнес лап хъсандиз чида, ам савадлу инсан я. Республикада ругуд мертебадин и гуьзел дарамат эцигун, ингъе гила ачухун лап важиблу кар хъана, - къейдна Рамазан Абдулатипова. - Дагъвийрин уьмуьр почтарихъ галаз алакьалуди я, гьикл хьи, абуру почта лап кар алай къуллугъ яз гьисабзава ва гъамиша гуьзлемишзава. Дагълух района гъамиша гьерекатдик квай тек са машин почтаринди тир. Почтарин работникри республикадин агъалийриз гзаф къадар къуллугъар ийизвай, идалайни гъейри, абуру къвалериз кагъазар, газетар хкизвай, инсанрив пенсияр, пособияр агакъарзавайбурни гъабур тир. За фикирзава, алай девирдин шартлара чна Россиядин Почтадихъ галаз виниз тир дережада аваз къвалахдай гзаф МФЦ-яр (многофункциональные центры) кардик кутада", - алава хъувуна республикадин Кьили.

Почтарин идараар алай девирдин Россиядин лап чехи компанияр я. "Республикада почтарин къуллугъар алакьадин 560-дав

агакьна отделенийри ийизва. Къе и дарамат ачухуналди, чна Дагъустандин почтарин къуллугъ арадал хкиз, башламишзава", - лагъана ада ва почтовикриз пешедин сувар мад сеферда тебрикна.

Россиядин Почтадин регъберди Дагъустанда почтарин къуллугъ гегъеншарунин тереф хуьнай, куьмек гунай Рамазан Абдулатиповаз ва гъаклини и дараматдин проект туйкъурайбурузни эцигайбуруз чухсагъул лагъана.

Рахунрилай гуьгъуниз почтарин къуллугърикай хейлибуруз, алакьадин и имарат эцигунин карда тафаватлу хъайибуруз баркалла лагъана ва гьукуматдин наградаяр, тивар хъенвай сяттер ва маса пишкешар гана. Гъа жергедай яз почтарин алакьа вилик тухуник лайихлу пай кутунай "Почта России" ФГУП-дин генеральный директор Дмитрий Страшноваз Дагъустандин Кьилин указдалди Гьуьрметдин грамота, адан заместитель Евгений Ефимоваз тивар хъенвай сят гана.

Ахпа республикадин Кьил Рамазан Абдулатипова ва Россиядин Почтадин регъбер Дмитрий Страшнова махсус лент атлана ва абур официальный маса ксарни галаз цийи дараматдин кьенез гъахъна, мертебаяр, зарлар, кабинетар туйкъурнавай гъалдихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Къейд авун лазим я хьи, 3580 кв.метрдин майдан авай и офисди агъалийрин игътияжар кьилиз акъудда. Муьштерийрин залда аниз къвезвайбуруз почтарин ва финанрин рекъай къуллугъ ийидай 11 махсус (операционный) даklar курдик кутунва. Инсанриз къулайвал яратмишунин ва вахт кьенят авунин мураддалди электронный къайдада нубат къадай къайда тешкилнава. Агъалийриз генани регъят хуьн патал посылкаяр къабудай ва вахкудай махсус 2 даklarди къвалахдайвал я.

Са алава. Россиядин Почтадин Дагъустанда авай филиалдик 7 почтамт ва автобаза акатзава. Почтарин алакьадин къуллугъар алакьадин 569 отделениди кьилиз акъудзава. Абурукай 488 хуьрерин чкайра авайбуру я. Почтарин алакьадин къуллугърикай республикадин вири хуьрери менфят къачузва. Гъа жергедай яз 10 шегъердин, 1605 хуьруьн, гъакл къишлахрал алай вири агъалийри, военный частари, погранзаставайри ва республикадин территорияда авай къуватдин къурулушрин вири къуллугъчийри.

Дагъустан Республикадин почтарин къуллугъа 2435 касди зегъмет члугвазва. Почтар 14 шегъердин, 162 райондин кьенепатан маршрутриз, районрин уртах 5 маршрутдиз агакъарзава. Автопарк 127 улакьдикай ибарат я.

Махачкъаладин кьилин везифаяр Муса Мусаева тамамарда

10-июндиз Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководителдин везифаяр вахтуналди тамамарзавайди тир Исмаил Эфендиева Махачкъаладин администрациядин актив Дагъустандин меркездин мърдин везифаяр тамамардай касдихъ галаз танишарна, амни Муса МУСАЕВ я. М.Мусаева и члвалди республикадин эцигунрин, архитектурадин ва яшайишдин къвалеринни коммунальный майишатдин министрстводиз регъбервал гузвайди тир.

Администрациядин актив цийи руководителдихъ галаз танишардай члвал Исмаил Эфендиева Муса Мусаев махачкъалавийриз хъсандиз чидай кас тирди, ада цлуд йисуз шегъердин администрациядани къвалахдай къейдна.

"Муса Асхабалиевич, чун вири хъиз, Рамазан Гъажимурадвичан командадин член я. И къуллугъдал теклифуналди, республикадин Кьили адаз еке ихтибар авуна. Зун инанмиш тирвал, Муса Мусаева и ихтибар гъахъдиз акъудда. Адахъ ида ра авунин къвалахдин члехи тежриба ава, виридалайни кар алайди лагъайтла, адаз шегъердин тлал алай асул месэляяр чида. Адан регъбервилек кваз Махачкъала мадни вилик фидайдал за шак гъизвач", - лагъана И.Эфендиева.

Республикадин Гьукуматдин Председателдин заместитель - РД-дин экономикадин ва территорияр вилик тухунин министр Раудин Юсуфова къейдна: "Зун инанмиш тирвал, жегъил, жуьртлу, пешедин рекъай гъазурвал авай кас, къвалахдин рекъай чи юлдаш вичел ихтибарнавай къуллугъдив эгечлалай, шегъердин месэляяр агалкъунралди гъялз жеда".

Администрациядин активдихъ элкъвена, Муса Мусаева лагъана: "Нетиха чи саналди тир зегъметдилай аслу жеда. Зун патал тайин касдин миллет ва я ам эркек ва я дишегъли хуьн важиблу туш. Кьилинди ада вичин хиве авай везифаяр намуслудаказ, пешекарвилелди тамамарун я. Чна чи республикадин ва Россиядин Федерациядин абадвал патал къвалахда".

Ада шегъердин активдин гегъенш заседанидал республикадин Кьили меркездин администрациядин вилик гьихътин везифаяр эцигнаватла, гъадан патлахдай суьгбетдайдакай лагъана ва вичихъ Рамазан Абдулатипова вилик эцигнавай везифаяр кьилиз акъудунихъ галаз алакьалу серенжерин план авайди къейдна. Идан гъакьиндай РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин пресс-къуллугъдин ва информациядин управлениди хабар гузва.

Загьир Арухован 55 йис

Алик АБДУЛГАМИДОВ

Эвезиз тежер ксар авайди туш лугьуда. Зи фикирдалди, ибур дуьз келимаяр туш. Экуь, миьхи, гьейратлу, виклеьгь, надир жуьредин ксар - эвезиз тежер ксарни авайди я. Цуд йис идалай вилик чун алай аямдин Дагьустандин тарихда виридалайни жанлу ксарикай сад яз хьайи Загьир Сабирович АРУХОВАКАЙ магьрум хьана. 2005-йисан 20-майди кваллин подьездда эцигнавай гужлу бомба хьиткьинунин нетижада республикадин милли политикадин, информациядин ва кьецепатан алакьайрин рекьай министр ва адан саламатвал хуьзвай кас телеф хьана. Дагьустандин душманри лап бажарагьлу журналистдин, Шаркь патан месэлайрал машгьул жезвай алимдин, алай аямдин СМИ-рин зурба тешкилатчидин ва халисан ватанпересдин чандиз кьаст авуна. Сагь яз амайга, 14-июлди адан 55 йис тамам жедай.

Халкьдин журналист

МГУ-дин журналистикадин факультет куьтягьай жегьил пешекарди алатай асирдин 80-йисарин юкьвара Дагьустандин телеэфирда гьасятда вичин лайихлу чка кьуна.

Экрандал суалар гуз, кьвалав гвай ксарихъ галаз кьил-кьилел алай суьгьбет тухуз алакьдай кас пайда хьана. Пешекарвилдин бажарагьдилай гьейри, Загьираз халисан журналист патал гзаф кьиметлур тир маса ериярни хас тир: ада вичин хуси лайихлувал кьелелай хуьзвай, гьахь-адалатдихъ лап рикливай ялзавай.

Вири улкьведа перестройкадив эгечна-вайдан ва месэлаяр ачухдаказ раиждай мумкинвал гузвайдан гьакьиндай малумарнавай. Амма чи партийный гьакими чеб, гьа виликдай хьиз, уьмуьрдин иесияр яз гьисс-завай. Чехи кабинетрай "Ик! авуна, ак! авуна виже кьведач" - лугьуз, буйругьар гьузмай. Амма Загьирани кьвалахдин рекьай адан юлдашар тир журналистри, абурухъай вил кьа тийиз, гьелелигь кьадагьа аламай темаяр - милли алакьайриз, диндиз, коррупциядиз талукь месэлаяр - веревирдзавай, фикирар ачухдиз лугьунин майданар гьеншарзавай.

Чкадин студиядин "Квехъ галаз гуьруьшмиш жезва..." твар ганвай, девирдин истемшунриз жаваб хгумачир программа З.Арухован чалишмишвилерин нетижада гьилегьилди Дагьустандин телевиденидин лап гьундуьр дережадин программадиз элкьвена. Эфирдай здравоохраненидин, ЖКХ-дин, кьанун-кьайда хуьнин, алишверишдин месэлаяр гурлудаказ веревирдзавай. Гила министрри чпиз виликамаз гьазурнавай, абур патал кьулай суалриз жавабар гузвачир, абур ачух эфирдай жергедин агьалийрихъ галаз алакьада гьатуниз мажбур жезвай, ара физ абурай гьекьерни авахьзавай. Гила гьар са касдивай телевиденидай ийизвай суьгьбетдик экечлиз, чиновникриз "цаз алай" суалар гуз жезвай. Сифте яз телевиденидин санай масаниз тухуз жедай станцияр Махачкьаладин инсан виридалайни гзаф квай чкайрал эцигзавай, анра кьадагьа алачиз рахаз жедайвал микрофонар кутазвай. Гьа члавуз махсус кьуллугьрин дуьньядин тарихда сифте яз республикадин КГБ-дин руководителди са сятни зуран муддатда ачух эфирдай теле-тамашачийрин суалриз жавабар ганай. Лугьуз жеда хьи, Дагьустандин телевидение вири планетадилай кьенкьве аваз физвай.

Телевиденидин студиядин руководитель Феликс Астратьянца жегьил романтикрин вири проектриз кьуват гана. Феликс Аванесовичан тежриба ва камаллувал, жегьил журналистрин чпин ашкь-гьевес себеб яз гьа йисара, 80-йисарин эхирра, Дагьустандин телевиденидай фикир желбдай хьтин хейлин передачар пайда хьана. А передачарикай гьар сад арадал гьунин карда и ва я маса дережада журналист Загьир Аруховани иштиракна.

За фикирзавайвал, чехи несилдин риклел жегьилрин машгьур "Вад лагьай пилп!" ("Пятый угол") программа риклел алама. Александр Гентелевахъ, Расул Микаиловахъ, Тимур Нурмегьамедовахъ, Юрий Сафроновахъ

Эвезиз тежерди

ва кьвалахдин рекьай маса юлдашрихъ галаз санал Загьир Арухов гьафтада садра эфирдиз экьечизавай программадин гьар са передача республикадин дережадин общественно-политический вакьиадиз элкьуьриз алахьзавай.

Дагьустандин телевиденидин старший редактор яз, Загьир Арухова репортажар ва документальный фильмаяр гьазурзавай, общественно-политический программаяр тухузвай, гьакьни цийи проектар арадал гьизвай. Гьа ик! Дагьустандин телевиденидин эфирда "Вири - инсан патал" твар ганвай тележурнал, диндин месэлайрай савадлу ийидай "Куь квал кьени хьурай" твар ганвай сад лагьай программа пайда хьана. Гаф кьатай чкадал лугьун, исламдин месэлайрин гьавурда дериндай авай кас, араб члалал фасагьатдаказ рахазвай кас яз, Загьира исеятдани эфирдиз экьечизавай и программадин твар теклифайди я. Ада Чечнядай тир журналистрихъ галаз санал СССР-да сифте яз регионурин урта "Махачкьала-Грозный" телемуьгь тешкилна ва ам кьилени тухвана.

Инсанри журналист Загьир Аруховахъ инанмишвалзавай, адаз ихтибарзавай. Ибур керчек келимаяр я. За адахъ галаз са редакцияда кьвалахиди я, зи риклел хьсандиз алама: саки гьар юкьуз телевиденидин дараматдин варарин вилик адалатсузвили дарихарнавай ксар адал вил алаз акьвазнаваз жедай. "Халкьдин журналист Загьираз, кьилди адаз" келимаяр кьенвай чарар хквезвай. Ам ватандашрихъ галаз гуьруьшмиш жезвай, ада чи агьалийрихъ яб акалзавай, абурун суалриз жавабар гузвай, алакьдайвал кумекдин гьилни ярги ийизвай. З.Арухов чиновникри фадлай кьвач эциг тавунвай чкайризни кваз физвай. Гьа ихьтин са командировкадай хтайла, ада гьукумдарриз хабар авачиз, чпин гадарнавай хуьруьз хтана, калер ва лапагар хуьнал машгьул хьайи, са кьвач квай яшлу касдиз талукь риклиз таьсирдай хьтин агьвалат ахьайнай. Чкадин чиновникри Мегьамедалидиз - а яшлу касдиз - чкай гьалдиз атанвай хуьр гуьнгьуна хтунин карда манивалзавай. Абуру и касдин ферма чукурна, ам гужуналди (ирид сеферда!) гьилерни кутлунна, дуьзендиз авуд хьувуна, гьатта изолятордани ацукьарна. Амма вичиз

гьикьван басрухар гузвайтани, гьукумдарривай Мегьамедали муьтлуьгьариз жезвачир, ам мад багьри хуьруьз хквезвай. Кайванидихъ галаз санал ада вичин квал, майишат гуьнгьуна хуьтазвай.

"Хьана кьван, хьанач кьван са кьужани кьари" твар алаз журналист Загьир Аруховани оператор Кьурбан Ибрагьимова гьазуррай фильм зегьметдиз, багьри накьвариз, халисан дагьвийриз бахшнавай гимндиз элкьвена. И фильм кьведр Центральний телевиденидайни кьалурна. Уьлкьведин жуьреба-жуьре пилера яшаммиш жезвай агьалийриз, чкьанвай хуьруьз хьфена, хелвет хьанвай касдихъ галаз алакьалу агьвалатди еке таьсирна. Абуру кьуьз касдиз чарар кьизвай, кумек теклифзавай.

Жуванбурун арада чаради

Муракаб 90-йисари чи уьмуьр дибдай дегишарна. Майдандиз харчи гзаф кьадар ксар экьечина. Риклел аламайвал, нубатдин сечкирилай гуьгьуниз чна телевиденида халкьдин депутатриз талукьарнавай веревирдерин материал гьазурнай. Са машгьур юристди саки са пай депутатар - 30-дав агакьна ксар - са вахтара суд-дувандик акатайбур тирдан патахъай малумарнай.

Ихьтин акьлатлай агьур шартлара, политик яз, Загьир Арухован машгьурвал хкаж жез башламышна: 1998-йисан эхирра ам Дагьустан Республикадин милли политикадин, информациядин ва кьецепатан алакьайрин рекьай министрдин заместителвиле тайинарна. Ада советриндилай гуьгьунин девирдин виридалайни жанлу, бажарагьлу, эдеблу политикрикай сад тир Мегьамедсалигь Мегьамедович Гусаеван командада гьилегьилди лайихлу чка кьуна. Министерствода Загьир Арухов милли алакьайрин рекьай государствонин политикадин дибар мягькемаруни ва сад тир информационный майдан хуьнин месэлайрал машгьул жезвай. Ада гьа са вахтунда алай аямдин исламдин ва геополитикадин месэлаярни илимдин рекьелди ахтармишзавай. Ада вичин рахунра, илимдин макьалайра ва ктабра Кеферпатан Кавказдин вакьайра политический исламди кьугьвазвай ролдиз ва кьазвай чкадиз кьетен фикир гузвай. Жегьил политикди Рос-

сияда экстремизмдиз нетижалудаказ аксивал авун патал виче политический, яшайишдин, экономикадин, правовой, идеологиядин ва маса терефар вилив хуьзвай программа туькьурун ва уьмуьрдиз бажармишун чарасуз яз гьисабзавай.

Экстремистрихъ галаз тухузвай и женгина информационно-пропагандиствилдин кьвалах гьикьван важиблу ятла, гьа кар пешекар журналист яз Загьир Арухов республикада гьар нелай хьайитлани хьсандиз чизвай. Ада министрствонин патав сифте нубатда "Кавказ-XXI асир" твар ганвай информационно-аналитический агентство тешкилна ва и кьурулушдиз регьбервални гана, адан патарив машгьур пешекарар агудна. 1988-йисуз ада вичин дустарихъ галаз санал Кеферпатан Кавказда сифтегьанди тир государствонинди тушир газет - гьафтада садра акьатдай "Интерес" твар алай информационно-просветительский газет тешкилна. 90-йисарин сифте кьилера лагьайтла, ада "Чи Дагьустан" ва "Мусурманрин цивилизация" журналрин редакторвални авуна.

Махачкьалада адан редакциядик кваз гьафтада садра "Кавказдин обзор" газетни акьатиз башламышна. Ана регионда кьиле физвай политический гьерекаррикай суьгьбетзавай аналитический материалар чапзавай, аниз Кавказдин государствонин аслу тушир СМИ-рай кьачузвай макьалаярни ахкьуд хьийизвай. И газет Лацу квалени гьакьисузудаказ чукурзавай. Гьа идалди З.Аруховаз Гьукуматдин членар Дагьустан патал

арадал кьезвай кьурхулувилерин патахъай хабардар ийиз, тагькимариз кьанзавай.

Республикадин СМИ-ри агьур вахтар кечирмишзавай. Ихьтин шартлара Загьир Арухова республикадин информационный хата-сузвилдин концепция туькьурна. Властрин кьвалах тамам дережада ва гьилегьилди кьалурун патал ада алай аямдин радио, республикадин информационный агенство, спутникрин телевидение, гьакьни вири министрствояр патал сайтар кардик кутун теклифна.

З.Арухован и фикирин тереф министр Мегьамедсалигь Мегьамедович Гусаевани хвена, амма а девирда республикадин властри информационно-идеологический кьвалахдин важиблувиллиз бес кьадар кьимет ганач. "Арухован проект" (республикадин информационный система вилик тухунин барадай Загьир Арухова теклифай программадиз юлдашри гьа ик! лугьузвай) кьилиз акьудун кьулуьх яна.

Михаил Лермонтован
тварунихъ галай
киберотряд

Бедбахтвилдин вакьайралди тафаватлу хьайи 1999-йис алуькна. Дагьустандиз международный террористар суьхулмиш хьана. Идахъ галаз санал республикадал еке информационный гьужумарни ийиз гатлунна. Олигархрин гьилик квай федеральный СМИ-ри, гьакьикьатда лагьайтла, республикадиз информационный дьае малумарна. Телепор-тажра ва газетриз гузвай макьалайра Москвадин журналистри гьалар кьизгьинарзавай ва жуьреба-жуьре халкьарин, жуьреба-жуьре динрал амалзавай агьалийрин арада иви-яр экьичдай гьерекартик футфа кутазвай.

Дагьустандин властри агьалияр бандитрихъ ва террористрихъ галаз женг чуьгунал желб авунин гьакьиндай малумарна. Дагьлара ополченцияр, милиционерар ва аскервилдин кьуллугьчийар Хаттабан ва Басаеван бандитрин кьеретрин хура акьвазнавай. Дагьустанда кьиле физвай вакьаяр дуьз-гуьндаказ ачухарун информационный жигьетдай таьминардай махсус Координационный центр тешкилна. Адан руководителвиле

республикадин милли политикадин, информациядин ва кьецепатан алакьайрин рекьяй министр Мегьамедсалигь Гусаев тайинарна. Штабда международный террористрихь галаз информационный дяве тухунин кваллах министрдин заместитель Загьир Арухован хиве тунвай. Адалай ведомствойрин вири пресс-кьуллугьрин кваллах алакьалу ийиз, республикадин ва федеральный СМИ-рихь галаз санал кваллахун пайгардик кутаз алакьна. Са десте жегьил ва бажарагьлу компьютерщикрихь галаз санал ада «Кавказ-XXI асир» информтагенствонин кваллах са куьруь вахтунда гуьнгуьна хтуна ва гьукуматдин официальный сайт тешкилна. И информацияонный дяведа гьалибвал кьазанмишун таьминаруник центрадин членар тир **Гьажид АБАШИЛОВА, Галина БЕЙБУТОВАДИ** ва масабур чпин лайихлу пай кутуна. «Дагьустандин жегьилар» газетдин редакцияди ополченцийрин, милиционеррин, армиядин аскеррин кьегьалвилерикай суьгьбетзавай махсус листовкаяр акьудзавай.

Кьизгьин женгер кьиле физвай сенгеррилай керчек делилар гьиле-гьилди халкьдив агакьаруни международный террористрихь галаз тухузвай идеологический женгина дибдин дегишвал хьун кьазанмишдай мумкинвал гана. Гуьгьунлай милли политикадин рекьяй министрдин заместитель **Зикрула ИЛЪЯСОВА** хьейвал, «Чрай» фактарин гуьгьунла гьатнавайбур Дагьустанда кьиле физвай вакьайригь чеб эгечизавай теьгердиз неинки цийи кьилелай килиг хьувуниз мажбуригь, гьакьни инанмишвалзавай диндиз ва милли лишандиз килигна инсанрин арада кьизгьинвилек цийи кутунихь, дяве пропаганда авунихь элкьурнавай информацияонный диверсияр давамарунин барадай абурун гьерекартар эзмишиз алакьна». Гьа ида Дагьустан чапхунчийрикай азад авунин карда агалкьун кьазанмишуниз хейлин дережада куьмек гана.

Дагьустандин дагьлара яракьлу бандитрин клеретлар куквардалди гзаф вахт амаз ватандашрин са гьеччи дестедалил информацияонный дяведа душмандин винел гьалибвал кьазанмишиз алакьна. Журналист Загьир Арухова ва кваллахдин рекьяй адан юлдаши (дагьустанвийрихь галаз Москвадай, Дондал алай Ростовдай ва Краснодардай тир ватанпересарни шерик хьана) вагьабитрин кьилин идеолог Мовлади Удугов ва сепаратистрин пропагандиствилдин вири сеть тамамвилелди клудна, абурун исламдин фундаменталистрин сайтар кукварна. «Кавказ-центрандин» сифтегьан чина лагьайтла, кьилел баплах алай, кьуьнерихь япунжи галай, гьилени Калашникован автомат кьунвай урусрин зурба шаир Михаил Юрьевич Лермонтован суьретдиз чка гана. А шикилдин кланикай ири гьарфаралди кьенвай: «**Чун гьалиб жеда!**». Гуьгьунлай «Кавказ-центрандин» веб-чиниз гьахьзавай гьар са кас гила десантникрин партал алай, хурудилай автомат курсарнавай Лермонтован суьретди кьаршиламишзавай. Шикилдин кланикай ихьтин келимаяр кьенвай: «**Иниз атайди Миша я. Кьанлуьйринни террористрин сайтрин эхир гьамиша гьа ихьтинди жеда**».

Дагьустандин журналистри ва уьлкведин маса регионра авай абурун дустари террористрихь галаз тухузвай информацияонный ва идеологический женгина а чьавуз дибдин дегишвал хьун таьминарнай. 1999-йисан августдиз - сентябрдиз Загьир Арухова тешкилай информацияонный кваллахдал федеральный ва республикадин властри кьимет эцигна ва азад «Ватандин вилик лайихлувилерай» II дережадин ордендин медаль гана.

«**Лап савадлу ва медени дагьустанви я**» - лагьанай адакай Суракьат Асиятилова. Шаркь патан поэзиядин гьавурда дериндай авай кас, адан кьадиар авай кас яз хьайи Загьира араб ва фарс чьаларал шириар хуралай клелдай. Адаз тарих, милли культура ва адетар тариф ийиз жедай теьгерда чидай. Ада алимрихьни диндин кьуллугьчийрихь, муаллимрихьни студентрихь, фермеррихьни балугьчийрихь галаз фасагьатдаказ рахунар кьиле тухудай. Вичел чьугвадай кьетлен бажарагь авай кас тир адахь инсанри ялдай. Гьилел миьхи ва гьейратлу кас тир-вилляй, хейлин чиновникриз адакай хуш кьведачир, абурун Загьирахьай гьатта вилни кьяззавай. Дагьустанда цийи массовый коммуникацияр (телевидение, информагентство ва

мсб.) тешкилуни карда Загьир Арухован лайихлувилерал виниз тир кьимет эцигзавай федеральный ва республикадин СМИ-рин са чьехи кьифле мухбирри, журналист - министр эбеди яз рикел хьудайвал, адан твар гьа вичи тешкилай СМИ-рикай садаз гун теклифна. Амма властри и кардик хев кутуна.

«Адетдин уьмуьрда ам эсиллагь дамах гвачир, гзаф кьадар дустарин, танишрин арада вич риклин ачухвилелди тухудай кас тир, - рикел хьанай РАН-дин ДНЦ-дин этнополитический ахтармишунин Региональный центрдин илимдин чьехи кьуллугьчи, философийдин илимдин кандидат, доцент Кьафлан Ханбабаева: - Государствонин чьехи кьуллугьрал алаз адаз я квартира, я дача ганач. Ам чавай 45 йисни тамам тахьанмаз кьакьатна, ада, интернационалист ва ватанперес яз, жергедин дагьустанвийрин риклера экуь хиялар туна. Чахь адан илимдин кваллахар ама. А кваллахра ам чи девирди вилик эцигзавай асант тушир суалриз, фашалвал квачиз, ачухдаказ жаваб гуз алахьна.

Сифте яз

«Эфирда авайди «Дагьустан. Цийи хабарар гудай вахт» информацияонный программа я. Квез и чьаван хийриар! Республикадин государствонин вещанидин компанияди вичин кваллах башламишзава...» Дикторди сифте яз и келимаяр 2004-йисан 19-апрелдиз раижна. Гьа ик, цийи телекомпанияди вахт-вахтунда вичин телепередачаяр гуз башламишна.

Официальнидаказ «Дагьустан» РГВК арадал атай югь 2003-йисан 5-декабрь яз гьисабзава. А чьавуз Дагьустан Республикадин милли политикадин, информациядин ва кьецепатан алакьайрин рекьяй министрдин кьуллугьдал алаз хьайи Загьир Арухова республикадин государствонин вещанидин «Дагьустан» компания тешкилуни гьакьиндай кьарардин проект гьазурнай. И документдал гьиле-гьил аваз кьулни чьугунай. Чкадин телевидение чпин гуьзчиликай хьатайдалай гуьгьуниз чиновникри гьа ихьтин кам кьачунай. Федеральный центради «Дагьустан» ГТРК-дин руководительвиле Москвада авай дагьустанвийрин векил тир Тайгиб Абдусаматов тестиьарнай. Ада лагьайтла, Махачкьаладин вилик гьахь-гьисабар ийизвайди тушир. Госдумадиз депутатар хьядай сечкирилай виликан кампания кьиле физвай девирда ГТРК-дин руководствонини Госсоветдин арада авай зидвилер иллаки хьча хьана.

Вичин кар алай медийный проекрикай сад кьилиз акьудуниз рехь ачухайла, Загьир Арухов - пешекар-тележурналист (гаф кватай чкадал лугьун, а чьавуз ам республикада и рекьяй диплом гьвай авайни-авачир са кас тир) цийи телекомпания тешкилуни кваллахдив ашкьи-гьевесдивди эгечина. Ада штатрин расписание гьазурна, вещанидин сетка тьукьурна, пулдал таьминаруни месэляр гьялна. Сифтегьан девирда ам журналистар, операторар, режиссерар хьагьунални машгьул хьана. Адаз вич риклик квай проектар кьилиз акьудиз агакь тавунихьай кичи авай хьтинди тир, гьавилай ада вичин паталайни, Дагьустандин душманри 2003-йисан гатуз чандиз кьаст авуна кьейи вичин чьехи дуст Мегьамедсалигь Мегьамедович Гусаеван паталайни кваллахзавай.

Республикадин властри цийи телекомпаниядин генеральный директордин кьуллугьдал печатдин, телерадиовещанидин ва массовый коммуникациярин такьатрин краин рекьяй Россиядин Кеферпатан Кавказдин территориальный управлендин кьилин пешекар Гьарун Мегьамедович Кьурбанов тайинарнай. Сифтегьан йисуз адан кваллахдин саки гьар са югь министрдин кабинетда веревирдер авунилай башламиш жезвай. Ина цийи фикирар, проектар арадал кьезвай. Министр Аруховани генеральный директор Кьурбанова саналди цийи телевидение арадал гьизвай. Философиядин илимрин доктор Гьарун Кьурбановахь рекламадин ва илимдин изданийра кваллахунин барадай тайин тежриба хьанвай, амма телевиденидин кьетленвилерихь галаз ам таниш тушир. Инал Загьир Арухован чирвилер ва журналиствилин девлетлу тежриба, эвелни-эвел «Дагьустан» ГТРК-да кваллахунин тежриба бакара атана. Кваллахар гьикьван кьалинзавайтани, ам телевиденидин месэлайрал саки гьар юкьуз машгьул жезвай, ада цийи

программайрин темаяр, клалубар, абур режиссёрри дуьзмишунин режьер-хуьлер теклифзавай.

Арухова республикадин СМИ-рин кьилин везифа тайин тир вакьайрин патахьай жезмай кьван гьиле-гьил аваз, дуьзгьундаказ хабардар авун таьминаруникай, сад тир информацияонный майдан арадал гьуникай ибарат яз гьисабзавай.

И макьаладин авторди вичин вахтунда министрдин тьалабуналди РГВК-да и телекомпаниядин генеральный директордин заместительвиле кваллахайди я ва информацияонный кьуллугьдин кваллах кьайдадик кутун патал вичелай алакьдайвал куьмекар гайиди я. Гаф кватай чкадал лугьун, сифтедай Арухова гайи теклифдалди цийи программадиз «**Дагьустан: цийи хабарин вахт**» твар ганай. Гьазурзавай хабарарни анжах Дагьустандин тамашачияр патал тайинарнайбур тушир. Цийи хабарар пуд чьалал - урус, ингилс ва араб - раиж авун фикирдиз кьачунвай. Министрдиз - журналистдиз РГВК «Дагьустандин аль-Джазирадиз» - вири крарай гьиле-гьилди кьил акьудиз алахьзавай телекомпаниядиз - элкьуриз кланзавай. Ада дагьустанвийр дуьньядихь галаз арачияр галачиз рахун лазим яз гьисабзавай. Араб, ингилс чьаларал гьазурай цийи хабарин передачаяр эфирдай гунни авунай. И программайрин текстер гьазуруни карда журналистриз министрди вичи куьмек гузвай, гьа идалди адаз вакьайрин метлебувал, важибувал кьейди ийиз кланзавай хьтинди тир. Риклик хьийиз кланзавай гзаф крар кумаи. Душманри РГВК алай аямдин гужлу СМИ-диз элкьурай Гьарун Мегьамедович Кьурбановни гуьллеламишна.

Загьир Аруховахь Дагьустандин тарихдикай, культурадикай ва адетрикай ингилс, араб ва тьурк чьаларал фильмаяр ва передачаяр гьазуруни эрзиман-мурад авайди тир. Адаз вири дуьньядиз чи багьри ерийрин устларикай, художникрикай, лежберрикай, чи макандин гуьзелвилайкай хабар хьана кланзавай.

Фикирдиз кьачунвай крар кьилиз акьудун патал ада телевидение патал кадрьярни гьазурна. Тежрибалу журналист ва преподаватель яз (ада ДГУ-дин журналистикадин отделенидин старший преподавателвиле кваллахзавай), ам филологиядин факультетда телевиденидин радиовещанидин кафедр тешкилуни бине кутур касни я. Гуьгьунлай ам цийи кафедрадин кьиле акьвазна ва ДГУ-да чирвилер гудай телестудия ачухун патал гьазурвилер ачунай. И студияда гележегдин журналистривай карда вердишвилер кьачуз жедай. Ада бажарагьлу студентриз цийи телекомпаниядиз атун теклифзавай.

Адак яшамш жез тади квай, гьиле кьазвай гьар са кар ада тамамвилелди кьилиз акьудзавай. Вич телеф жедалди дуьм-дуьз кьве варз амаз -2005-йисан 15-мартдиз - Загьир Арухова вичин мад са проект - республикадин «Дагьустан» твар алай информацияонный агентствонин («Дагьустан» РИА) кардик кутуна. Республикада сифте яз Интернет - СМИ пайда хьана. Агентствонин аудитория гегьенш жезвайди акваз, ада рикливай шадвалзавай, ада цийи хабарин арада Дагьустанда терактар кьиле тухвайдакай, махсус операция тешкилайдакай, инсанар чандиз кьаст ийиз рекьизвайдакай, чьунуьхзавайдакай гьич са малуматни тежедай югь са мусьятани алуькьуним умуд кутазвай. Адакь мадни планар авай, гзаф планар. Ам гьазур тир докторвилдин диссертация хьузни агакьнач.

«Эгер Загьир Сабирович Арухов чьехи политикадиз гьахьнавайди туширтла, адакай зурба алим жедайди тир. Ам арабрин культурадин светский терефдикай сифте яз кьейи ксарикай сад я. Ам сифте яз мусурманрин цивилизациядикай ван хьажна рахана. Ада алаатай девиррин машгьур дагьустанвийрикай гзаф кьенена, ам вични лап чьехи кас тир. Дагьустандин культурада адан чка мад гьич садавайни кьаз жедач. Вичин эдеблувилини макьсадал, чирвилерин ва зигьиндин кьуватдал гьалтайла, ам лап надир, эвезиз тежер хьтин кас тир», - кьененай бедбахтвилдин йикьара ДГУ-дин профессор Шабан Мазанова. И келимайри кьени жанлудаказ ван ийизва. Цьуд йис идалай вилик чун бажарагьлу Инсандикай, халис Дуьстуникай ва зурба Дагьустанвидикай магьрум хьана. Уьмуьрда адан чка кьаз гьич садалайни алакьнач.

Пятигорскдиз сиягьат

Агьали ЗАКИРОВ

Дуьньядин, иллаки Урусатдин машгьур алимри, шаирри, писателри Кавказдикай, адан тьебиатдикай, дагьвийрикай кьененай эсерар, кьиле тухванвай ахтармишунар чал гзаф агакьнава. Абурукай хейлибур школайрин, вузрин программийри кутунва. Тарихдин гьар са чешмеда Кавказдин халкьар азадвал клани, риклера кьаст авай, кьени кьилихрин, мугьманрал рик алай, яшайишдин кьетлен шартлар, адетар авай инсанар яз кьалурнава.

Урусин чьехи шаир М.Ю.Лермонтован яратмишунра Кавказди иллаки кьетлен чка кьунва. Мисал яз, М.Ю.Лермонтован «Чи девирдин игит» («Герой нашего времени») ро-

мандин чьехи паюна ачухзавай кьван вакьаяр Кавказда кьиле физва. Романдин игитар тарихда хьайибур я, туш лугьуз жедач, амма эсерда ачухарзавай вакьаяр кьиле физвай чкаяр Пятигорск шегьер ва адан патарив гвай мулкар тирди якьин жезва.

Мукьвара Хасавюрт райондин Цийи Кьурушрин 1-нумрадин юкьван школадин муаллим Несрулагь Эскендарова вичи регьбервал гузвай 11"а" классдин аялар Пятигорск шегьердиз, чьехи шаир ва писатель М.Ю.Лермонтов хьайи чкайригь сиягьатдиз тухвана.

Ктабдай клелна чизвай вакьаяр кьиле фейи чкаяр вилералди акун жаванар патал хьсан савкьат хьана. Пятигорск шегьерда гьакьни Илфа ва Петрова хьейи «12 стул» романда ачухарнавай са бязи вакьаяр кьиле физвай чкаяр, эсердин кьилин игитриз - Остап Бендериз ва Киса Воробьяниновиз эцигнавай гуьмбетарни гьалтзава.

Санлай кьачурла, жаванар сиягьатдилди гзаф рази я амуькьна. Абуру сиягьатдиз фена-хкведай рекьун харжияр чара авур Несрулагь муаллимдин стха, Махачкьалада яшамш жезвай духтур Гуьлмурадаз чухсагьул лугьузава.

Чи даяхни я, дамахни

ЮБИЛЕЙ

Мегьамед ИБРАГЪИМОВ

РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекьяй вилик финин министр, лезги халкъдин баркаллу хва, чехи ватанперес Малик Жамединович БАГЛИЕВАН 60 йис там хъанва

Къурушвири арада умуьрдин жуьреба-жуьре хилера къазанмишнавай агалкъунралди неинки са республикада, гьакъни адалай къецепатани машгур хъанвай тухумар гзаф ава. Ихътинбурукай сад Баглиеврин хизан я. И сихилдин гьар са векилдикай, абурун лайихлувилерикай газетдин са макъаладин сергьятра рахун мумкин кар туш. Къе чна мукъвара 60 йисан юбилей къаршиламишнавай лезги халкъдин баркаллу хва, хейлин йисара республикадин гьукумдин чехи къуллугьрал жуьреба-жуьре къвалахар киле тухвай ва къени и кар агалкъунралди давамарзавай Малик Жамединович Баглиевакай куьруь суьгьбет ийида.

Жамедин Баглиев гьевечизамаз дидебубадикай магьрум хьуниқди батраквал авуниз мажбур хъана. Аял йисарилай ада вич къастунал кевеи, гьар са къвалахдин патахъай жавабдарвал гьиссзавай, акьуллу жаван тирди тестикъарна. И кар фикир тагана амуькнач: 1927-йисуз ам Къурушрин батракрин комитетдин председателвиле хъанай.

» Къейдна къанда, государстводин вини дережадин къуллугьар киле тухузвай Малик Баглиева хайи ерияр, хуьр-уба, къвал-югъ рикъелай алудзавач

Гьи къвалах тамамариз хьайитлани, ада вичихъ къетлен бажарагъ авайди ашкара ийизвай. К.Марксан тварунихъ галай колхоздин партиядин тешкилатдин секретардилай гатлума, хуьруьн Советдин председателдал, Хасавюрт райондин эцигунрин управленидин начальникдал къведалди, ада судьядин, Докъузпара райондин исполкомдин председателдин, хуьруьн майишатдин жуьреба-жуьре къуллугьрин везифаяр намуслувилелди килиз акьудна.

Къурушвири Хасавюрт райондин чилерал куьн хьайилани, Жамедин Баглиева вичин вири къуватар цийи хуьр арадал гьунал, ам абадлу авунал желбна. Къейд ийин хьи, ам дилавар мез авай касни тир. Хуьруьн зегьметкешрин вилик ада ийизвай рахунри, акьалтзавай несилриз гузвай насыгьатри инсанриз таъсирзавай ва гзафбур адалай чешне къачуз чалишмиш жезвай.

Муьжуд аял чехи авуна шегьредал

акьудай Жамедин Баглиев къе чи арада амайтла, ада вичин веледрал, хтулрал, птулрал, кьил хкажна, дамахдай. Абурун арада духтурар, муаллимар, инженерар, профессорар, министр, къанун-къайда хуьдай оргарин векилар, государстводин деятелар, дипломатар ва масабур ава.

“Къард къарагъай чкадал цакул аламуькда” лугьудайвал, баркаллу бубади кутур рекьер къегьалвилелди къе адан хци - РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекьяй вилик финин министрди давамарзава.

Малик Баглиев 1955-йисан 11-июндиз дидедиз хъана. Гьевечи чъалавай зегьметдал рикъ алаз чехи хъайи жаван, школа акьалтарна, ДГУ-дин юридический факультетдик экечна. Студентвилин йисара М.Баглиева вичихъ хъанвай рекьяй дерин чирвилер авайди субутна. Идалай гьейри, ада университетдин умуьрдани активдаказ иштиракзавай. 1978-йисуз университет акьалтларай жегьил пешекар ДАССР-дин МВД-дин къурулушра къвалахал акъвазна. Ик, 1978-1981-йисара ада 5-отделда уголовный розыскдин инспектор яз зегьмет члугуна. 1980-йисуз М.Баглиева Чувашия АССР-дин Чебоксары шегьерда оперативно-розыскной рекьяй тежриба хкажна. Идалайни башкъа, ам курсантин Советдин председател тир. Курсарни ада хъсан къиметар аваз акьалтарна. М.Баглиеван шикил школадин Гьуьрметдин доскада авай.

Вахтар къевез алатзавай. Къвалахдин гурарай винелди хкаж жезвай жегьил пе-

шекар 1981-йисалай Махачкъалада Советский РОВД-да силисчидин везифаярив эгечна. 1982-йисуз адакай ДАССР-дин МВД-дин силисдин управленидин частуна старший силисчи, гуьгьуьнлай силисчийрин дестедин чехиди, силисдин отделдин начальник, республикадин МВД-дин общественный къайда хуьдай къуллугьдин начальникдин заместитель хъана.

Лагъана къанда, къанун-къайда хуьдай оргарна къвалахзавай йисара Малик Жамединовича уголовный муракаб къвалахар ахтармишзавай. Университетда къачунавай чирвилери, и рекьяй авай тежрибади кар алакьдай пешекардиз зегьметдин рекъе вири четинвилериз дурум гудай мумкинвал ачухна.

1994-йисуз М.Баглиев налоговый полициядиз хъфена ва ина жуьреба-жуьре йисара розыскдин отделдин, силисдин отделдин, силисдин къуллугьдин начальникдин, управленидин начальникдин за-

местителдин везифаяр кьилиз акьудна.

2003-йисуз М.Баглиев РФ-дин ФСКН-дин Дагъустанда авай управленидин начальникдин заместителвиле тайинарна.

Къейд ийин хьи, къанун-къайда хуьдай оргарна къуллугьзавай йисара адан зегьмет, алахъунар, чалишмишвилер гьуьрметдин грамотайралди, багъа пишкешралди къейднай. Идалай гьейри, тахсиркарвилерихъ галаз женг тухунин карда гьакъисагьвилелди зегьмет члугунай М.Баглиев государстводин хейлин шабагъриз (награда), гьа жергедай яз “Хъсан къуллугьдай” медалдиз лайихлу хъана.

Малик Жамединович РФ-дин налоговый полициядин гьуьрметлу къуллугьчи я. 1990-1999-йисара ам Махачкъала шегьердин Собранидиз депутат яз хъанай.

Пешекарвилин жигьетдай вини дережадин ерияр авай Малик Баглиеваз РФ-дин наркоконтролдин къурулушдани чехи гьуьрмет ва авторитет ава. Ам РФ-дин Госнаркоконтролдин тварцидин яракъдиз, “РД-дин лайихлу юрист” лагъай гьуьрметдин тварциз лайихлу хъана.

РФ-дин ФСКН-дин Дагъустанда авай управленидиль къуллугь - 2007-йисуз Малик Жамединович РД-дин тлебиатдин ресурсрин министрвиле ва 2008-йисуз РД-дин Счетный палатадин председателвиле тайинарна.

2013-йисалай инихъ ада РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекьяй вилик финин министрдин везифаяр киле тухузва.

Къейдна къанда, государстводин вини дережадин къуллугьар киле тухузвай Малик Баглиева хайи ерияр, хуьр-уба, къвал-югъ рикъелай алудзавач. Вири къурушвири малум тирвал, и касдин алахъунар сеbeb яз Къурушрин хуьр хъвадай целди таъминарунин жигьетдай республикадин тайин макъсад авай программдик акатнава, хуьруьн куьнейра цин турбаяр тухванва. Малик Жамединовичан алахъунрин нетижа яз, хуьруьн еке къве магьледа къир канва, больница, мектебар ремонт хъувунва. Хуьруьн къерехрай физвай чехи къаналар михъи авун патал ада 2-3 йис идалай вилик махсус трактор чара авунай. Авайвал лагъайтла, чна инал гьизвай делилар Малик Жамединовича халкъ паталди авунвай мергьяматлу крарикай лап тлимил делилар я. Эгер ада хайи хуьруьз, жемьтдиз авунай ва ийизвай вири хъсанвилерикай рахайтла, гьелбетда, чавай абурун сан-гьисаб къуна куьтягъиз жедач. Вири и крари Малик Жамединовичан ватанпересвилин чехи гьиссерин жигьетдай шагьидвалзава. Гьина, мус, гьихьтин къуллугьдал хъанатлани, баркаллу къурушвиди гьич садрани хуьруьн твар агъузач адан ад мадни виниз акьудна. Датлана са вичикай ваъ, вири халкъдикай фикирзава. Низ чиди ада, государстводин гьукумдин вини дережадин къуллугьдал алаз, шумуд ватангьлидиз куьмекдин гьил яргъи авунатла ва ийизватла. Гаф кватай чкадал къейд ийиз къанзава, Малик Жамединович “Къурушрин сес” газетдин мягькем даяхрикайни сад я. Хайи жемьтдин твар алаз акъатзавай газетдин къвалах вилик финик ада вичин лайихлу пай кутазва. Чарадан гьалдикай хабар къун, гьарайдиз гьай лугьун, куьмекдин гьил яргъи авун - ибур анжах мергьяматлу инсандиз хас ерияр я. Ихътин ерияр чи макъаладин къилин игитдикни ква.

Мукъвара лезги халкъдин баркаллу хци - Малик Жамединович Баглиева вичин 60 йисан юбилей къаршиламишна. Чна вафалу юлдаш, чехи ватанперес, Баглиеврин сихилдин гужлу векилрикай сад тир Малик Жамединовичаз и лишанлу вакъиа риклин сидкъидай тебрикзава. Чи мурад адахъ къвалахдин рекъе мадни чехи агалкъунар, чандин сагьвал ва хизанда хушбахвал хьун я.

Мамед Абасов Хакасияда

РФ-дин Госдумадин депутат Мамед АБАСОВ, отпускдин вахт ятлани, ял ягъиз гуьлел ваъ, куьмекдин гьил яргъи ийиз Хакасия Республикадиз фена.

Хакасиядинни Красноярский крайдин арада сергьят авайди я. Гьавилай Мамед Абасов виликан “къуншийрин” дердийрив къайгьусудказ эгечнач ва, Госдумадин депутат яз, Хакасиядин Гьукуматдин Председатель Виктор Михайлович Зиминахъ галаз санал цаяр къурдалай гуьгьуьниз гуьнгьуна хтунин къвалахар киле физвай чкайриз физвай махсус дестедик экечна.

Къейд авун лазим я хьи, бедбахтвал арадал атай сифтегъан йикъара хасаратвал хъанвайбуруз, депутат М.Абасова кьил кутуналди, парталралди ва недай суьрсетралди санлай 300 агъур манатдин гуманитарный куьмек гана.

Красноярскда эцигунрин рекьяй къвенкве жергеяра авай “Монолитхолдингдин” эцигу-

нардайбуруз Хакасия Республикадин Гьукуматди яшайишдин 240 къвалер эцигун теклифна. “Монолитхолдинг” ГК-дин правленидин председател, Мамед Абасован чехи стха Разим Абасова алай йисан 31-майдилай инихъ Хакасия Республикадин Гьукуматдин членрин иштираквал аваз Орджоникидзевский районда вахт-вахтунда совещанияр тухузва. “Монолитхолдинг” компаниядин маркетингдин отделдай хабар гузвайвал, республикадин Копьево поселокда 153 къвалер ва Когаево хуьре 53 къвалер эцигунрин патахъай икьардал атанва. Хасаратвал хъанвай хизанар патал эцигзавай цийи къва-

лер чими ва къайи целди, санузелралди таъминарда, къве школа ва фельдшервиллин, акушервиллин къве пунктни эцигидна. Идалайни гьейри, эцигунардайбурун союзди инфраструктурадин объектар хкажунихъ галаз алакьалу къвалахар тамамарда. Пудратдин 15 организацияди тестикъарнавай махсус графикдал асаслу яз эцигунринни монтаждин къвалахар тухузва. И кардал 171 кас ва хейлин техника желбнава. Гуьнгьуна хтунин къвалахар киле тухудай чкайриз эцигунардай материал чара авунин, махсус городокар тешикулунин месэляяр веревирдна.

Хакасияда эцигунар киле физвай гьалдал генеральный пудратчидин - “Монолитхолдинг” ГК-дик акатзавай “Монолитстрой” ООО-дин патав тешкилнавай штабди гуьзчивалзава.

Рикъл хкин, 2015-йисан 24-июндиз “Монолитстрой” ООО-диз Сбербанкдин Рагъэкьечдай патан Сибирдин банкди, 2015-йисан апрелдиз Хакасия Республикада тлеби шартлара цаяр къуин нетижада кайи къилдин ксарин яшайишдин къвалер гуьнгьуна хутун патал государстводин икьаррин бинедаллаз мажбурнамаяр тамамарунин барадай заминвал гана.

Баркаллу уьмуьрдин сагъиб

“Тарих асиррин шагъид, гъакъикъатдин чирагъ, зегъметдин рубгъ, уьмуьрдин насигъатчи я”.

Майна АБДУЛМУТАЛИБОВА,
РФ-дин журналистрин Союздин член,
гъевескар композитор

Къе аз Ватандин Чехи дъе башламиш хъайи сифте йикъарилай эхирдалди немсерин чапхунчийрихъ галаз къати женгера иштирак авур, дъедайд хтай йикъалай башламишна, жавабдар къуллугърал хъайи, акъалтзавай несилриз тербия гайи насигъатчи ва адалатлу хизандин къил хъайи зи рагъметлу ими АЛИМЕТОВ Гъажимегъамед Алиметович рикел хиз кванзава.

Агъасталвиар тир Алиметов Алиметан кесиб лежбер хизанда Маяхалум дидедиз ругуд хва хъана, абурукай къвед - Абдулкасим (къетлен зигъин авай, шиирар тукъурдай) чагъинда аваз ва Халид цаяриқди кечмиш хъана, къуд хва амукъна: Сайид, Гъажимегъамед, Арасхан, Абдурагъман. Чпиз виридаз рагъмет хъуй! Чехи хва зи рагъметлу буба Сайид тир.

Аялар лап гъевелизмаз буба кечмиш хъана. Итим фад къакъатунихъ галаз алакълу яз диде веледриз дуьз тербия гуз, абурук намус, зегъмет, инсанриз гъурмет ийиз клан хъунин гъиссер кутаз алахъна.

Дугъриданни, дъедедин йисарин дидедриз акур къван азиятар, абурун агъузар, абурун вилерин накъвар са куьналдини алцу-миз жедач.

Имиди Агъа Сталдал школада, Къасумхуьрел интернатда, Махачкъалада педрабфака клелна. 1938-йисуз пединститутдин гъазурлухвилдин курс куьтягъайла, ада хайи хуьре ва Къасумхуьрел муаллимвал авуна.

1939-йисуз, белофинрихъ галаз дъе башламиш хъайила, Гъажимегъамед ими Яру Армиядин жергейриз фена. Вичин ихтилатрай малум хъайивал, адахъ галаз хуьрай мад цуд жегил рекъе гъатнай, сифте Краснодарда 74-Краснотанманский дивизиядин 78-стрелковый полкун, ахпа Одессадин военный округда чирвилер къачур чи аскерин вилер Румыниядивай Бессарабия вахчунин везифа эцигнавай. Пачагъдин девирда а территория Россиядик акатзавай. 1918-1919 йисара чи уьлкве авай зайиф гъалдикай менфят къачуна, Румынияди ам къунай. Чехи ягъ-ягъунар кыле тефена, Бессарабия вахканай.

1941-йисуз ими Румыниядин сергъятдал алайла, газетриз Гитлер дъеведиз гъазур жезва лугъуз малуматар акъатнай, са тлимил вахтарилай садлагъана Одессадал, Киевдал, Брестдал немсерин самолётри бомбаря гадарна, чеб а вахтунда гатун лагерра авай, дъеведиз гъазур тушир лугъуз суьгъбетдай имиди чаз.

Гъа ик, дъе башламиш хъайила, Румыниядихъ галаз авай сергъятра сифте женгера иштиракна имиди, ахпа чи къушунри къулухъ члугъаз башламишна, Одессадиз къван хтана. Гъажимегъамед ими къушунрин училищедиз гъахъна, анай ам Уралдиз акъудна. Курс вахтундилай вилек куьтягъна, офицервилдин чинда авай ам 1941-йисан декабрдиз Оренбургдин Чкаловский областдин Бузулук шегъердин цийиз тешкилнавай Советрин резервний армиядин 200 лагъай дивизиядин 648-полкун автоматчикрин взводдин командирвиле тайинарна.

Фронтдиз рекъе твадалди амай вахтунда жегил лейтенантди вичиз табий тир аскерриз душмандихъ галаз дъе ийидай ва яракъар ишлемишдай къайдаяр дурумлувилелди чирна, са тлимил вахтарилай абуру къуллугъзавай соединений Кефердинни рагъаклидай патан фронтда гъаф женгера иштиракна, са шумудра хирер хъана, госпиталра къаткана, са бубат сагъ хъхайла, 1942-йисуз ам Старый Руссадин райондиз рекъе туна. Имидин ихтилатрай, а бере чи армия патал лап четинди тир. Фашистрин чапхунчийри, чпин телефилеризни килиг тавуна, виликди гъужумар давамарзавай. Гъаниз к-

лигна далу патай и фронтдиз атай чи къушунрин частар тади гъалда дъеведин гъерекатрик экечлуниз мажбур хъанай.

Фронтдиз агъакъамазди Гъажимегъамед имиди, вичин подразделенидин кыле акъвазна, душмандин къушунриз клеви ягъунар къунай, адал мад залан хер хъанай, Иваново шегъердин госпиталда къатканай.

Сагъ хъхайла, мад фронтдиз хъфена. Къвед лагъай Прибалтийский фронтда резервдин частариз акъатна, ина тежрибалу офицерди гъазурвилдин батальонда аскерриз чирвилер, женгинин вердишвилер гана.

Ам санал акъвазна, нубатдин гъужумдиз фидайла, ада “Телеф хъайитла, тлабазав зун коммунист яз гъисабун” гафар къенвай арза туна ва гуьгъуьнлай гъа арзадин бинедаллаз женгичи офицер партиядин жергейриз къабулнай.

1944-йисуз военный комиссияди са шумудра хирер хъанвай автоматчикрин ротадин командир, старший лейтенант тир ам фронтдай 2 лагъай группадин инвалид яз къваллиз рекъе хтуна, офицердин запасдин полкуниз акъудна. Дъеведин цаяра галукай минадин клусари имидин жигерра рекъидалдини чпкай хабар гудай. Инвалид хъана лагъана ам рубгъдай аватнач.

1944-йисан августдин вацра Къасумхуьрун райвоенкоматда къвалахал акъвазна, гуьгъуьнлай партиядин райкомдин инструкторвиле тайинарна.

1947-йисуз адакай партиядин Къурагъ райкомда кадрийрин рекъай секретарь, къве йисуз партийный школада чирвилер хкажайдалай къулухъ, партиядин Хив райкомдин пуд лагъай секретарь, 1952-йисалай цуд йисуз КПСС-дин Агъул райкомдин сад лагъай секретарь хъана, ахпа Дагъустандин обкомдин инструкторвиле, Къасумхуьрун, Дербентдин лесхозрин директорвиле, районрин урта инкубаторный станциядин, газдин участкадин директор хъана. 1982-йисалай ам персональный пенсионер тир. Эхиримжи йисара Гъ. Алиметова райондин дъеведин ва зегъметдин ветеранрин Советдин председателвиле къвалахна. Дъеведилай гуьгъуьнни йисарни гъаф четинбур тир лугъудай имиди.

Ада вичин хиве авай везифаяр, гъи къуллугъдал хъайитлани, гъакъисагъвилелди кълилиз акъуддай, законри истемиззавайвал, меркездай гаф текъведайвал тамамардай.

Иллаки Агъул район гъаф къулухъ галамайбурукай сад тир, маса районри гекъигайла, рикел хкидай ада, кадрияр жагъурун, экономика, культура хкажун, школяр, клубар, медпунктар эцигун, хуьрериз ятар гъун, рекъермуькъвер тукъуьрун регъят крарикай тушир, ятлани имиди дагъларин шартара ихътин хейлин къвалахар гъиле къуна, ахвар тавур йифер, къарай атлай йикъар гъаф жедай, къвачи-къвачи ва балкандаллаз фидай вири хуьрериз.

ЦИЦЕРОН

Адаз еке гъурмет, авторитет авай, адан аялри, хтулри гилани агъулвийрихъ галаз алакъяр хуьзва, хийир - шийирдин мярекатрик иштиракзава. Аялриз агъул члани хъсандиз чидай. Имидизни имид свас Салигъатаз ругуд аял хъана, са руш 6 йисан яшда аваз кечмиш хъана. Къуд хизни са рушаз хъсан тербия гана, вирида къилин образование къачуна, жуьреба - жуьре хилера намуслувилелди зегъмет члугуна. Гъайиф хъи, баркалладиз лайихлу хъайи, бубади веси авур инсанпересвилдин, халкъдиз къуллугъ авунин рехъ давамарай Алимет, Марат, Фикрет чи арадай вахтсуздаказ акъатна.

Уьмуьрда гъаф четинвилер ва дарвилер акунвай, вичин савадлу уьмуьрдин Чехи паона жавабдар къуллугъар авур имидин суьгъбетрихъ чаз еке гъевесдивди яб акализ кландай. Ада тагъкимардай: “Килиг, садрани дамах къачумир, жуваз писвал авур касдизни хъсанвал ийиз алахъа, са касни жувадай агъуз къамир”.

Инал ихътин са карни къейд тавуна жедач. Къанни цуд йисалай чи имидихъ галаз санал хъайи сифте таниш, Воронежский областдай тир урус Александр Васильевич Покидова вичин фронтдин дуьстунин къадаркъисметдикай чирун къетна, адаз Гъажимегъамед ими Дагъустандай тирди чизвай ва 1967-йисуз Дагвоенкоматдиз чар къенна ва вичин дуст жагъурун патал кумек авун тлалабна. Дагвоенкоматдин комиссар генералдин къул алаз Александр Васильевичаз жаваб атана. Чаз гъаф шад хъана, имиди теклиф авуниз килигна, ам чи райондиз мугъманвиллиз атанай. Гъурметлу мугъман чи дахди, имийри, саки вири муькьва-къилийри, Дербентдин вокзалдик фена, еке шадвилелди къаршиламишна. Чна вирида къвалеризни къунагънай, ам чи районда 15 юкъуз мугъманвиле хъанай. Чи рикелай садрани алатдач, абуру фронтда хъайи вакиаяр рикел хкидай вахтар, чна дикъетдивди яб акалдай абурун ихтилатрихъ.

Къасумхуьрун пионеррин ва школьникрин къваллизни буюр авурла, азиз мугъманди школьникриз Ватандин Чехи дъеда Советрин Армиядин къегъалвилерикай лап итижлу суьгъбетар авунай, ам пионеррин дружинади “Гъурметлу пионервиллизни” къабулнай, адан гарданда яру галстукни тунай.

А.В.Покидов гъак! Агъа Сталприн жематдизни мугъман хъанай, ам ХХ асирдин Гомер Стал Сулейманан музейдизни фенай, шаирдин яратмишунрал гъаф гъайрин хъанай. Ам, чи адетар, чи хуьрекар, яшайишдин шартлар, стхайрин ва муькьва - къилийрин арада авай гъурмет-хатур, дуствал, садвал акурла, гъейран хъанай.

Зи буба Алиметов Сайид Алиметович а береда газетдин редактор тир, мугъмандиз редакциядизни теклифнай. Кыле феийи суьгъбетрикай, вичин дуьстуникай, адан гъаф гъурметлу хизандикай, чи райондикай, Дагъустандикай хъсан фикрар гъаз шадлудказ Урусатдиз рекъе хтунай. Душмандин аксина санал женг члугуни абурун дуствал генани мягъкемарна.

84 йисан яшда аваз Гъажимегъамед ими рагъметдиз фена. Вичиз женнет къисмет хъуй!

Душмандихъ галаз хъайи женгера къаурай уьткъемвиллиз, къегъалвилериз килигна, ам Ватандин дъеведин сад ва къвед лагъай дережайрин, Яру Гъетрен, Баркалладин орденар, “Германиядал гъалибвал къазанмишунай”, “Берлин къачунай”, “Къавкъаз душмандикай хуьнай”, “Женгинин лайихлувилерай” ва гъаф маса медалар гуниз лайихлу хъана. Къуллугъдин везифаяр намуслувилелди кълилиз акъудунай ам партиядин Дагъустандин обкомдин грамотайралди ва хейлин маса наградаиралди лишанлу авуна. Са шумуд сеферда ДАССР-дин Верховный Советдин, районрин советдин депутатвиле хъана.

Къуллугъзава аскерди Гележег ава

Гъажимегъамед АЛИМЕТОВ

Чпин веледди къвалахзавай, къуллугъзавай чкадин жавабдар ксарилай чухсагъулдин келимар авай чар хтун гъар са диде-бубадин къилин винизвал я. Муькьвара ихътин чар къурушвиар тир **ДЕМИРОВ Шамиль Фаргъадовичан** ва адан уьмуьрдин юлдаш **Саяд Бейба лаевна**дин тварцелни хтана.

Ана къенна: “Гъурметлу Шамиль Фаргъадовичан ва Саяд Бейба лаевна. Куь хва Фаргъада чи частуна къуллугъиз са акъван вахт туштлани, ада вич вири патарий хъай Россиядин Яракълу Къуватра къуллугъиз гъазур тирди тестькарна. Иллаки физический гъазурвилерайни спортдай. Ада гъа сифте йикъалай вич халис пагъливан хъиз къалурна, чи частуна ва масанра спортдай кыле тухвай акъажунра сад лагъай чкаяр къазанмишнава. Куьн пара сагърай ихътин хва тербияламишунай. Чун инанмиш я хъи, Фаргъада гележегдани вичин алакълунрални агалкъунрал шадарда. Куьне Россиядин Яракълу Къуватра патал Дагъустандин дагъларин халис пагъливан тербияламишнава. Къехъ чандин сагъвал, зегъметда еке агалкъунар хъун чи мурад я.

11385-частунин командир, полковник Р.ДАНИЛИН”.

Дугъриданни, Фаргъад армиядин жергейриз къуллугъиз фена са акъван вахт туш, амма адан алакълунри частунин командование гъейранарнава. Спортдал ам гъеле аял члавадай машгул хъана. Къурушрин хуьрун 1-нумрадин юкван школадин 9-клас куьтягъна, ам Белоруссиядин лайихлу тренер, спортдин рекъай вири дуьньядиз твар-ван чкланвай грекрийни римлуийрин жуьреда къуршакар къунай тренер Эскендаров Малик Индижаевича Белоруссиядиз тухвана. Са йисуз ина спортдай чирвилер къачурдалай къулухъ ам хуьруьз хтана, юкван школа куьтягъна, Дагъустандин педуниверситетдин физический факультетдик экечна. Пуд лагъай курсунай адаз Россиядин Яракълу Къуватрин жергейриз зверна.

Спортдин рекъе къазанмишнавай агалкъунрикай рахайтла, Къазахстан Республикада галаз-галаз къве йисуз кыле тухвай дуьньядин халкъарин турнирра Фаргъада къазилдин медалар къазанмишна; Ирандай, Туркиядай, Германиядай, Латвиядай, Украинадай ва маса уьлквейрай атанвай спортсменрин иштираквал аваз “Кавказдиз ислъгъвал” лишандик кваз Хасавюртда кыле феийи турнирда ам 1-кадиз лайихлу хъана; Украинада кыле феийи дуьньядин халкъарин ва Социда тешкилай Вирироссиядин турнирра ада 2-чкаяр къуна.

Игитар рекьидач

Жуьрэтлуди, кичле тахьана, ажалдин хура гьахьайдаз лугьуда.

Гьажи КЪАЗИЕВ

Алай йисан 23-февралдиз Хасавюрт райондин "Сулевкент" постунал наряддин командир яз вичин везифаяр кыле тухудайла, къанлуйри гуьлле гуникди полициядин старший лейтенант **Гуьлмурад Ибрагимович НУРАГЪМЕДОВ** телеф хьана лагьай чулав хабарди вири жемят къарсулна.

Лугьуда хьи, чулав хабар фад чкида. Гуьлмурадан виклеговилкай, ам вичин везифаяр кыле тухузвай постунал игит хьиз телеф хьайидакыни садлагьана виринрив хабар агакьна. Ам телеф хьайи йикъара Россиядин Федерациядин къенепатан крарин министр **В.КОЛОКОЛЬЦЕВА** Гуьлмурадан диде-бубадин тварацел телеграмма рекье хтуна:

"Ибрагим Алибалаевич ва Каният Шагьвереновна. 2015-йисан 23-февралдиз постунал вичин везифаяр кылиз акьудзавайла Куь хва, полициядин старший лейтенант Гуьлмурад Ибрагимович Нурогмедов, къанлуйрихъ галаз женг тухудайла телеф хьунихъ галаз алакьалу яз, зи патай башсагьлузгьвал къабула. Ада вич къунвай кьинез вафалу тирди игитвилелди тестикъарна. Гьайиф хьи, Россиядин Федерациядин къенепатан крарин органар жуьрэтлу аскердикай, агьалийрин терех хуьдай касдикай магьрум хьана. Чнани кьехъ галаз ихьтин эхиз тежедай тлал санал пайзава. Гуьлмурадан тлвар РФ-дин МВД-дин тарихда гьамишалузгь яз амуьда".

Эхь, Гуьлмурада гьакьикъатдани игитвал авуна. Эгер ада яракьривни гьилив тукьлюрнавай хьиткьинардай шейэрив ацланвай машин акьвазарна ахтармишначиртла, низ чидай, шумуд чкадай гьарай акьатдайтла, низ чидай, шумуд куьрпе етим яз амуькайтла, низ чидай, шумуд жегил сусакай, гьа вичин сусакай хьиз, хендедар жедайтла?

- Буба, чи дах мус хкведа? И сеферда ам лап геж хьана хьи, ада аз сувариз са еке машин гьида лагьана хиве къурди тир. Чан буба, лагь ман, ам мус хкведа?

- Хкведа, чан Къурбан, хкведа. И сеферда ам лап геж хкведа, ам лап яргьариз фенва, - вилерал акьалтзавай накьвар чуьнуьхиз, ик лугьуз Ибрагим бубади вичин вад йиса авай хтул Къурбан алдатмишзава. Гьик лугьурай бубади вад йиса авай аялдиз "хаинри ви бубадин чандиз къастнава". Ваь, лугьуз жедай гаф туш. Гуьлмурадан кьеве рушаз - муьжуд йиса авай Альбинадизни цуд йиса авай Амминадиз чизва, чпин дах садрани кваллиз хквен тийидайди. Гуьлмурадан сусанни дидедин вилерин накьвар гьа хабар галукьай йикъалай къуранва.

70 йис алатнава Ватандин Чехи дяве куьтягь хьана. Арадай икьван вахтар фенватлани, дуьнья секин туш. Ватан патал чанар къурбанд авур 30 миллиондилани гзаф инсанар бес тахьана, и ислягь девир-

КУЬРУЬ КЪЕЙД.

Гуьлмурад Ибрагимович НУРАГЪМЕДОВ 1977-йисан 17-майдиз Къурушрин хуьре рабочий хизанда дидедиз хьана. Хуьруьн 1-нумрадин юкьван школа лап хьсандиз Келна куьтягьай ам 1995-йисуз Махачкъалада авай политехнический университетдин экономический факультетдик экечИна. Вуз агалкъунралди куьтягьай адаз Россиядин Яракьлу Къуватрин жергейриз къуллугъиз эвер гана. 2000-2001-йисара Ватандин вилик пак тир буржи кылиз акьудна хтай Гуьлмурад Дагъустандин къенепатан крарин министерствода Квалахал акьвазна. 2001-йисалай вичин жегьил уьмуьрдин эхиримжи нефсдалди сифтедай Хасавюрт шегьердин, ахпа райондин къенепатан крарин отделда къуллугьна.

да, халкъдиз еке азадвални ихтиярар ганвайла, гьамиша чи секинвал хуьзвай, чи къаравулда акьвазнавай, намуслуздакз чпин везифаяр кыле тухузвай инсанрин чанариз къаст ийиз, хва диде-бубадидай, буба вичин балайривай ажалсуздакз, вахтсуздакз къакьудзава, цийи сусар, квилел чулав шалар алуькна, жегилзамаз хендедайриз элкьурзава. Бес хуьй, хаинар! Бес хуьй!

Гуьлмурадан кьегьалвилерикайни, жуьрэтлувилерикайни, виклеговилерикайни пешедиз вафалувилерикайи адахъ галаз санал квалахай юлдашри рикел хкизва.

Хасавюрт райондин къенепатан крарин отделдин ППС-дин батальондин командир, полициядин подполковник **ЖАЛИЛОВ Назира** вичин гьилик квалахай Гуьлмурадакай ик лугьузза:

- Гуьлмурад Ибрагимович гьамиша Ватандин вилик гайи кьинез михьини хьана, вафалуни. Ада са шумудра лап хаталу вакъиайра иштиракна, гьамиша юлдашриз куьмек гуз гьазур тир. Ам садрани вичин гьилик квал аскерин далуйрихъ чуьнуьх хьайи кас туш, акси яз, вич гьамиша вилик жедай. Заз адан сивай садрани "ваь" лугьудай гаф ван хьайиди тушир, са заз ваь, гьакьни маса командирризни. Абуру ара-ара заз Гуьлмурадан тарифарни ийидай. Бес гьик акатдач жувак лувар, маса миллетдин векилри жуван хуьруьнвидин тарифар авурла.

АРИСТОТЕЛЬ

Зав и хабар агакьайла, зун члапахъ хьаначир. За жува-жувак фикирни авуна: яраб Гуьлмурадал гьил хкаждай касни жеда жал? Заз чизва, ахьтин жуьрэтлу инсанар рикелай алудиз клан хьайитлани, алатдайди туш. Аллагьди разьмет гурай вичиз!

ППС-дин взводдин командир, старший лейтенант, чеченви **ТАВМУРЗАЕВ Рамазана** рикел хкизва:

- Чна санал квалахиз гзаф йисар хьана. Чун Гуьлмурадахъ галаз "стха" лугьуз рахадай, гьакьван ам ярар-дустарал рик алай, вири хийир-шийиррик иштиракдай, масадан дерт вичиндай къадай гзаф бажарагьлу, мергьяматлу кас тир. Лугьудайвал, "Аллагьдини вичин патав хьсан инсанар хутахда". Ихьтин чулав хабарди неинки къурушвиар, гьакьни чи райондин къенепатан крарин вири отдел къарсулна. Гуьлмурад хьтин инсанар рикелай алатдайди туш. Адан дидебубади Аллагьди сабуру гурай.

- Гуьлмурада вичин везифаяр, гьина хьанатлани, анжах намуслувилелди кыле тухвана. Чав Гуьлмурад телеф хьана лагьай хабар агакьайла, чи взводдин къуллугъчийрин кылер хура гьатна, вични ихьтин суварин юкьуз. Яраб гьи хаиндин гьил фенатла Гуьлмурадал? - лугьуз-ва ППС-дин взводдин командирдин куьмекчи, старший лейтенант яхуьви **ГЪАЖИЕВ Руслана**.

За макъала хьидалди вилик Хасавюрт районделдин къуллугъчийр тир са шумуд офицердивай Гуьлмурадан патухъай кьве гаф лугьун тлалабайла, вирида, са сивай хьиз, анжах гьуьрметдин келимаяр лагьана. Ибур инсандик лувар кутадай гафар я, гьайиф хьи, гафар амуькна, вич - ваь.

Гуьлмурад вичин женгинин юлдашр къутармишун патал, чанни гьайиф татана, хаинрин хура акьвазна. Им Гуьлмурадан эхиримжи женг, эхиримжи къутармишун хьана.

Къурушвириз Гуьлмурад лап хьсандиз чидай. Ада вичиз къанажагьдалди, жуьрэтлувилелди, намуслувилелди гьуьрмет къазанмишна. Ам Ватандиз, хуьруьз, жемятдиз, диде-бубадиз, вичихъ галаз санал къуллугъзавай юлдашриз гьамиша вафалу хьана, ада вичиз гайи гьи буйругъ хьайитлани, "ваь" талгьана, кылиз акьуддай. Гьавилай Гуьлмурадаз районделдин начальстводин, юлдашрин, ярар-дустарин патай еке гьуьрметни авай. Са шумуд сеферда ам гьуьрметдин грамотайриз, къиметлу пишкешриз, "Георгиевский хашунин 200 йис" медалдиз ва маса шабагьриз лайихлу хьана.

Гуьлмурад Игит хьиз телеф хьана, ам Гьукуматдин шабагьдиз къалурнава. Чидач ман, чандилай гьил къачур адаз гьихьтин шабагь кьисмет жедайтла. Чи миллетдин векилрикай Россиядин Игитвиллиз лайихлубур жезватлани, вучиз ятлани, ихьтин тлвар садазни гузвач.

Сертификат вахкана

Хазран КЪАСУМОВ

"Сулейман-Стальский район" муниципальный райондин Кьил Нариман Шамсудинович **АБДУЛМУТАЛИБОВА** и йикъара 1986-йисуз Чернобылдин АЭС-дал хьайи авариядин чуру нетижаяр арадай акьудуник вичин пай кутур къулансталви **Гьабибулагь РАСУЛОВ** ва адан хизан къабулна, адав 2011-2015-йисарин федеральный, тайин метлебдин "Яшайишдин квал" программадин бинедаллаз квалерин сертификат вахкана.

- Гьелбетда, Чернобылдин АЭС-дал хьайи аварияди халкъдиз еке бедбахтвилер гьана, - лагьана Н.Абдулмуталибова. - Адан чуру нетижаяр арадай акьудуник гьа четин макъамда агьзурралди инсанри чпин пай кутуна, гьа идалди абуру халис ватанпересвал, кьегьалвал къалурна. Абурун арада 37 кас чи райондин агьалиярни авай. Гьукуматди "чернобылвийрин" гьакьиндай кьетлен кьайгьударвал ийизва. Федеральный дережада "Жилище" программа къабулун ва ам къуватда гьатун и кардин ша-

Н.Ш.Абдулмуталибова Расуловрин хизан къабулнава

гьид я. Программадин бинедаллаз, гьакьни РД-дин Гьукуматдин, зегьметдинни социальный жигьетдай вилик финин министерстводин, чкадин самоуправленидин органрин чалишмишвал себеб яз, райондай 29 касдив яшайишдин квалерин сертификатар вахкана, кье сертификат Гьабибулагь Расулова вахкана. Райондин Собранидин депутатрин, администрациядин ва кьилди жуван патай за адаз сертификат мубаракзава ва адахъ мягькем сагьламвал, яшайишда вири къулайвилер хьун кланзава!

- Чернобылдин АЭС-дал бедбахтвал хьайила, офицер, ватанперес яз, завай секиндив ацукьиз хьанач, зун гьуьгуьлувилелди авариядин нетижаяр арадай акьудиз фена, - лагьана Гь.Расулова. - И кардал за дамахни ийизва. Сертификат вахкунайни за Гьукуматдиз, райондин Кьил Нариман Шамсудинович Абдулмуталибоваз чухсагьул лугьузза.

Гьабибулагь Расуловаз яшайишдин квалерин сертификат вахкунихъ галаз алакьалу яз гьуьрушдал тебрикдин келимаяр райондин администрациядин кьилин 1-заместитель **Лаиц ОРУЖЕВА** ва маса юлдашрини лагьана.

Партийный тешкилатра Квалах гужлу ийин

Нариман КЪАРИБОВ

И мукьвара Дербент шегьердин коммунистрин нубатдин пленум хьана. Анал доклад авур КПРФ-дин горкомдин сад лагьай секретарь **Пирали ПИРАЛИЕВА** ва рахай маса юлдашри кьилин фикир жегьилрихъ галаз тухузвай квалах гужлу авунин месэладиз гана.

Акьалтзавай несилдихъ галаз коммунистри алакьа хуьн, жегьилриз ватанпересвилерин тербия гун, партиядин жергейриз лайихлу жегьилар къабулун - им, гьелбетда, партийный комитетар патал цийивал туш. Амма, гьайиф хьи, и важиблу квалах са Дербентда ваь, вири республикада зайиф я.

Гьаклан къуру эвер гунралди, цлалцлам гафар лугьуналди инсанар чавай чи патал гьиз жедач эхир. Коммунистри, члехи несилдин векилри, акьалтзавай несилдиз, обществодиз хийир авай крар авуналди, чешне къалурун важиблу я. Рикел хкана кланда хьи, и мукьвара хьайи КПРФ-дин ЦК-дин Пленумдални гьа и барадай мад сеферда рахунар кыле фена.

Пленумдал рахай коммунистар тир К.Ашурова, Кь.Рамазанова, И.Султанова, А.Алиханова, Я.Ярметова ва са жерге маса юлдашри и месэладай шегьердин партийный комитетдиз хейлин теклифар гана. Карханайра, мектебра, юкьван ва кьилин учебный заведенийра партийный ва комсомолдин тешкилатрин къадар гзафарун, гьар са карханадихъ, мектебдихъ чпин гафуну атлузвай коммунистар галкьурун къарардиз къачуна.

Пленумдал Дербент шегьердин 2000 йис тамам жезвай юбилейдиз талукь месэлани фикир тагана тунач. Лишанлу сувар узьязгдакз кыле тухуник вири жемятдихъ, шегьердин руководстводихъ галаз санал коммунистрини чпин лайихлу пай кутуна кландайди кьейдна ва и барадай махсус къарарни къабулна.

Эхирдай КПРФ-дин шегьердин комитетдин сад лагьай секретарь П.Пиралиева са жерге коммунистри Гьалибвлин 70 йисан юбилейдин ва "Дяведин аялар" медалар, гьуьрметдин грамотаяр вахкана.

Санайи виликди фида

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Земфира БАБАЕВА

“Промышленностдин комплекс виликди финихь Дагъустандин гужлу индустрия арадал гьидай къуват-такъат ава”, - кьейдна 14-июлдиз “Дагъустан” РИА-дин залда “Ачух власть” проектдин сергьятра аваз пресс-конференцияда иштираклай РД-дин промышленностдин, алишвершдин ва инвестициярин министр Юсуп УМАВОВА.

Ада лагъайвал, эхиримжи вахтара республикада промышленность виликди тухуниз артух фикир гузва. Къе Дагъустандин са жерге карханайрин агалкунрикай лугъуз жеда. Къецепатай гьизвай шей эвез авунин мураддалди Россиядин Минпромторгдин план туйкълурнава, аник чи республикадин 20 инвестпроектни акатна. Промышленность виликди тухунин рекъай фикирдик квай месэляяр уьмуьрдиз кечирмишиз алакьайтла, карханаяр цийикла туйкълурн патал субсидияр агакьайтла, - лагъана министрди, - чавай региондин промышленностдин производство хейлин хкажиз жеда.

Ю.Умавовон гафаралди, промышленность виликди тухунин Фондунин конкурсда чи республикадин 13 проекти иштиракзава, абурукай пуд хъсанбур яз тестикъарнава. Производство гегеншарунин, гьасилзавай продукция маса гунир рекъайни кваллах тухузва. Санкциярин шартлара и кар лап важиблу я. Ихътин мумкинвилер Каспийскдин “Завод «Дагдизель» ОАО-дихь, Каспийскдин дуйм-дуйз механикадин заводдихь, “Гъажиеван тиварунихъ галай завод” ОАО-дихь, “Дагфос” ОАО-дихь, КЭМЗ-дихь ава.

Министрди мадни кьейдна хьи, машинар акъуддай къезил промышленностдихь, химиядинни нефтехимиядин карханайрихъни виликди фидай, авай технологияр цийи хъийидай мумкинвилер ава.

Транспортно-логистический комплексдин метлебни екеди я. Чи республика международный транспортдин рекъерихъ галаз алакьалу я, ида Закавказьедихь, Юкъван Азиядихь, Къазахстандихь, Туьркиядихь, Ирандихь галаз Россиядин экономикадин алакьаяр хъун, гьакни Кьиблединни Рагъэкъечдай патан Азиядиз, Мукьвал тир Рагъэкъечдай патаз ва Европадиз товарар тухун таъминарзава.

Дагъустандихь инвестициярин такъатар, инвестпроектар, минералринни хаммалдин девлетлу база ава. Къе республикада инвестициярин 16 майдан арадал гъанва, федеральный ва республикадин бюджетрин такъатралди эцигунар кыле физва. 200 миллиард манатдин 52 проект тайин я, абурукай 30 кар алай проектрик акатзава.

“Дагъустанда бизнес патални къулай шартлар яратмишнава, - давамарна Юсуп Умавова. - Чи республика РФ-да инвест-стандарт кардик кутур сифтегъан 20 региондик акатнава. Ингъе рекъемри вуч лугъузватла. 2014-йисан нетижайрай, асул капиталдиз инвестициярин къадар 10 процентдин артух хъана, шаз ва вилик квай йисуз 17 проект уьмуьрдиз кечирмишна. Бюджетдилай къецияй 21 миллиард манатдилай гзаф такъатар серфна, кваллахдай вад агъзурни вад виш чка арадал гъана... Ци транспортдин, нафт хъудунин хилера, теплицайрин майишатра, къушчивиле ва эцигунардай материалар акъудунин хиле 20,2 миллиард манатдин къимметдин 10 инвестпроект къилиз акъуддайвал я”.

Республикадин агропромкомплексдихъни еке мумкинвилер ава. Са шумуд рекъай Дагъустандин АПК-ди РФ-да кивенквечи чкаяр къазва. Уьзъмчивални чехирчивал иллаки хийирлу я, - кьейдна ада.

Министрди мадни алава хъувуна хьи, Петербургдин международный экономический форумдин нетижайриз талуку яз Дагъустандин Кьил РАбдулатипов и шегъердин, Ленинградский областдин ва чи республикадин гимияр расдай карханайрин ва проекринни конструкторский бюройрин векилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана, региондин карханайрини организациияри санал кваллахунин месэляйриз килигна.

Форумда Гъажиеван заводдинни Ленинграддин областдин компаниярин векилри икьаррал къулар члугуна, терефар проектра иштиракунин, кумекар, герек тир информация агакьарунин патахъайни меслят хъана.

Гуьруьшдин нетижаяр къуналди, министрди кьейдна хьи, алай йисуз промышленностдин производстводин дережа 110 процентдив, гособоронзаказдин 124 процентдив агакьарун пландик ква. Идалайни гъейри, хаммал, шей гъалдай промышленностдихъни хъсан мумкинвилер ава.

Мярекатдал республикада индустриальный паркар тешкилуни, Дагъустандин бренддин, “Дагъустандин еридин знакдин” ва маса важиблу месэляйрикайни рахана.

Эхирдай министрди журналистрин суалриз жавабар гана.

Хипехъанвилихъ гележег авани?

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Куьчери хипехъанвилел лезгийар лап дегъ заманайрилай машгул жезва. Чи халкъдин яшайишни экономика, культуруни къанажагъ адахъ галаз сихдаказ алакьалу я.

Хипехъанвал артмишуниз кар алай “Нетижалу АПК” проектдани къетлен дикъет гузва. Ам уьмуьрдиз куьчуьрмишзавай бажарагълу хипехъанрикай сад тир Чеперин хуьруьн “Берекаат” СПК-дин председатель Гъейбет РИЗАЕВАХЪ галаз чна и хел артмишунин бязи месэляяр веревирдна.

- Алай вахтунда лапагар Чеперин хуьруьн ясти, гегенш яйлахриз хкана, дагъларал абуру хтанва. Ина хиперин бегъерлувал ва сан артухардай еке мумкинвилер ава. Амма гьакьикъи себерикиди лапагар хуьн югъ-къандавай четин жезва, - суьгъбетзава хипехъанвилерин рекъай вини дережадин тежрибалу пешекарди.

■ **Гъейбет стха, хипехъанвилерин четин месэляяр веревирд ийидалди вилик куь майишатдикай раханайтла хъсан тир.**

- Чи майишатда 3800 лапаг ва 180 къарамал ава. Кочубейдин къишлахрал за жуван гъайванриз вижевай ятахар ва чубанриз алакьдай шартлар яратмишнава. Чубанрин квалер баллонрин газдалди, генератордин экуьналди ва целди таъмин я. Чил жуванди тиртла, харжийриз килиг тавуна, ток гъана хъиз, ятахар тамамвилелди механизмламишдай, хипер ацадай машинарни кардик кутадай. Гъар гектардай йиса 63 манат гьакьки гуз, вахтуналди арендада къунвай къишлахдин патахъай пакадин йикъан инанмишвал авач. Ток “Нетижалу АПК” программадин гьисабдай гъиз хъанайтла, ажеб тир.

■ **Хипехъанвал патал цинин къуьд пара къулайди, берекатлуди хъаналда. “Берекаат” тивар алай куь СПК-дин нетижайрикай вуч лугъуз жеда?**

- Аллагъдиз шукур хуьй, нетижаяр гъа тиварциз кутугайбур я. Гъар виш хипекай 140-дав агакьна сагълам келер къачуна. Гъар са хипелай 4,800 кг. сар твана. Къилинди, 11 тонн сар гъа чкадал са килограмм 20 манатдай маса гуз алакьна. Гьакьисагъ зегъметди бегъер гуда лугъудайвал, им мукьва йисара тахъай хътин агалкун я.

■ **Ви агалкунрин сир вуч я?**

- Бубайрилай ирс яз атанвай и кеспидал ашукь хъун ва адав рикл гваз, илимдин рекъелди эгечлун. Къез чидатла, зун датлана жинс хъсанарунин кваллахдал машгул я. Бязибур як патал суьруьдикай лап еке гъайван къуна тукьвада. За лагъайтла, хъсан квалуб авай, ерилу сар алай, къветхверар хадай, нек квай тафаватлу гъайванар хъягъиз хуьзва. Хеб, гъер сад-садак какадардай лап хъсан вахтар ахтармишзава. Гъавилей за жуван суьруьда лап куьруь вахтунда -20 йикъан къене - дул къачуна бегъемарзава. Келерни сагъламбур, гумрагъбур жезва. Йисаралди и къайдада артмишзавай гъайванарин гелир адетдинбурулай 1,5 сеферда артух я.

■ **Рикел алама, виликрай яйлахриз чубанар хипен нисияр гваз хкведай. Гила хипен ниси, баллугъдин куьр хъиз, къадарсуз багъа ва къит суьрсет я.**

- Эхъ. Ашкъи-гъевесдивди хеб ацаз жедай хътин чубанар авач ва гъавилей чавай, виликрай хъиз, некледин рабатвализни жезвач. Вири нек келериз гузва: абуру фад ирели жезва. Ацайтла, са зи суьруьдикай йикъа 300-350 литр нек жеда. Гила элкьуьра им нисидиз, килиг гьикъван хийир аватла. Гъавилей заз гележегда механизмламишнавай къайдада хипер ацадай ниьят ава.

■ **Хипер хъуьтляй акъудунин кардал еке харжийар алани?**

- Харжийар ваъ, зегъмет пара ала. И къуьд хъуьтуьлди хъана, гъайванри чпин къил члура хуьз, алафар гьакл амуькна. Шакуз, мумкин тир клеви аязарни къалин живер фикирда аваз, игътият хвена кланда.

■ **Дагълух чи хуьрерин шартлара хипер чкадал, яни куьчар тавуна, хуьз жедачни?**

- Веькин хъсан гуьнеяр авай бязи хуьрера 2-3 виш гъайван хуьз хъайитлани, санлай къачурла, ваъ. Алафрин мягъкем база, веьк ядай чкаяр, пешедал ашукь чубанар герек я. Амма жегилриз а кардал машгул жез кланзавач. Месела, Чеперин хуьруьн шартлара гъар са хизанди вичи-вичиз тукьлуна туйн патал 5-6 гъайван ва нек патал сад, къве кал хуьзва, гъамни чарасуздаказ, четиндаказ. Ик, хъуьтлуьз хуьре тахминан 120 лапаг амуькьзаватла, гатуз аниз 6 агъзурдав агакьна куь-

лукъ карч алай ва са 800-дав агакьна ири карч алай гъайванар куьчарзава.

■ **Райондин руководстводин, УСХ-дин, ветеринариядин къуллугъдин патай къез, хипехъанриз, куьмек жезвани?**

- Ветеринариядин къуллугъчийри чпин кваллах ийизва. Амайбурни къезва, къайгъудик ква. Ик, шаз ФАП ачухна. Къиле райондин регъбер Осман Абдулкеримов аваз са десте къуллугъчийр цини Кочубейдиз къишлахрал атана, абуру чубанрин гъал-агъвалдихъ, зегъметдин ва ял ядай шартларихъ галаз мукьувай таниш хъана, руьгъламишдай суьгъбетарна, пара къадар сагърай! Чубанриз лазим ток-экв гъун, чилай хъвадай михъи ятар акъудун, къулайвилерал таъмин квалерни ятахар эцигун патал райондин бюджет зайиф я.

■ **Хипехъанвал артмишунин рекъе куьн гьихътин четинвилерал расалмиш жезва?**

- Четинвилер пара ава. Сад лагъайди, виликрай хъиз, хеб куьчардай рекъер амач, ракъун рекъайни куьчарзава. Гъайванар Кочубейдин зонадин къишлахрал тухун патал гъар са “КамАЗ” машиндиз (ада тахминан 300 гъайван гьакьзава) чна 35-40 агъзур манат пул гьакьки гузва. И харжийар эвезун яз, анжах гъар са диде хипез гъукуматди 10 манат хгун лазим я. Шаз са кепекни хганач, ци хгуда лугъузва. Гъам вахчун патални са хара документар туйкълурна кланзава. Гъайванар машинриз гъилелди язава, механизмламишнавай махсус майдан авач. Куьрелди, гъайванар зулуз тухун ва гатфариз хкун заз 750 агъзур манатдай акъвазна.

Къевед лагъайди, хипехъанвилерин суьрсетдиз я къимет авач, я ам маса гуз жезвач. Хамар гадарзава, сар лап ужуздаказ вахузва. Са гъайвандилай сар тун 60 манат ятла, са кило сар 15 манатдайни къачузвач. Са кило як 220-230 манатдай алверчийризни арачийриз гуниз мажбур жезва. Абуру лагъайтла, базарда 280 манатдай маса хгуз, са азабни акъалт тавуна, гъар са килодилай 30 манат къазанжи къачузва. Гьикъван ихтилатар, хиве къунар хъанатлани, Ахцегърин базардални кваз чаз арада арачи авачиз як маса гудай мумкинвал гузвач. Пуд лагъайди, чубанрикай къитвал ава ва ик! мад.

■ **Акк хъайила, хипехъанвал къвердавай менфятсуз жезвани?**

- Са патахъай, эхъ, амма мукьув патахъай килигайла, чандал зегъмет акъалтзаватлани, лапагар хуьз-вайбур писдаказ дуланмиш жезвач. Четинвилериз килигна, бубайрилай атанвай пеше, хайи дагълар бес гадардани? Эхиримжи йисара хипехъанвилелай малдарвал менфятлу жезва. Гъавилей къе парабур чпин хипер калералди эвеззава: хуьз регъят я ва малдин суьрсетдизни къимет ава.

■ **Дагъдин хуьрера кваллах авач лугъуз, шегъеррихъ алатзавайбурун гьакьиндай вуч лугъуз жеда?**

- Гъатта пешени квачиз, хайи квал-югъ гадарна, патарихъ физ, идаз-адаз лувалзавай жегилрал зун тажуб я. Месела, за жуван чубанриз пулсуз туйн-хъунилайни къаткидай чкадилай алава, вацра 18-20 агъзур манат пул зегъметдин гьакьки гузва. Гъиле нагъд пул авачирла, лапагарди эвеззава. Кагулвал тавуна кваллахзавайбур къе ватандал чпизни гъайванар аваз, хъсандаказ дуланмиш жезва. Москвада гуя 30-35 агъзур манат мажиб къачузвайбурун гъиле, адакай туйн-хъун, къаткун хкудайла, амуькьзавайди 10 агъзур манат я. Хъсан я, къил талприк-хъутлалрик акат тавуртла. За фикирзавайвал, четинвилер вахтуналди я. Хипехъанвилер хъсан гележег ава.

Инсанар ва къисметар

Иранви Магъмуд Сараби -
лезги хуьруьн агъали

Магъмуд Сараби уьмуьрдин юлдаш Шахзадедихъ галаз

Хазран КЪАСУМОВ

Гъакъикъатдани, къисметдихъ катиз жедач, ада инсан, гару ягъай пеш хъиз, вичиз кландай чкадиз акъудда. Жув гъевчи чвалалай къару тир журналиствилдин пеше себеб яз, мукъвара зун иранви Магъмуд Мустафа огълы САРАБИДИХЪ галаз таниш хъана, вични-лезги хуьре. Ирандин Мешхед шегъерда дидедиз хъайи, школада клелай Магъмуд Сарабидиз Дагъустандикай, Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьрукъай къвед лагъай ватан жеда лагъанайтла, ам чалахъ жедачир. Агъан тийидай хътин и кар къисметди гъакъикъатдиз элкъуьрна.

...Редакциядин тапшуругъдалди зун Герейханован хуьруьз фена, инсанривай Магъмуд Сарабидин клвал суракъна. Зенгинал тлуб илсайла, вар чина берекатдин нур авай дишегълиди (гуьгъуьнлай чир хъайивал, Магъмудан уьмуьрдин юлдаш Шахзадеди) ахъайна. Зун вуж ятла ва вучиз атанвайди ятла чир хъайила, ада сала тарарин пунариз пер язавай Магъмудаз зверна, мугъман атанва лагъана (урус члалалди).

- Салам алейкум, азиз кас, мугъман Аллагъди гузвайди я, жузун-качунун, ихтилатар чна клвале ийида, - михьи лезги члалалди лагъана, салай гъаятдиз хтай Магъмуд Мустафа огълыди, вич вилик экечина ва зи гъилни къуна, гуравай винелди клвалерин къвед лагъай мертебадиз жкаж хъана, аз дивандал ацукъдай чка къалурна.

- Вуна багъишламиша, мугъман стха, лезги члалан гъавурда зун михъиз акъазватлани, рахун аз четин акъаззава, гъавилияй, вун бейкеф тежез хъайитла, чна ихтилат урус члалалди давамарин, - атлуз-атлуз, лезги члалалди лагъана мергъяматлу клвалин иесиди.

Ингъе, столдихъ ацукъна, атирлу чай хъваз-хъваз ва емишар дадмишиз, чи арада Магъмуд Сарабидин уьмуьрдикай, къисметдикай, хизандикай... ихтилатар къалин хъана.

- Зун 1921-йисан 28-декабрдиз Ирандин Мешхед шегъерда дидедиз хъана, - суьгъбетзава Магъмуд Мустафа огълыди. - Зи дах Мустафа араб ва фарс члаларал исламдин тарсар гузвай муаллим, диде Загъра капл-теат ийизвай дишегъли тир. Абуруз ругуд гада хъана: Ала, Реза, Жавад, Зия, Садек ва зун. Ирид ийс хъайила, зун 1-классдиз фена. Иранда 12-класс акъалтларун лезим я. Заз 10-класс акъалтларун къисмет хъана...

■ Багъишламиша, иранви Магъмуд Сараби чи уьлкведиз гъик акъатайди я?

- Вун журналист тирди чир хъанмазди, вуна и суал гудайди аз чизвай. Инсанри аз и суал гуз тамам 67 йис я. За жаваб гуда, жува блокнотда кхьинар ая. И кардихъ вичин себеб авай. За винидихъ лагъайвал, чи хизан члехиди тир. Дах фад рагъметдиз фена. Чаз, ругуд стхадиз, диде Загъради бубавални авуна, дидедални. Дарвал себеб яз, чи хизан Тегъерандиз куь хъана. 1940-йисуз Иранда женгинин гъерекатар киле фена. Чи уьлкведин къенепатан крарик США ва Англия къаришмиш хъана, абуру уьлкведиз чпин къушунар, женгинин яракъар гъана. Гъа вахтунда Иранда Советрин Союздин пешекарарни авай, абуру халкъдиз куьмекар гузвай. Идалайни гъейри, Тегъеранда СССР-дин дипломатвилдин къуллугъри махсус курсар ачухнавай, анра иранвийриз пулсуздаказ урус члал, литература чирзавай, лекцияр клелзавай. Иранви гзаф жегъилри хъиз, зани анра активилелди иштиракна. Девлетлуяр и кардиз акси тир. За шофервилени клвалахзавай. Ятлани уьмуьр иллаки Ватандин Чехи дяведин йисара лап четинди тир. И кар себеб яз, зани чи кве дустуни Советрин Союздиз катун къетна, 1947-йисан 28-августдиз чун законсуздаказ ва чинеба сергъятдилал элячна. И кардикай за дидедиз ва стхайриз лагъанвай, абуру акси тушир.

Магъмуд Сарабиди ихтилат давамарайла малум хъайивал, СССР-дин пограничникри абуру Ленкорань шегъердиз агакъарна, анайни Баку шегъердиз тухвана.

- Сифтегъан 3 варзни зур чун патал лап четинбур, ахвар-къарай авачирбур хъана, - давамарзава Магъмуд Мустафа огълыди. - Чун КГБ-дин клеви дустагъда туна, гъар са кас къилди-къилди камерайра. Гъар 2-3 сятинилай силис тухузвай, гатадичир, амма психикадиз таъсирдай къайдаяр ишлемидай. Ана чи тварарни къадачир, виридаз нумраяр ганвай. Рикел алама, аз 242-нумра ганвай. Эхирни чи суд хъана, Азербайжан ССР-дин УК-дин 113-статьядин бинедаллаз, яни чинебаказ сергъятдилал элячунай чаз пуд йис кар атлана. Дустагъда зун Сибирда Сухобезводная лугъудай станциядин патав хъана. Мишекъат гъава, югъйиф лугъун тавуна ийизвай клвалах - там атлун, гишинвал... Беден лигим, къуват авай жегъил итим тирвилей за вири и татугайвилериз дурум гана. 1950-йисан

29-августдиз зун дустагъдай ахъайна.

Бакудиз хтай Магъмуд Сарабидин къаст клелдай са чкадик экечлун, пешекарвал къачун тир. Къецепатан уьлкведиди катнавай, дустагъда хъанвай кас я лагъана, адаз клелдай чкадик экечлудай ихтияр ганач. Са патахъай тагайтла, муькуь патахъай гуда лагъайвал, гъа и йисуз ам къадар-къисметди цуьк хътин гуьзел лезги рушал - Шахзадедал расалмишарна. Са тлимил вахтундилал иранви Магъмудани ери-бине Къасумхуьруьн райондай тир Шахзадеди риклерни сирер, муьгъуббат сад авуна, хизан кутуна.

- Ингъе 64 йис я зунни Шахзаде санал гуьрметлудаказ яшаммиш жез, - гуьгъул шад яз лугъузва Магъмуд Сарабиди. - Чахъ 3 велед ава: зи рагъметлу дидедин твар эхцигнавай Загъра, Аксана ва Жавид. Вирида клелнава, къилин образование къачунва, чпин клвал-югъ кутунва. Чахъ 6 хтулни ава, абурукайни 5-да къилин образование къачунва, сада 7-классда клелзава. Са хтул вичин хизанни галаз Америкада яшаммиш жезва.

■ Магъмуд Мустафа огълы, бес чи уьлкведин гражданавал къачунин месэла гъик хъана? Я тахъайтла, вав къени гражданавал къалур тавунвай паспорт гумани?

- Ваъ, дуст кас, къе зун жува яшаммиш жезвай уьлкведин гражданин я. 1952-йисуз за гражданавал гунин патахъай СССР-дин Верховный Советдин Президиумдиз арза къеней. 1953-йисан 20-мартдиз за СССР-дин гражданин лагъай паспорт къачуна.

■ Герейханован хуьре ерибине кутун квехъ галаз алакълал я?

- И хуьруьз атунихъ чинебан сир авач, ам Шахзадедин бубайрин хуьр я. Гъавилияй иниз хтана. Са йисуз за Къасумхуьруьн консервирдай заводда рабочийвиле клвалахна. Рикел алама, заводдин директорвиле осетинви Амбалов тир. Гъадалай гуьгъуьниз за яргал йисара Герейханован хуьруьн консервирдай заводда клвалахна. И хуьруь, гъак санлай лезги халкъди зун лап хъсандиз, чпин багъри кас хъиз къабулна. За ваз, рикел гъил эцигна, ачуьдаказ лугъун: камаллу, гуьрмет-хатур клани, милам лезги халкъдин арада яшаммиш хъунал за ва зи хизанди дамахзава. Къе за жува бахтлу кас яз гъисабзава, къадар-къисметди Лезгистандиз акъудунални за шадвалзава.

■ Гъелбетда, вахт гъамиша гъерекатдик ква, вун Ирандай чи уьлкведиз атайдалай инихъ 67 йис алатнава. Иранда авай стхайрихъ, мукъва-къилирихъ галаз алакълал хуьзвани?

- Чи алакълал садрани атлайди туш. Зун жуван уьмуьрдин юлдаш, веледарни галаз са шумудра Ирандиз фена, - лугъузва Магъмуд. - Зи стхайри клелнава, абуру жавабдар къуллугърал ала. Ик, стха Рзади 30 йисалай виниз вахтунда Ирандин шагъ Мегъамед

Риза Пехлевидин хуси корреспондентвиле клвалахна, абуру таяр-туьшер, клеви дустарни тир. Зияди Тегъеранда университетдин ректорвиле клвалахзава. Садека къве университет акъалтларна, адаз са шумуд члал, гъабуркай яз урус члални хъсандиз чиде, ада Салтыков-Щедринан, Лермонтован, Пушкинан ва урус маса классикрин эсерар фарс ва араб члаларал таржума авуна. Садек къве сеферда чи патавни атана, ам къадим Дербент шегъердиз, Ахъегъиз, Агъа Стлалдал фена, анрай хейли материалар, тарихдин делилар клватна, Ирандин газетра хейлин макъалаяр, телевиденидайни радиолай передачяяр гана. Иранда гуькумдин газетар фарс ва араб члаларал акъатзава, француз, ингилис ва чкадин маса члаларал акъатзавай изданиярни ава...

Магъмуд Сарабидихъ галаз за тамам пуд сятини ихтилатар авуна. Адан ихтилатри, рикел ххунри, ам дуьньядин гъаларикай, члаларин къетенвилерикай, халкъарин адетрикай гъавурда хъуни, гзаф вакъаяр, гъатта йисар, варцар-йикъар рикел аламукъуни зун мягътеларна.

- Зи яшар 94 йисалай алатзава, на фикирзава жеде и куьзуь итим гъикъван рахадайди я, ам галатдайди тушни лагъана, - гуя зи фикир къатлайда хъиз, лагъана Магъмуд Мустафа огълыди. - Яшар гзаф хъанватлани, зун сагъклубан я, тлазвай са чкани авач. Сир ачуьда за ваз и кардин. За зи уьмуьрда я плагъул члуьгунач, я ички хъвайиди туш. Бакуда авайла, зун морж тир, спортдин маса жуьрейрални машгул хъана. За къени жуван сала, бустанда клвалахзава, сагълам уьмуьр тухузва.

Магъмуд Сарабиди аз шиклар авай са шумуд альбом къалурна. Анра Иранда яшаммиш жезвай адан багърийрин шикларни гзаф авай, абурукайни фикир желбдай ихтилатар авуна.

- Зун мукъвал-мукъвал шиклариз килигзава, абуру зи рикел гъа йисар, зи диде-буба, стхаяр, багърияр хкизва, гуя чун санал ала, сад-сада рахазава, - лугъузва М. Сарабиди.

Малум хъайивал, Магъмуд Сарабидиз хуьре-квале еке гуьрмет ава. Виридаз "Жуванди" хъанвай ада хуьруьнвийрин мелмехъеррик активилелди иштиракзава, гзаф краа агъалийри адавай меслят-насигъат къачува, хуьре адан гафунихъ къуваткъат ава. И краи зун мягътеларнач, ам гъихътин инсан ятла, аз адан хизанда мугъманвиле хъайи 2-3 сятинин вахтунда жуван вилералди акун.

"Иранда ханатлани, жегъил йисар кечирмишатлани, Дагъустан, гуьзел Лезгистанни зи багъри ватан я" - гафар рикл алаз тикрарзавай агъсакълдихъ элкъвена аз лугъуз кланзава: вахъ яргал уьмуьр, мягъкем сагъламвал, хизанда хушбахтлувал, веледрикани хтулрикай риклин динжвал хъурай, гуьрметлу Магъмуд Мустафа огълы Сараби!

Къайгъударвал
ийизва

МЕРГЪЯМАТЛУВАЛ

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент шегъерда агъалийриз яшайишдин рекъай къуллугъдай махсус центр аваз хейлин йисар я. И тешкилатдин са акъван члехиди тушир (квалахзавай соцработникрин къадардал гъалтайла) коллективди агъалийрин ва иллаки Ватандин Чехи дяведин ветеранрин паттай фадлай инихъ гуьрметни сейливал къазанмишнава. Датлана вини дережадин михъивал, къайда ва сагъламвал хуьзвай и центрада аялри ва яшлугуру чеб лап гъа чпин клвалера, хайи хизанра хъиз гъисзава.

КЦСОН-дин директордин заместитель С. МУСАЕВАДИН гафаралди, ина дяведин гъар са иштиракчидихъ абуруз къуллугъ авун патал къве кас соцработник галкпурнава. Абуру ветеранрин гъар йикъан игътияжар чирзава, базарриз, туьквенриз физ, яшлугуру гъерек тир шейер маса къачуна, чкайрал тухузва, клвалер михъзава, пек-партал вахт-вахтунда чуьхвена, уьтуь яна вахузва.

Вахт-вахтунда яшлу ксарин клвалериз рейдер ва ахтармишунар киле тухунни центрадин работникар патал адетдин кар хъанва.

Гъайиф хьи, Ватан хвейибурун ва дяведин далупатан ветеранрин жергеярни йисалай-суз къери жезва.

Ингъе къенин юкъуз Дербент хътин чехи шегъердани чехи женгерин ялава вагъши душман гатай 37 кас, 108 кас хендедаяр (итимар дяведа телеф хъайибур) ва саки 300 кас дяведин далупатан зегъметчир я амайди.

- Чна киле тухузвай рейдери ва ахтармишуни тайин тир нетижаярни арадал гъизва, - давамарна вичин суьгъбет Светлана Мусаевади, - ингъе тек са мисал. Ленинан кучеда яшаммиш жезвай дяведин ветеран Антонина Исаковадин яшайишдин клвал са акъван пайгарзавачир. Чна и месла шегъердин администрациядин вилик эцигна. Нетижата ветеран яшаммиш жезвай клвал лап вижеваз ремонтна куьтягнава.

Ветеранриз Дербент шегъердлай къерехрайни датлана куьмекар гузвай мергъяматлу ксар ава. Алай йисан 9-майдин вилик Махачкъалада авай "КОМОКС" твар алай къилдин карханадин (тешкилатдин) генеральный директор Мегъамед Жабраилович АБДУРАШИДОВА КЦСОН-дин патай такъатар чара авуна ва гъар са ветерандив (вири 37 кас) 3000 манат пул агакъарна.

Женгерин иштиракчир тир дербентвийрин гъакъиндай гъар йикъан къайгъударвал Дербент шегъердин къил Имам Музамудинович ЯРАЛИЕВНИ ийизвайди виридаз фадлай малум я ва и мергъяматлу касдилал шегъерда яшаммиш жезвай яшлу ксари гзаф разивални ийизва.

понеделник, 20 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Вести Дагестан
8.36-08.41 Вести Дагестан
11.35 Вести Дагестан
14.30 Вести Дагестан
17.10 Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Каникулы, каникулы. Лагерь «Каскад» Гунибского района
18.35 Брей-ринг. Интеллектуальные баталлии
19.00 «Акценты».
19.30 Реклама
19.35 Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
07.30 «О культуре»
07.50 Мультфильм
08.00 Д/ф «Моя маленькая родина. Цовкра»
08.30 Х/ф «Дело было в Пенькове» (12+)
10.30 Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казачком (16+)
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Наедине с поэтом. Магомед Гамидов»
13.30 «Горещ» Ибрагимхалил Суньянов
14.00 «Глянец»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Человек и право»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
17.00 «Красота 05. ru» в прямом эфире
17.45 «Вернисаж» Ретроспективная выставка «Мил» Проблемы и перспективы развития фермерских хозяйств Табасаранского района
18.25 «Мастер спорта»
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы и перспективы развития фермерских хозяйств Табасаранского района

19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Есть работа» (12+)
20.50 «Круглый стол» (16+)
21.45 «Кунацкая» (16+)
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 Д/ф «Братья казаки» (12+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы и перспективы развития фермерских хозяйств Табасаранского района
01.35 Т/с «Репортеры»
02.30 «Есть работа»
02.45 Х/ф «В поисках»
04.45 «Вернисаж» Ретроспективная выставка Азиза Сулейманова
05.15 Х/ф «Дело было в Пенькове» (12+)
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».

23.50 Х/ф «Двенадцать стульев»

12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером».
14.30 «Без свидетелей».
15.00 Новости.
15.10 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+)
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Ветреная женщина». (16+)
23.20 Т/с «На зов скорби».
1.25 Х/ф «Угнать за 60 секунд». (16+).

3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Угнать за 60 секунд». (16+).
3.40 «Модный приговор».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
10.00 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Марина роцца».
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Вести - Москва». (17.30 «Вести»). (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Чужое гнездо».

23.50 Х/ф «Двенадцать стульев»
Первый на вторых ролях». (12+).
10.30 Х/ф «Тещины блины».
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Тещины блины».
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Городское собрание». (12+).
16.00 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Жуков». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Кримнаш». Спецрепортаж. (16+).
23.05 «Без обмана». «Слезть с пальмы».
0.00 «События. 25-й час».
0.20 Д/с «Династия. Что случилось в Таганроге?»
1.10 Т/с «Отец Браун». (Великобритания). (16+).
3.05 Х/ф «Гонимый». (12+).
4.35 «Петровка, 38». (16+).

НТВ
6.00 «Солнечно. Без осадков». (12+).
8.10 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт». (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.30 Т/с «Шеф». (16+).
23.30 «Сегодня».
23.50 Т/с «Закон и порядок».
1.50 «Слето в СССР». (12+).
3.45 «Дикий мир».
2.05 Т/с «Город соблазнов».
4.55 «Все будет хорошо!» (16+).

ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 Х/ф «Артист из Кохановки». (12+).
9.40 Д/ф «Олег Анофриев.

13.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5". (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-15.25 Т/с «Станица».
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Станица» (16+).
16.45 Т/с «Станица» (16+).
17.40 Т/с «Станица» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Сыщик, ищи вора». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Привести в исполнение». (16+).

REN TV
5.00 «Секретные территории». «Бегство с Земли».
6.00 «Званый ужин». (16+).
7.00 «Смотреть всем!» (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
11.00 «Документальный проект». «Обитель разума».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
15.00 «Тотальная распродажа». (16+).
16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны мира с Анной Чапман». «Масо. Плоть обмана». (16+).
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». «Тайна Бермудского треугольника». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Жмурки». (16+).
22.00 «Водить по-русски».
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «От заката до рассвета». (США). (16+).
1.20 Х/ф «Жмурки». (16+).
3.30 «Смотреть всем!» (16+).
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).

ЗВЕЗДА
6.00 Д/с «Русская императорская армия». (6+).
6.10 Х/ф «Женильба».
9.00 «Новости дня».
9.15 Т/с «Синдикат» (16+).
12.05 «Новая звезда». Всероссийский конкурс исполнителей песни. 2-й тур. (6+).
13.00 «Новости дня».
14.10 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Морской десант».
14.45 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
18.00 «Новости дня».
18.30 Д/с «Из всех орудий».
19.15 Х/ф «Нейтральные воды».
21.20 Х/ф «Свидетельство о бедности». (12+).
23.00 «Новости дня».
23.20 Д/с «Легенды советского сыска». (16+).
0.55 Х/ф «Анискин и Фантомас». (12+).
3.35 Х/ф «Деревенский детектив».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5". (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-15.25 Т/с «Станица».
15.30 «Сейчас».
16.00 Т/с «Станица» (16+).
16.45 Т/с «Станица» (16+).
17.40 Т/с «Станица» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Сыщик, ищи вора». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Привести в исполнение». (16+).

20.20 Т/с «След». «Адвокат».
21.15 Т/с «След». «Охота на ведьм». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Подружки». (16+).
23.15 «Момент истины».
0.10 Т/с «Детективы». «Привести в исполнение».
0.55 Т/с «Детективы». «Сыщик, ищи вора». (16+).
1.35 Т/с «Детективы». «Опасное наследство». (16+).
2.20 Т/с «Детективы». «Последняя капля». (16+).
3.00 Т/с «Детективы». «Наследники». (16+).
3.35 Т/с «Детективы». «Домработница». (16+).
4.05 Т/с «Детективы». «Кормилица». (16+).

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома.
7.30 Сделай мне красиво.
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся!
10.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.00 Клуб бывших жен.
13.00 Присяжные красоты.
14.00 Т/с «Ой, ма-мочки!»
18.00 Т/с «Она написала убийство». (16+).
18.55 Одна за всех. (16+).
19.00 Т/с «Не родись красивой». (12+).
20.45 Т/с «Доктор Хаус».
22.30 Д/с «Тайная жизнь миллионеров». (16+).
23.30 Одна за всех. (16+).
0.30 Мелодрама «Поцелуй судьбы». (16+).
2.25 Т/с «Женские мечты о дальних странах».
4.25 Д/с «Отдых без жертв».

ИНДИЯ
6.05 Боевик «За двумя зайцами». (16+).
8.30 «Индийское счастье»
9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
10.00 Триллер «Тайна пустыни». (16+).
12.10 Комедия «Призрак виллы Натхов». (16+).
14.35 «Биография кумиров» «Сунил Шетти». (12+).
15.10 Комедия «Призрак

виллы Натхов. Новые приключения». (16+).
18.10 Драма «Цвет шафрана». (16+).
21.05 Боевик «Хамелеон».
0.10 Драма «Месть превыше всего». (16+).
3.05 Драма «Месть превыше всего». (16+).

КУЛЬТУРА
7.00 Канал «Евроныюз».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 Х/ф «Третья Мецанская».
12.35 Д/ф «Лимес. На границе с варварами».
12.55 Д/ф «Татары из Сибири».
13.20 Х/ф «Валентин и Валентина».
14.50 Д/ф «Тихо Браге».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Театр А.П. Чехова».
16.10 «Полиглот». Выучим английский за 16 часов! (16+).
16.55 Д/ф «Витус Беринг».
17.05 Д/ф «Пока помнят и любят».
17.45 «Шедевры эпохи романтизма». Г. Малер.
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Жизнь замечательных идей». Битва с бесмертными».
19.45 «Спокойной ночи, малыши!»
19.55 Д/ф «Борис Бибиков и Ольга Пыхова. Мастер и Мирандолина».
20.35 Д/ф «Национальный парк Тингвэдир. Совет исландских викингов».
20.50 «Абсолютный слух».
21.35 Д/с «Расскреченная история». «Тайная дипломатия».
22.00 Лауреаты премии Тэффи-2015. «Наблюдатель». Лучшее.
23.00 «Новости культуры».
23.15 «Худсовет».
23.20 Х/ф «Северный вариант».

13.25 Х/ф «Северный вариант».
14.50 Д/ф «Дэвид Ливингстон».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «Владимир Яхонтов».
16.10 «Полиглот». Выучим английский за 16 часов! (16+).
16.55 Д/ф «Иоганн Вольфганг Гете».
17.05 Д/ф «Борис Бибиков и Ольга Пыхова. Мастер и Мирандолина».
17.45 «Шедевры эпохи романтизма». В. Спиваков и Н. Луганский.
18.40 Д/ф «Остров Эланд. Сад цветов в каменной пустыне».
19.00 «Новости культуры».
19.15 «Жизнь замечательных идей». «Принтер для трансплантолога».
19.45 «Спокойной ночи, малыши!»
19.55 «Больше, чем любовь».
20.35 Д/ф «Гималаи. Горная дорога в Дарджилинг. Путешествие в облаках».
20.50 «Абсолютный слух».
21.35 Д/с «Расскреченная история». «Однажды на границе, у озера Хасан».
22.00 Лауреаты премии Тэффи-2015. «Наблюдатель». Лучшее.
23.00 «Новости культуры».
23.15 «Худсовет».
23.20 Х/ф «Узник замка Иф». «Аббат Фариа»
0.30 Д/ф «Лимес. На границе с варварами».
0.45 Г. Малер. Симфония (16+). В. Гергиев и Симфонический оркестр Мариинского театра.
1.55 «Полиглот». Выучим английский за 16 часов! (16+).
2.40 Д/ф «Национальный парк Тингвэдир. Совет исландских викингов».

вторник, 21 июля

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Даргала анкы» на даргинском языке
11.35 Вести Дагестан
14.30 Вести Дагестан
17.10 Вести Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Токс ведет поиск. От Ашагалталя до Берлина (школа 35)
18.35 Открытая власть. Интервью с министром промышленности, торговли и инвестиций Ю. Умавовым
19.30 Реклама
19.35 Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил» Проблемы и перспективы развития фермерских хозяйств Табасаранского района
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Моя маленькая родина. Хнов» (12+)
09.25 Х/ф «В поисках»
11.40 «Круглый стол»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 Золотая коллекция фильмов о родном крае «Паранг» (12+)
13.30 «Есть работа»
13.45 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Д/ф «Братья казаки»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Вечер памяти Заслу-

женной артистки РФ Султанат Курбановой
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» С. Уллучара (6+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана» (12+)
21.10 «Дербент сегодня. Дошкольное образование» (12+)
21.35 «В центре культуры» Кизлярский район
21.55 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 В/ф «Спрут»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» С. Уллучара
01.35 Т/с «Репортеры»
02.30 Д/ф из цикла «Национальная история и национальная идея» «Язык титанов» (16+)
03.15 Вечер памяти Заслуженной артистки РФ Султанат Курбановой
05.05 «Правовое поле»
05.30 Х/ф «Любимая девушка» (12+)
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».

18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят». (16+)
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Ветреная женщина». (16+)
23.15 Т/с «На зов скорби». (16+).
1.15 Х/ф «Ты и я». (12+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Лучшие планы». (16+).

РОССИЯ 1
5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
10.00 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия».
12.55 «Особый случай». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Марина роцца». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.10 «Местное время. Вести - Москва». (17.30 «Вести»). (12+).
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Чужое гнездо».

НТВ
6.00 «Солнечно. Без осадков». (12+).
8.10 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Дорожный патруль». (16+).
12.00 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных. Окон-

чательный вердикт». (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
15.00 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Одиссея сыщика Гурова». (16+).
21.30 Т/с «Шеф». (16+).
23.30 «Сегодня».
23.50 Т/с «Закон и порядок».
1.45 «Как на духу». (16+).
2.45 «Дикий мир».
3.10 Т/с «Город соблазнов». (16+).
4.55 «Все будет хорошо!» (16+).

ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.20 Детектив «Петровка, 38». (12+).
10.05 Д/ф «Василий Лановый. Есть такая профессия...» (16+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События».
11.50 Х/ф «Врача вызывали?» (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Город новостей».
15.10 «Без обмана». «Слезть с пальмы».
16.00 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
17.30 «События».
17.50 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания). (12+).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.45 Т/с «Жуков». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» (16+).
23.05 «Удар властью». Юлия Тимошенко». (Юлия Тимошенко). (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.20 Х/ф «Следы апостолов». (12+).
4.25 Д/ф «Черная магия империи СС». (12+).

ЗВЕЗДА
6.00 Х/ф «Нейтральные воды».
8.10 «Научный детектив». (12+).
9.00 «Новости дня».
9.15 Т/с «Синдикат» (16+).
12.05 «Новая звезда». Всероссийский конкурс исполнителей песни. 2-й тур. (6+).
13.00 «Новости дня».
14.10 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Эсминцы проекта 7». (12+).
14.45 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
18.00 «Новости дня».
18.30 Д/с «Из всех орудий».
19.15 Х/ф «Дождь до рассвета». (12+).
20.55 Х/ф «Морской характер».
23.00 «Новости дня».
23.20 Д/с «Легенды советского сыска». (16+).
0.55 Х/ф «Свидетельство о бедности». (12+).
2.15 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
5.20 Д/с «Невидимый фронт». (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5". (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-14.25 Т/с «Станица».
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Высота 89». (Россия - Беларусь). (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Опасное наследство». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Последняя капля». (16+).
20.20 Т/с «След». «Анатомия по локту». (16+).
21.15 Т/с «След». «Воскресные шашлыки». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Икар». (16+).
23.15 Т/с «След». «Дети под землей». (16+).
0.00 Мелодрама «Молодая жена». (12+).
2.00 Х/ф «Высота 89». (Россия - Беларусь). (16+).
4.15 Х/ф «Забудьте слово "смерть"». (12+).

ИНДИЯ
6.10 Драма «Демон». (16+).
8.30 «Индийское счастье» (12+).
9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
10.00 Драма «Тачка». (16+).
12.10 Боевик «Послания судьбы». (16+).
15.10 Мелодрама «Волненье сердца». (16+).
18.10 Мелодрама «Молодожены - супружеская жизнь только начинается». (16+).
20.30 «Индийское счастье» (12+).
21.05 Боевик «Сын тигра».
23.40 «Биография кумиров» «Джеки Шрофф».
0.10 Комедия «Фарцовщики». (16+).
3.05 Мелодрама «Забавы молодых». (16+).

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 Сделай мне красиво. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.00 Клуб бывших жен. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с «Ой, ма-мочки!» (16+).

19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Брат». (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «От заката до рассвета». (США). (16+).
1.20 Х/ф «Брат». (16+).
3.20 «Смотреть всем!» (16+).
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Утро на "5". (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-14.25 Т/с «Станица».
15.30 «Сейчас».
16.00 Х/ф «Высота 89». (Россия - Беларусь). (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Опасное наследство». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Последняя капля». (16+).
20.20 Т/с «След». «Анатомия по локту». (16+).
21.15 Т/с «След». «Воскресные шашлыки». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Икар». (16+).
23.15 Т/с «След». «Дети под землей». (16+).
0.00 Мелодрама «Молодая жена». (12+).
2.00 Х/ф «Высота 89». (Россия - Беларусь). (16+).
4.15 Х/ф «Забудьте слово "смерть"». (12+).

ИНДИЯ
6.10 Драма «Демон». (16+).
8.30 «Индийское счастье» (12+).
9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
10.00 Драма «Тачка». (16+).
12.10 Боевик «Послания судьбы». (16+).
15.10 Мелодрама «Волненье сердца». (16+).
18.10 Мелодрама «Молодожены - супружеская жизнь только начинается». (16+).
20.30 «Индийское счастье» (12+).
21.05 Боевик «Сын тигра».
23.40 «Биография кумиров» «Джеки Шрофф».
0.10 Комедия «Фарцовщики». (16+).
3.05 Мелодрама «Забавы молодых». (16+).

ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми у себя дома. (16+).
7.30 Сделай мне красиво. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 Д/ф «Понять. Простить». (16+).
12.00 Клуб бывших жен. (16+).
13.00 Присяжные красоты. (16+).
14.00 Т/с «Ой, ма-мочки!» (16+).

среда, 22 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08 Местное время Вести Дагестан
8.36-8.41 Вести Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Лалаан» на Рутульском языке
11.35 Вести Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.10 Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Сказки моего детства .С. Тулпаров
18.35 Обрядовый праздник Урхобай-Чародинский район
19.00 Диалог власти и общества
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
- РГВК**
- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу» С. Уллучара (6+)
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Загадка Сарыкума» (12+)
09.15 «В центре культуры» Кизлярский район
09.35 Х/ф «Кавалеристы»
11.50 «Бизнес Дагестана»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.30 «История Дагестана в лицах» Дюма на Кавказе (12+)
14.05 «Дербент сегодня. Дошкольное образование» (12+)
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Наука Дагестана»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Главная тема» с Алексеем Казаком

- 18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» «Голос поэта» Айшат Магомедова (12+)
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 В/ф «Секреты бабушкиного сундука» (12+)
21.10 «Дорожный ликбез» (12+)
21.25 «Жилой мир» (12+)
21.50 Проект «Цена жизни» (12+)
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 «А у т о д а ф е» (16+)
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» «Голос поэта» Айшат Магомедова
01.35 Т/с «Репортеры»
02.25 «Главная тема» с Алексеем Казаком
04.00 Х/ф «Звездные сестры» (12+)
05.10 «Дорожный ликбез»
05.25 Х/ф «Они спустились с гор» (12+)

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.20 Т/с «Найти мужа в большом городе»
14.30 «Без свидетелей»
15.00 Новости.
15.10 «Мужское/Женское» (16+).
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят» с Андреем Малаховым».

- 21.00 «Время»
21.35 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
23.15 Т/с «Водолей» (18+).
0.10 Д/ф «Дэвид Боуи».
1.20 Х/ф «В тылу врага».
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «В тылу врага».
3.20 «Модный приговор».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.40 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
14.30 «Без свидетелей» (16+).
15.00 Новости.
15.10 «Мужское/Женское»
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
23.15 Т/с «На зов скорби»
1.25 Х/ф «Я, снова я и Ирэн»
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Я, снова я и Ирэн»
3.40 «Модный приговор».

НТВ

- 6.00 «Солнечно. Без осадков» (12+).
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова» (16+).
10.00 «Сегодня»
10.20 Т/с «Дорожный патруль» (16+).
12.00 «Суд присяжных»
13.00 «Сегодня»
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
15.00 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
16.00 «Сегодня»
16.20 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
19.00 «Сегодня»
19.40 Т/с «Одиссея сыщика Гурова» (16+).
21.30 Т/с «Шеф» (16+).
23.30 «Сегодня»
23.50 Т/с «Закон и порядок».

21.45 Т/с «Доктор Хаус».

- 1.50 «Квартирный вопрос»
2.50 «Дикий мир»
3.05 Т/с «Город соблазнов»
4.55 «Все будет хорошо!»

ТВЦ

- 6.00 «Настроение»
8.20 Детектив «Огарева, 6»
10.05 Д/ф «Нина Ургант. Сказка для бабушки»
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События»
11.50 Х/ф «Сестренка»
13.40 «Мой герой» (12+).
14.30 «События»
14.50 «Город новостей»
15.10 «Удар властью. Юлия Тимошенко» (16+).
16.00 Т/с «Чисто английское убийство»
17.30 «События»
17.50 Т/с «Чисто английское убийство» (16+).
18.20 «Право голоса» (16+).
19.30 «Город новостей»
19.45 Т/с «Счастливчик Пашка» (16+).
21.45 «Петровка, 38» (16+).
22.00 «События»
22.30 «Линия защиты»
23.05 «Хроники московского быта. Предчувствие смерти» (12+).
0.00 «События. 25-й час»
0.20 Д/ф «Звездные попы»
2.00 Х/ф «Ас из асов».

ЗВЕЗДА

- 6.00 Д/ф «Авианесущие корабли Советского Союза» (12+)
6.55 Х/ф «Морской характер»
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Синдикат» (16+).
12.05 «Новая звезда». Всероссийский конкурс исполнителей песни. Первый полуфинал.
13.00 Новости дня.
14.45 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
16.55 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Днепровская флотилия»
17.25 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Днепровская флотилия»
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Из всех орудий»
19.15 Х/ф «Адмирал Нахимов»
21.05 Х/ф «Один шанс из тысячи» (12+).
23.00 Новости дня.
23.20 Д/с «Легенды советского сыска» (16+).
0.55 Х/ф «Море студеное»
2.45 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).

REN TV

- 5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происхождения» (16+).

- 7.00 «Смотреть всем!» (16+).
7.30 «Смотреть всем!» (16+).
8.30 «Новости» (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
11.00 «Док. проект». «Кровь потомков» (16+).
12.00 «Информационная программа 112» (16+).
12.30 «Новости» (16+).
13.00 «Званный ужин» (16+).
15.00 «Тотальная распродажа» (16+).
16.00 «Информационная программа 112» (16+).
16.30 «Новости» (16+).
17.00 «Тайны мира с Анной Чалман»
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». «Грибной разум» (16+).
19.00 «Информационная программа 112» (16+).
19.30 «Новости» (16+).
20.00 Х/ф «Брат 2» (16+).
22.30 «Смотреть всем!» (16+).
23.30 «Новости» (16+).
23.25 Т/с «От заката до рассвета» (США) (16+).
1.20 Х/ф «Брат 2» (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происхождения» (16+).

- 10.00 «Сейчас»
10.30-16.00 Т/с «Государственная граница». Фильм 1.
15.30 «Сейчас»
16.55 Т/с «Государственная граница». Фильм 3. «Восточный рубеж»
18.30 «Сейчас»
19.00 Т/с «Детективы». «Бабы царство» (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Хозяйские тайны» (16+).
20.20 Т/с «След». «Женская солидарность»
21.10 Т/с «След». «Новая жизнь» (16+).
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След». «Колдун»
23.10 Т/с «След». «Обстоятельства» (16+).
0.00 «Старые ключи» (12+).
2.35 Т/с «Государственная граница». Фильм 1. «Мы наш, мы новый...»

ДОМАШНИЙ

- 3.55 Т/с «Государственная граница». Фильм 1. «Мы наш, мы новый...»
6.30 Джейми у себя дома.
7.30 Сделай мне красиво.
8.00 По делам несовершеннолетних (16+).
9.50 Давай разведемся!
12.30 «Новости» (16+).
13.00 «Званный ужин» (16+).
15.00 «Тотальная распродажа» (16+).
16.00 «Информационная программа 112» (16+).
16.30 «Новости» (16+).
17.00 «Тайны мира с Анной Чалман»
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». «Грибной разум» (16+).
19.00 «Информационная программа 112» (16+).
19.30 «Новости» (16+).
20.00 Х/ф «Брат 2» (16+).
22.30 «Смотреть всем!» (16+).
23.30 «Новости» (16+).
23.25 Т/с «От заката до рассвета» (США) (16+).
2.00 Т/с «Женские мечты о дальних странах».

ИНДИЯ

- 6.10 Драма «Цвет шафрана»
9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
10.00 Драма «Красные цветы любви» (16+).

- 12.10 Драма «Месть превыше всего» (16+).
15.10 Драма «Месть превыше всего всегда» (16+).
18.10 Триллер «Истина где-то рядом» (16+).
20.30 «Индийское счастье»
21.05 Мелодрама «Супергерок» (16+).
0.10 Комедия «Король блефа» (16+).
3.05 Мелодрама «Маюри».

КУЛЬТУРА

- 6.30 Канал «Евроныус»
10.00 «Новости культуры»
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «Проститутка»
12.25 Д/ф «Сергей Баневич»
12.55 Д/ф «Лезгины из Дербента»
13.25 Х/ф «Узник замка Иф». «Аббат Фариа»
14.30 «Русская верфь»
15.00 «Новости культуры»
15.10 «Сергей Юрский»
15.50 Д/ф «Остров Эланд»
16.10 «Полиглот»
16.55 Д/ф «Шарль Перро»
17.05 «Больше, чем любовь»
17.45 «Шедьеры эпохи романтизма»
18.20 Д/ф «Михаил Ларионов»
19.00 «Новости культуры»
19.15 «Жизнь замечательных идей». «Теория заштыть»
19.45 «Спокойной ночи, малыши!»
19.55 «Цитаты из жизни»
20.35 Д/ф «Дрезден и Эльба. Саксонский канал»
20.50 «Абсолютный слух»
21.35 Д/с «Расскрещенная история». «Подарок Сталину»
22.00 Лауреаты премии Тэффи-2015. «Наблюдатель». Лучшее.
23.00 «Новости культуры»
23.15 «Худсовет»
23.20 Х/ф «Узник замка Иф». «Граф Монте-Кристо»
0.30 Д/ф «Генерал Рошин, муж Маргариты»
1.20 Р. Шуман. Симфония 11 «Весенняя»
1.55 «Полиглот»
2.40 Д/ф «Тималаи. Горная дорога в Дорджинг. Путешествие в облака».

четверг, 23 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 8.05-8.08. Местное время. Вести-Дагестан
8.36-8.41 Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Маданият» на аварском языке
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.10 Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Территория совершенства
19.05 Портретная галерея поэтов и писателей Дагестана .К году Литературы в РФ
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
- РГВК**
- 07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» «Голос поэта» Айшат Магомедова
07.55 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 Д/ф «Шалбуздаг»
09.25 «Главная тема» с Алексеем Казаком
11.30 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 В/ф «Секреты бабушкиного сундука»
13.25 «Жилой мир»
13.50 Проект «Цена жизни» (12+)
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 «Память поколений. Магомед Гаджиев»
15.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае «Дагестанские узоры» (12+)
16.00 Мультфильм

- 16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Фильм - детям. «Старик Хоттабыч» (6+)
18.25 Обзор газеты «Хаккикьат»
18.45 Передача на аварском языке «Паданги гьамалги заманги» Народный артист РД Шага Абдурахманов
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей. Махачкала
20.20 «Диаспора» Карачаево-Черкессия (12+)
21.20 «Дербент 2000» Джума-мечеть
21.45 Обзор газеты «Дагестанская Правда»
21.55 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей. Махачкала
23.20 В/ф «Три грани холодного искусства»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Паданги гьамалги заманги» Народный артист РД Шага Абдурахманов
01.35 Т/с «Репортеры»
02.25 «Дербент 2000» Джума-мечеть
02.40 Х/ф «Ромео и Джульетта»
04.50 «Диаспора» Карачаево-Черкессия (12+)
05.45 Х/ф «Вратарь»

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро»
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка»
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор»
12.00 Новости.
12.40 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
14.30 «Без свидетелей»
15.00 Новости.

- 15.10 «Мужское/Женское»
17.00 «Наедине со всеми»
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженемся!»
19.50 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время»
21.35 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
23.20 Т/с «На зов скорби»
1.20 Х/ф «Нокдаун» (16+).
3.00 Новости.
3.05 Х/ф «Нокдаун» (16+).
4.00 «Мужское/Женское».

РОССИЯ 1

- 5.00 «Утро России» (12+).
9.00 «Вести» (12+).
9.15 «Утро России» (12+).
10.00 «О самом главном»
11.00 «Вести» (12+).
11.35 «Вести - Москва»
11.55 Т/с «Тайны следствия»
12.55 «Особый случай»
14.00 «Вести» (12+).
14.30 «Вести - Москва»
14.50 «Дежурная часть»
15.00 Т/с «Марьяна рожа»
17.00 «Вести» (12+).
17.10 «Вести - Москва»
17.30 «Вести» (12+).
18.15 «Прямой эфир» (12+).
19.35 «Вести - Москва»
20.00 «Вести» (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 Т/с «Чужое гнездо»
23.50 Х/ф «Не бойся, я с тобой!» (12+).
3.00 «Русская Аляска. Продано! Тайна сделки»
4.05 «Комната смеха».

НТВ

- 6.00 «Солнечно. Без осадков» (12+).
8.10 Т/с «Возвращение Мухоморова» (16+).
10.00 «Сегодня»
10.20 Т/с «Дорожный патруль» (16+).
12.00 «Суд присяжных» (16+).
13.00 «Сегодня»
13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» (16+).
14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор»
15.00 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
16.00 «Сегодня».

- 16.20 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
19.00 «Сегодня»
19.40 Т/с «Одиссея сыщика Гурова» (16+).
21.30 Т/с «Шеф» (16+).
23.30 «Сегодня»
23.50 Т/с «Закон и порядок»
1.50 «Дачный ответ»
2.50 «Дикий мир»
3.05 Т/с «Город соблазнов»
4.55 «Все будет хорошо!»

ТВЦ

- 6.00 «Настроение»
8.10 Х/ф «Воровка»
10.05 Д/ф «Валентина Талызина. Зигзаги и удачи» (12+).
10.55 «Доктор И...» (16+).
11.30 «События»
11.50 Х/ф «Враг 11» (16+).
13.40 «Мой герой» (12+).
14.30 «События»
14.50 «Город новостей»
15.10 «Хроники московского быта. Предчувствие смерти» (12+).
16.00 Т/с «Чисто английское убийство»
17.30 «События»
17.50 Т/с «Чисто английское убийство» (16+).
18.20 «Право голоса» (16+).
19.30 «Город новостей»
19.45 Т/с «Счастливчик Пашка» (16+).
21.45 «Петровка, 38» (16+).
22.00 «События»
23.05 Д/ф «Владимир Высоцкий. Не сыграно, не спето» (12+).
0.00 «События. 25-й час»
0.20 Х/ф «Врача вызывали?»
2.15 Х/ф «Сказ про то, как царь Петр арапа женил» (12+).
4.10 Т/с «Чисто английское убийство» (16+).

ЗВЕЗДА

- 6.00 Д/ф «Авианесущие корабли Советского Союза» (12+).
7.00 Х/ф «Адмирал Нахимов»
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Синдикат» (16+).
12.05 «Новая звезда». Все-

- российский конкурс исполнителей песни. Второй полуфинал (6+).
13.00 Новости дня.
14.45 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
17.00 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Ладжская флотилия» (12+).
17.25 Д/с «ВМФ СССР. Хроника победы». «Оборона Одессы» (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Из всех орудий»
19.15 Х/ф «Море в огне»
22.05 Х/ф «Ветер Надежды» (6+).
23.00 Новости дня.
23.20 «Ветер Надежды»
0.00 Х/ф «Крейсер Варяг»
1.45 Х/ф «Идеальное преступление» (12+).
3.40 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).

REN TV

- 5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происхождения» (16+).
10.00 «Сейчас»
10.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 3. «Восточный рубеж»
12.00 «Сейчас»
12.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
13.50 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
15.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый»
15.30 «Сейчас»
16.00 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
17.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
18.30 «Сейчас»
19.00 Т/с «Детективы». «Блондинка в серебристом плаще» (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Мальчишник» (16+).
20.20 Т/с «След». «Зона»
21.10 Т/с «След». «Напрасная жертва» (16+).
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След». «Красота»
23.10 Т/с «След». «Ошибка прокурора» (16+).
0.00 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки» (12+).
1.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 2.
2.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
3.15 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
4.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 4.
6.30 Джейми у себя дома (16+).
7.30 Сделай мне красиво (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних (16+).
9.50 Давай разведемся!

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происхождения» (16+).
10.00 «Сейчас»
10.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 3. «Восточный рубеж»
12.00 «Сейчас»
12.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
13.50 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
15.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый»
15.30 «Сейчас»
16.00 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
17.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
18.30 «Сейчас»
19.00 Т/с «Детективы». «Блондинка в серебристом плаще» (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Мальчишник» (16+).
20.20 Т/с «След». «Зона»
21.10 Т/с «След». «Напрасная жертва» (16+).
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След». «Красота»
23.10 Т/с «След». «Ошибка прокурора» (16+).
0.00 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки» (12+).
1.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 2.
2.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
3.15 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
4.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 4.
6.30 Джейми у себя дома (16+).
7.30 Сделай мне красиво (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних (16+).
9.50 Давай разведемся!

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.00 «Сейчас»
6.10 «Утро на 5» (6+).
9.30 «Место происхождения» (16+).
10.00 «Сейчас»
10.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 3. «Восточный рубеж»
12.00 «Сейчас»
12.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
13.50 Т/с «Государственная граница». Фильм 4. «Красный песок» (12+).
15.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый»
15.30 «Сейчас»
16.00 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
17.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 5. «Год сорок первый» (16+).
18.30 «Сейчас»
19.00 Т/с «Детективы». «Блондинка в серебристом плаще» (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Мальчишник» (16+).
20.20 Т/с «След». «Зона»
21.10 Т/с «След». «Напрасная жертва» (16+).
22.00 «Сейчас»
22.25 Т/с «След». «Красота»
23.10 Т/с «След». «Ошибка прокурора» (16+).
0.00 Х/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки» (12+).
1.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 2.
2.20 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
3.15 Т/с «Государственная граница». Фильм 3.
4.10 Т/с «Государственная граница». Фильм 4.
6.30 Джейми у себя дома (16+).
7.30 Сделай мне красиво (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних (16+).
9.50 Давай разведемся!

ИНДИЯ

- 6.10 Мелодрама «Молодые жены - супружеская жизнь только начинается» (16+).
6.00 Джейми у себя дома (16+).
7.30 Сделай мне красиво (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних (16+).
9.50 Давай разведемся!

КУЛЬТУРА

- 6.30 Канал «Евроныус»
10.00 «Новости культуры»
10.15 «Наблюдатель»
11.15 Х/ф «Кружева»
12.30 Д/ф «Пелешан. Кино. Жизнь»
12.55 Д/ф «Бьют аварцем»
13.25 Х/ф «Узник замка Иф». «Граф Монте-Кристо»
14.30 «Русская верфь». Фильм 2.
15.00 «Новости культуры»
15.10 «Валерий Золотухин»
15.50 Д/ф «Тропицы Когуре. На страже империи»
16.10 «Полиглот». Выучим английский за 16 часов! 12.
16.55 Д/ф «Антонио Сальери»
17.05 Цитаты из жизни. Ю. Карякин.
17.50 Д/ф «Национальный парк Дурмитор. Горы и водоёмы Черногории»
18.05 «Романтика романа». «Что так сердце расстроено»
19.00 «Новости культуры»
19.15 «Жизнь замечательных идей». «Срез без разреза»
19.45 «Спокойной ночи, малыши!»
19.55 Д/ф «Генерал Рошин, муж Маргариты»
20.50 «Абсолютный слух»
21.35 Д/с «Расскрещенная история». «Лина Штерн. Секрет спасения»
22.00 Лауреаты премии Тэффи-2015. «Наблюдатель». Лучшее.
23.15 «Худсовет»
23.20 Х/ф «Узник замка Иф». «Аз воздам»
0.55 Д/ф «Затерянный мир закрытых городов»
1.35 П. Чайковский. «Размышление» и «Pezzo Capriccioso». Ю. Башмет и камерный ансамбль «Солисты Москвы»
1.55 «Поли

пятница, 24 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
- 08.36-08.41 Вести-Дагестан
- 11.35 Вести-Дагестан
- 14.30 Вести-Дагестан
- 17.10 Вести-Дагестан
- 18.15 Реклама
- 18.20 Мир вашему дому
- 18.40 Парус надежды
- 19.10 Грани реальности. «Энергия». Профессор А.Алхасов
- 19.30 Реклама
- 19.35 Вести-Дагестан
- РГВК
- 07.00 Время новостей Дагестана
- 07.15 Передача на аварском языке «Паданги гямалги заманги» Народный артист РД Шагов Абдурахманов
- 08.00 Обзор газеты «Накыхкьат» (16+)
- 08.10 Мультфильм
- 08.30 Время новостей Дагестана
- 08.50 Х/ф «Есть такой парень» (12+)
- 10.25 Золотая коллекция фильмов о родном крае «Гамзат Цадаса» (12+)
- 10.55 «Агросектор»
- 11.25 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
- 12.30 Время новостей Дагестана
- 12.55 «Диаспора» Карачаево-Черкессия (12+)
- 14.00 «Дербент 2000» Джума-мечеть (12+)
- 14.15 Обзор газеты «Дагестанская Правда» (12+)
- 14.30 Время новостей Дагестана
- 14.50 «Интил Инху» Праздник весны в Лакском районе Часть 1 (6+)

- 15.00 Новости.
- 15.10 «Мужское/Женское».
- 17.00 «Жди меня».
- 18.00 Вечерние новости.
- 18.45 «Давай поженемся!»
- 19.50 Телеигра «Поле чудес» (16+).
- 21.00 «Время».
- 21.30 «Три аккорда» (16+).
- 23.25 Д/ф «Бобби Фишер против всего мира» (12+).
- 1.15 Х/ф «Цена измены» (16+).
- 3.15 Х/ф «Где моя тачка, чувак?» (16+).
- РОССИЯ 1
- 5.00 «Утро России» (12+).
- 9.00 «Вести» (12+).
- 9.15 «Утро России» (12+).
- 10.00 «О самом главном» (12+).
- 11.00 «Вести» (12+).
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+).
- 12.55 «Особый случай» (12+).
- 14.00 «Вести» (12+).
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+).
- 15.00 Т/с «Марьяна рожа» (12+).
- 17.00 «Вести» (12+).
- 17.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 17.30 «Вести» (12+).
- 18.15 «Прямой эфир» (12+).
- 19.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 21.00 Церемония открытия ЧМ по водным видам спорта. Трансляция из Казани (12+).
- 23.30 Х/ф «Любовь и немного перцов» (12+).
- 1.30 «Живой звук» (12+).
- 3.20 «Горячая десятка» (12+).
- 4.25 «Семь нот для Безымянной высоты. Провода о подвиге» (12+).
- 5.40 «Вести. Дежурная часть» (12+).

- 12.40 Т/с «Ветреная женщина» (16+).
- 14.30 «Без свидетелей».
- 15.00 «Жди меня».
- 18.00 «Суд присяжных» (16+).
- 19.50 Телеигра «Поле чудес» (16+).
- 21.00 «Время».
- 21.30 «Три аккорда» (16+).
- 23.25 Д/ф «Бобби Фишер против всего мира» (12+).
- 1.15 Х/ф «Цена измены» (16+).
- 3.15 Х/ф «Где моя тачка, чувак?» (16+).

- РОССИЯ 1
- 5.00 «Утро России» (12+).
- 9.00 «Вести» (12+).
- 9.15 «Утро России» (12+).
- 10.00 «О самом главном» (12+).
- 11.00 «Вести» (12+).
- 11.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 11.55 Т/с «Тайны следствия» (12+).
- 12.55 «Особый случай» (12+).
- 14.00 «Вести» (12+).
- 14.30 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 14.50 «Вести. Дежурная часть» (12+).
- 15.00 Т/с «Марьяна рожа» (12+).
- 17.00 «Вести» (12+).
- 17.10 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 17.30 «Вести» (12+).
- 18.15 «Прямой эфир» (12+).
- 19.35 «Местное время. Вести - Москва» (12+).
- 21.00 Церемония открытия ЧМ по водным видам спорта. Трансляция из Казани (12+).
- 23.30 Х/ф «Любовь и немного перцов» (12+).
- 1.30 «Живой звук» (12+).
- 3.20 «Горячая десятка» (12+).
- 4.25 «Семь нот для Безымянной высоты. Провода о подвиге» (12+).
- 5.40 «Вести. Дежурная часть» (12+).

НТВ

- 6.00 «Солнечно. Без осадков» (12+).
- 8.10 Т/с «Возвращение Мухтара» (16+).
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 Т/с «Дорожный патруль» (16+).
- 12.00 «Суд присяжных» (16+).
- 13.00 «Сегодня».
- 13.20 «Суд присяжных. Окончательный вердикт» (16+).
- 14.30 «Чрезвычайное происшествие. Обзор» (16+).
- 15.00 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
- 16.00 «Сегодня».
- 16.20 Т/с «Москва. Три вокзала» (16+).
- 19.00 «Сегодня».
- 19.40 Т/с «Одиссея сыщика Гурова» (16+).
- 23.30 «Большое путешествие с Вадимом Тахменевым» (16+).
- 0.30 Х/ф «Громозека» (16+).
- 2.35 «Дикий мир».
- 3.05 Т/с «Город соблазнов» (16+).
- 5.00 «Все будет хорошо!» (16+).
- ТВЦ
- 6.00 «Настроение».
- 8.10 «Тайны нашего кино». Иван Васильевич меняет профессию» (12+).
- 8.45 Детектив «Сержант милиции» (12+).
- 11.30 «События».
- 11.50 «Сержант милиции». детектива (12+).
- 13.00 Е. Ханга «Жена. История любви» (12+).
- 14.30 «События».
- 14.50 «Город новостей».
- 15.10 «Советские мафии. Железная Белла».
- 16.00 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания) (12+).
- 17.30 «События».
- 17.50 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания) (12+).
- 18.20 «Город новостей» (16+).
- 19.30 «Город новостей» (16+).
- 19.55 Т/с «Каменская. Убийца поневоле» (16+).

- 22.00 «События».
- 22.30 «Приют комедиантов» (12+).
- 0.25 Д/ф «Сергей Юрский. Человек не отсюда» (12+).
- 1.15 Х/ф «Сестренка» (12+).
- 3.00 «Петровка, 38» (16+).
- 3.20 «Осторожно, мошенники!» (16+).
- 3.50 Т/с «Чисто английское убийство». (Великобритания) (12+).
- ЗВЕЗДА
- 6.00 Д/с «Хроника победы» (12+).
- 6.45 Х/ф «Море в огне» (6+).
- 9.00 «Новости дня».
- 9.15 Х/ф «Море в огне» (6+).
- 9.55 Х/ф «Карьера Димы Гирнина» (16+).
- 12.05 «Новая звезда». Всероссийский конкурс исполнителей песни. Финал (6+).
- 13.00 «Новости дня».
- 14.20 Х/ф «Начальник Чуковки» (16+).
- 16.20 Х/ф «Один шанс из тысячи» (12+).
- 18.00 «Новости дня».
- 18.35 Х/ф «Адмирал Ушаков» (6+).
- 20.45 Х/ф «Корабли штурмуют бастионы».
- 22.40 Х/ф «Герои Шипки».
- 23.00 «Новости дня».
- 23.20 Х/ф «Герои Шипки».
- 1.25 Х/ф «Прикованный» (12+).
- 3.35 Т/с «Команда ЧЕ» (16+).
- 5.30 Д/с «Хроника победы» (12+).
- REN TV
- 5.00 «Секретные территории». «Кто придумал антимир?» (16+).
- 6.00 «Званый ужин» (16+).
- 7.00 «Смотреть всем!» (16+).
- 7.30 «Смотреть всем!» (16+).
- 8.30 «Новости» (16+).
- 9.00 «Документальный проект». «Заговор павших» (16+).
- 10.00 «Документальный проект». «Игры богов» (16+).
- 11.00 «Документальный проект». «Подземные марсиане» (16+).

- 12.00 «Информационная программа 112» (16+).
- 12.30 «Новости» (16+).
- 13.00 «Званый ужин» (16+).
- 15.00 «Разыскивается враг государства» (16+).
- 16.00 «Информационная программа 112» (16+).
- 16.30 «Новости» (16+).
- 17.00 «Разыскивается враг государства» (16+).
- 19.00 «Информационная программа 112» (16+).
- 19.30 «Новости» (16+).
- 20.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
- 22.00 «Смотреть всем!» (16+).
- 23.00 Т/с «От заката до рассвета». (США) (16+).
- 0.50 Х/ф «Киллеры». (США) (16+).
- 2.40 Х/ф «Самка» (16+).
- 4.15 Т/с «Фирменная история» (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
- 6.00 «Сейчас».
- 6.10 «Момент истины» (16+).
- 7.00 «Утро на 5» (6+).
- 9.30 «Место происшествия».
- 10.00 «Сейчас».
- 10.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 6. «За порогом победы» (12+).
- 11.45 Т/с «Государственная граница». Фильм 6. «За порогом победы» (12+).
- 12.00 «Сейчас».
- 12.30 Т/с «Государственная граница». Фильм 6. «За порогом победы» (12+).
- 13.15 Т/с «Государственная граница». Фильм 7. «Соленый ветер» (12+).
- 15.30 «Сейчас».
- 16.00 Т/с «Государственная граница». Фильм 8. «На дальнем пограничье» (12+).
- 17.15 Т/с «Государственная граница». Фильм 8. «На дальнем пограничье» (12+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00 Т/с «След». «Обнаженная маха» (16+).
- 19.45 Т/с «След». «Красота» (16+).

- 20.35 Т/с «След». «Пятикопечная звезда» (16+).
- 21.20 Т/с «След». «Человек-легенда» (16+).
- 22.05 Т/с «След». «Женская солидарность» (16+).
- 22.55 Т/с «След». «Зона» (16+).
- 23.40 Т/с «След». «Охота на ведьм» (16+).
- 0.20 Т/с «След». «Воскресные шашлыки» (16+).
- 1.05 Т/с «След». «Вирус» (16+).
- 1.55 Т/с «Детективы». «Бабы царство» (16+).
- 2.40 Т/с «Детективы». «Хозяйские тайны» (16+).
- 3.20 Т/с «Детективы». «Мальчишник» (16+).
- 4.00 Т/с «Детективы». «Блондинка в серебристом плаще» (16+).
- 4.40 Т/с «Детективы». «Рокковая ошибка» (16+).
- 5.15 Т/с «Детективы». «Шантаж» (16+).
- ДОМАШНИЙ
- 6.30 Джейми у себя дома (16+).
- 7.30 Сделай мне красиво (16+).
- 8.00 Д/с «Звездная жизнь» (16+).
- 9.40 Комедия «Стервы, или Странности любви» (12+).
- 18.00 Т/с «Она написала убийство» (16+).
- 18.55 «Одна за всех» (16+).
- 19.00 Мелодрама «Школа проживания» (16+).
- 22.45 Д/с «Звездная жизнь» (16+).
- 23.45 «Одна за всех» (16+).
- 0.30 Мелодрама «Другая женщина, другой мужчина...» (12+).
- 2.25 Т/с «Женские мечты о дальних странах» (16+).
- 4.30 Д/с «Судьба без жертв» (16+).
- 5.30 Домашняя кухня (16+).
- 6.00 Джейми у себя дома (16+).
- ИНДИЯ
- 6.05 Триллер «Истина где-то рядом» (16+).
- 8.30 «Индийское счастье» (12+).

- 9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
- 10.00 Драма «Рита» (16+).
- 12.10 Комедия «Король блефа» (16+).
- 15.10 Мелодрама «Маюри» (16+).
- 18.10 Мелодрама «Первая любовь миллионера» (16+).
- 21.05 Боевик «В погоне за бриллиантами» (16+).
- 23.40 «Биография кумиров» «Сонали Бендре» (12+).
- 0.10 Боевик «Плата за победу» (16+).
- 3.05 Мелодрама «Профессор» (16+).
- КУЛЬТУРА
- 6.30 Канал «Евроноьюс».
- 10.00 «Новости культуры».
- 10.20 Х/ф «Белый орел».
- 11.40 Д/ф «Андрейч».
- 12.15 «Иностранное дело». «Хозяйка Европы».
- 12.55 Д/ф «Под большим шатром голубых небес».
- 13.25 Х/ф «Узник замка Иф». «Аз воздам».
- 15.00 «Новости культуры».
- 15.10 Д/ф «Звезда Казакевича».
- 15.50 Д/ф «Аксум».
- 16.10 Д/ф «Затерянный мир закрытых городов».
- 16.50 «Большой джаз».
- 19.00 «Новости культуры».
- 19.15 «Смехоностальгия».
- 19.45 «Искатели». «В поисках могилы Митридата».
- 20.30 Х/ф «За спичками».
- 22.05 «Линия жизни».
- 23.00 «Новости культуры».
- 23.15 «Худсовет».
- 23.20 «Династия без грима». Глава третья.
- 0.10 Т/с «Николя ле Флок. Преступление в обсерватории Сен-Флорантен». (Франция) (16+).
- 1.55 «Искатели». «В поисках могилы Митридата».
- 2.40 Д/ф «Аксум». ни».
- 2.40 Д/ф «Колония-Дель-Сакраменто. Долгожданный мир на Рио-де-Ла-Плата».

суббота, 25 июля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 10.05 Реклама
- 10.10 Дагестан спортивный
- 10.25 К Дню Конституции РД
- 10.40 Пой, Ашуг (г. Дербент)
- 10.55 Реклама
- 11.20 Местное время. Вести-Дагестан
- 14.30 Местное время. Вести-Дагестан
- РГВК
- 07.00 Время новостей Дагестана
- 07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» Духовное наследие моего народа Джамалутдин Гажи Карабудахентский (12+)
- 08.00 Мультфильм
- 08.30 Время новостей Дагестана
- 08.50 «PRO SPORT»
- 09.20 «Здоровье»
- 10.10 «Еу имя - женщина»
- 10.50 Фильм-концерт «Лакские песни»
- 11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
- 12.00 Концерт оркестра народных инструментов (12+)
- 13.10 Х/ф «Дон Сезар де Базан» (12+)
- 16.00 Мультфильм
- 16.30 Время новостей Дагестана
- 16.50 «Vivat, Academia!»
- 18.10 «Здравствуй, мир!»
- 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (12+)
- 19.30 Время новостей Дагестана
- 20.00 Концерт «Музыкальный майдан» (16+)
- 21.20 «Молодежный микс»
- 21.50 «Разумный взгляд»
- 22.30 «Новости Дагестана»

- 23.00 Х/ф «Загадка кубачинского браслета»
- 00.30 Время новостей Дагестана
- 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» (12+)
- 01.35 Х/ф «Виннету в долине смерти» (16+)
- 03.05 «Разумный взгляд» (12+)
- 03.35 Концерт оркестра народных инструментов (12+)
- 04.25 «Молодежный микс» (16+)
- 04.45 Х/ф «Дон Сезар де Базан» (12+)
- ПЕРВЫЙ
- 5.00 Х/ф «Вербовщик» (16+).
- 6.00 «Новости».
- 6.10 Х/ф «Вербовщик» (16+).
- 6.55 Х/ф «Служали два товарища» (12+).
- 8.45 М/ф.
- 9.00 «Играй, гармонь любимая!»
- 9.45 «Слово пастыря».
- 10.00 «Новости».
- 10.15 «Смак» (12+).
- 10.55 Д/ф «Владимир Высоцкий. «Я не верю судьбе...» (16+).
- 12.00 «Новости».
- 12.15 «Идеальный ремонт».
- 13.10 Т/с «Личная жизнь следователя Савельева» (16+).
- 17.10 Телеигра «Угадай мелодию» (12+).
- 17.45 «Новости».
- 18.00 ЧМ по футболу 2018. Бросаем жребий! Прямой эфир.
- 20.00 «ДОстояние РЕспублики»: Владимир Высоцкий.
- 21.00 «Время».
- 21.20 «ДОстояние РЕспублики»: Владимир Высоцкий.
- 22.40 «КВН». Премьер-лига.
- 0.10 Х/ф «Развод в большом городе» (12+).
- 2.00 Х/ф «Сестрички Бэнгер» (16+).

- 3.50 «Модный приговор».
- 4.50 «Мужское/Женское».
- РОССИЯ 1
- 6.00 Детектив «Убить Шакала» (16+).
- 7.30 «Сельское утро» (12+).
- 8.00 «Вести» (12+).
- 8.20 «Вести - Москва» (12+).
- 8.30 «Планета собак» (12+).
- 9.05 «Укротители звука».
- 10.05 «Конструктор русского калибра» (12+).
- 11.00 «Вести» (12+).
- 11.20 «Вести - Москва» (12+).
- 11.30 «Кулинарная звезда».
- 12.35 Х/ф «Золотые небеса» (12+).
- 14.00 «Вести» (12+).
- 14.30 «Вести - Москва» (12+).
- 14.40 Х/ф «Золотые небеса» (12+).
- 15.10 «Субботний вечер».
- 17.05 «Улица Веселая» (12+).
- 18.00 Х/ф «Ты будешь моим» (12+).
- 20.00 «Вести» (12+).
- 20.35 Х/ф «Дочь за отца».
- 0.30 Х/ф «Напрасная жертва» (12+).
- 2.20 Х/ф «Подмосковные вечера» (16+).
- 4.15 «Комната смеха» (12+).

- НТВ
- 6.05 Т/с «Пляж» (16+).
- 8.00 «Сегодня».
- 8.20 «Хорошо там, где мы есть!»
- 8.50 «Их нравы».
- 9.25 «Готовим с Алексеем Зиминным».
- 10.00 «Сегодня».
- 10.20 «Главная дорога».
- 10.55 «Поедем, поедим!»
- 11.55 «Квартирный вопрос».
- 13.00 «Сегодня».
- 13.20 «Своя игра».
- 14.10 Детектив «Мститель».
- 18.00 «Следствие вели...»
- 19.00 «Сегодня».
- 19.20 «Летнее Центральное телевидение».
- 20.00 «Самые громкие русские сенсации» (16+).
- 22.00 «Ты не поверишь!»
- 22.30 «Хочу в ВИА Гру!» (16+).
- 0.35 «Сегодня. Вечер. Шоу».
- 2.25 Д/ф «Русский тигр».
- ТВЦ
- 5.45 «Марш-бросок» (12+).
- 6.15 Х/ф «Воронка».
- 8.10 «Православная энциклопедия» (6+).
- 8.40 Д/ф «Владимир Высоцкий. Не сыграно, не спето» (12+).
- 9.30 Х/ф «Сказ про то, как царь Петр арапа женил» (12+).
- 11.30 «События».
- 11.45 Комедия «Ландыш сербистый».
- 13.30 «Смех с доставкой на дом» (12+).
- 14.30 «События».

- 14.45 Х/ф «Любовь без правил» (16+).
- 16.55 Х/ф «Любить и ненавидеть. Шантаж».
- 21.00 «События».
- 21.15 «Право голоса» (16+).
- 23.40 «Переход наличности». Спецрепортаж.
- 0.10 Т/с «Каменская. Убийца поневоле» (16+).
- 2.10 Детектив «Сержант милиции» (12+).
- ЗВЕЗДА
- 6.00 М/ф.
- 6.10 Х/ф «Мой папа - капитан» (6+).
- 7.35 Х/ф «Подкидыш».
- 9.00 «Новости дня».
- 9.15 «Легенды цирка с Эдгардом Запашным».
- 9.40 «Папа сможет?» (6+).
- 10.30 Х/ф «В моей смерти прошу винить Клаву К.» (16+).
- 12.05 «Новая звезда».
- 13.00 «Новости дня».
- 14.20 Т/с «На безымянной высоте» (12+).
- 18.00 «Новости дня».
- 18.20 Т/с «На безымянной высоте» (12+).
- 18.55 Т/с «Секретный фарватер».
- 23.00 «Новости дня».
- 23.20 Т/с «Секретный фарватер».
- 0.45 Х/ф «Эскадрон гусар

- летучих» (12+).
- 4.00 Х/ф «Музыканты одного полка» (12+).
- REN TV
- 5.00 Т/с «Фирменная история» (16+).
- 9.40 «Чистая работа» (12+).
- 10.30 «Смотреть всем!» (16+).
- 12.30 «Новости» (16+).
- 13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко» (16+).
- 17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко» (16+).
- 19.00 «Собрание сочинений» (16+).
- 22.15 Х/ф «ДМБ» (16+).
- 0.00 Т/с «ДМБ» (16+).
- ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
- 5.45 М/ф
- 10.00 «Сейчас».
- 10.10 Т/с «След». «Ошибка прокурора» (16+).
- 11.00 Т/с «След». «Напрасная жертва» (16+).
- 11.55 Т/с «След». «Обстоятельства» (16+).
- 12.45 Т/с «След». «Колдун».
- 13.35 Т/с «След». «Новая жизнь» (16+).
- 14.20 Т/с «След». «Дети под землей» (16+).
- 15.15 Т/с «След». «Икар».
- 16.00 Т/с «След». «Анатомия по ложку» (16+).
- 16.50 Т/с «След». «Подружки» (16+).
- 17.40 Т/с «След». «Адвокат» (16+).
- 18.30 «Сейчас».
- 19.00 «1.10Т/с «Следователь»
- 2.00-3.05 Т/с «Государственная граница».
- 4.05 Т/с «Государственная граница».
- 6.00 Т/с «Государственная граница».
- ДОМАШНИЙ
- 6.30 Джейми у себя дома (16+).
- 7.30 Детектив «Подруга особого назначения» (12+).
- 11.30 Мелодрама «Счастье по рецепту» (12+).
- 15.00 Мелодрама «1001 ночь» (12+).

- 18.00 Д/с «Восточные жены».
- 19.00 Мелодрама «1001 ночь» (12+).
- 22.00 Д/с «Восточные жены» (16+).
- 23.00 Д/с «Звездная жизнь» (16+).
- 0.00 «Одна за всех» (16+).
- 0.30 Мелодрама «Дочка» (16+).
- 2.20 Т/с «Женские мечты о дальних странах» (16+).
- 4.25 Д/с «Судьба без жертв» (16+).
- 5.25 Домашняя кухня (16+).
- 5.55 «Одна за всех» (16+).
- 6.00 Джейми у себя дома (16+).
- ИНДИЯ
- 6.10 Драма «Непокорившийся судьбе» (16+).
- 9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
- 10.00 Драма «Не просто поверить в любовь» (16+).
- 12.10 Боевик «Охранник» (16+).
- 15.10 Триллер «Похищение» (16+).
- 18.10 Драма «Сердце ангела» (16+).
- 20.30 «Индийское счастье»
- 21.05 Боевик «Бизнесмен».
- 23.40 «Биография кумиров» «Анулам Кхер» (12+).
- 0.10 Х/ф «Робот» (16+).
- 3.10 Боевик «Принц» (16+).
- КУЛЬТУРА
- 6.30 Канал «Евроноьюс».
- 10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфириным».
- 10.35 Х/ф «За спичками».
- 12.10 Д/ф «Ход к зрительному залу... Вячеслав Невинный».
- 12.50 «Большая семья».
- 13.45 «Пряничный домик». «На кошкошке играю...»
- 14.15 «Музыкальная кулинария. Венские Штраусы».
- 15.10 Концерт Государственного академического ансамбля народного танца им.
- 16.30 «Большая семья».

- 18.00 Д/с «Восточные жены».
- 19.00 Мелодрама «1001 ночь» (12+).
- 22.00 Д/с «Восточные жены» (16+).
- 23.00 Д/с «Звездная жизнь» (16+).
- 0.00 «Одна за всех» (16+).
- 0.30 Мелодрама «Дочка» (16+).
- 2.20 Т/с «Женские мечты о дальних странах» (16+).
- 4.25 Д/с «Судьба без жертв» (16+).
- 5.25 Домашняя кухня (16+).
- 5.55 «Одна за всех» (16+).
- 6.00 Джейми у себя дома (16+).
- ИНДИЯ
- 6.10 Драма «Непокорившийся судьбе» (16+).
- 9.00 «Секреты индийской кухни» (12+).
- 10.00 Драма «Не просто поверить в любовь» (16+).
- 12.10 Боевик «Охранник» (16+).
- 15.10 Триллер «Похищение» (16+).
- 18.10 Драма «Сердце ангела» (16+).
- 20.30 «Индийское счастье»
- 21.05 Боевик «Бизнесмен».
- 23.40 «Биография кумиров» «Анулам Кхер» (12+).
- 0.10 Х/ф «Робот» (16+).
- 3.10 Боевик «Принц» (16+).
- КУЛЬТУРА
- 6.30 Канал «Евроноьюс».
- 10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфириным».
- 10.35 Х/ф «За спичками».
- 12.10 Д/ф «Ход к зрительному залу... Вячеслав Невинный».
- 12.50 «Большая семья».
- 13.45 «Пряничный домик». «На кошкошке играю...»
- 14.15 «Музыкальная кулинария. Венские Штраусы».
- 15.10 Концерт Государственного академического ансамбля народного танца им.
- 16.30 «Большая семья».

воскресенье, 26 июля

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 10.20** Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
- РГВК**
- 07.00** Время новостей Дагестана
- 07.15** Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсар» (12+)
- 08.00** «Здравствуй мир!» (6+)
- 08.30** Время новостей Дагестана
- 08.50** X/ф «Загадка кубачинского браслета» (12+)
- 10.30** «Молодежный микс» (12+)
- 10.55** X/ф «Шамиль. Рай под тенью сабель» (12+)
- 12.25** Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему» (12+)
- 13.20** «Красота 05.ru» (12+)
- 14.00** X/ф «Адам и Хева» (12+)
- 15.30** Презентация первого в России интерактивного художественно-документального издания «Мы-российский народ Дагестан многонациональный» (12+)
- 17.50** «Здоровье нации» (12+)
- 18.10** Коллекция молодых

- дизайнеров Дагестана «Русский силуэт» (12+)
- 19.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 20.00** «О культуре» (12+)
- 20.30** Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком (16+)
- 22.30** Время новостей Дагестана. Итоги
- 23.00** Презентация первого в России интерактивного художественно-документального издания «Мы-российский народ Дагестан многонациональный» (12+)
- 00.30** X/ф «Аэропорт» (16+)
- 02.40** Ток-шоу «Главная тема» с Алексеем Казаком (16+)
- 04.10** Коллекция молодых дизайнеров Дагестана «Русский силуэт» (12+)
- 05.10** X/ф «Тучи покидают небо» (12+)

ПЕРВЫЙ

- 5.50** «В наше время». (12+)
- 6.00** Новости.
- 6.10** «В наше время». (12+)
- 6.50** X/ф «Случай в квадрате 36-80». (12+)
- 8.15** «Служу Отчизне!» (12+)
- 8.50** М/ф.
- 9.00** «Нырнуть в небо». (12+)
- 10.00** Новости.
- 10.15** «Парк».
- 12.00** Новости.
- 12.15** «Фазенда».
- 12.50** «Черно-белое». (16+)
- 17.00** «Дискотека 80-х».

- 18.45** «Клуб Веселых и Находчивых». Летний кубок в Сочи. (16+)
- 21.00** «Время».
- 21.20** X/ф «Код доступа "Кейптаун"». (16+)
- 23.25** «Танцуй!» (16+)
- 1.25** X/ф «Срочное фото».
- 3.10** X/ф «Можешь не стучать». (16+)

РОССИЯ 1

- 5.05** X/ф «Назначение».
- 7.00** X/ф «Первый после Бога». (12+)
- 9.10** «Смехопанорама».
- 9.40** «Утренняя почта». (12+)
- 10.20** «Вести - Москва». Неделя в городе. (12+)
- 11.00** «Вести». (12+)
- 11.10** Т/с «Родители». (12+)
- 12.10** X/ф «Дорогая моя доченька». (12+)
- 14.00** «Вести». (12+)
- 14.10** «Смеяться разрешается». (12+)
- 15.50** X/ф «Не было бы счастья...» (12+)
- 20.00** «Вести». (12+)
- 21.00** X/ф «Не было бы счастья 2». (12+)
- 0.45** X/ф «Маша». (12+)
- 2.45** «Конструктор русского калибра». (12+)
- 3.45** «Комната смеха». (12+)

НТВ

- 6.05** Т/с «Пляж». (16+)
- 8.00** «Сегодня».
- 8.15** Лотерея «Русское лото плюс».
- 8.50** «Их нравы».
- 9.25** «Едим дома».
- 10.00** «Сегодня».
- 10.20** «Главная дорога».
- 10.55** «Город-убийца».
- 11.55** «Дачный ответ».
- 13.00** «Сегодня».
- 13.20** Боевик «Пропаший»

- из цикла «Морские дьяволы. Судьбы». (16+)
- 15.20** «Следствие вели...»
- 16.20** Чемпионат России по футболу 2015/2016 «УРАЛ» - «Зенит». Прямая трансляция.
- 18.40** «Сегодня».
- 19.00** «Акцент».
- 19.30** «Чистосердечное признание». (16+)
- 20.20** X/ф «След тигра». (16+)
- 22.20** Д/ф «Троюку тигра».
- 23.20** «По следу тигра». Д/ф о фильме. (16+)
- 0.15** «Большая перемена».
- 2.10** «Дикий мир».
- 3.00** Т/с «Брачный контракт».
- 5.00** «Все будет хорошо!»

ТВЦ

- 5.55** X/ф «Враг u1». (16+)
- 7.45** «Фактор жизни». (12+)
- 8.15** Комедия «Жандарм и жандарметки».
- 10.05** «Барышня и кулинар». (12+)
- 10.40** Д/ф «Павел Кадочников. Затерянный герой». (12+)
- 11.30** «События».
- 11.45** «Петровка, 38». (16+)
- 11.55** X/ф «Государственный преступник».
- 13.50** Фильм-концерт «Александр Серов. Судьба назло». (12+)
- 15.25** X/ф «Настоятель». (16+)
- 17.20** X/ф «Берега». (12+)
- 21.00** «События».
- 21.15** Т/с «Отец Браун». (Великобритания). (16+)
- 23.05** Т/с «Расследования Мердока». (Канада).
- 0.55** X/ф «Любовь без правил». (16+)

- 3.10** Д/с «Звериный интеллект».
- 4.05** Т/с «Чисто английское убийство».

ЗВЕЗДА

- 6.00** Д/с «Дороже золота».
- 6.20** X/ф «Моонзун». (12+)
- 9.00** Новости дня.
- 9.15** Д/с «Легендарные полководцы». «Федор Ушаков». (12+)
- 10.00** «Военная приемка».
- 10.50** X/ф «Адмирал Ушаков». (6+)
- 13.00** Новости дня.
- 13.15** X/ф «Корабли штурмуют бастионы».
- 15.10** X/ф «Юнга Северного флота».
- 17.10** Д/с «Легенды советского сыска». (16+)
- 18.00** Новости дня.
- 18.15** Д/с «Легенды советского сыска». (16+)
- 21.25** Т/с «На безымянной высоте» (12+)
- 23.00** Новости дня.
- 23.20** Т/с «На безымянной высоте» (12+)
- 1.40** X/ф «Герои Шипки».
- 4.05** X/ф «Начальник Чукотки».

REN TV

- 5.00** «Смотреть всем!» (16+)
- 5.50** X/ф «Хоттабыч». (16+)
- 7.45** X/ф «ДМБ». (16+)
- 9.30** «Собрание сочинений».
- 12.40** Т/с «Игра престолов».
- 23.00** «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
- 3.00** «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+)

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 7.00** М/ф: «Автомобиль кота Леопольда», «День рождения Леопольда», «Клад кота Леопольда», «Возвращение блудного попугая», «Непослушный котенок», «Ненаглядное пособие», «Сердце храбреца», «Муравьишка-хвостушишка», «Пропал Петя-петушок», «Последняя невеста Змея Горыныча», «В некотором царстве».
- 10.00** «Сейчас».
- 10.10** X/ф «Вечера на хуторе близ Диканьки».
- 11.35** Комедия «Алешкина любовь». (12+)
- 13.20** Комедия «Карнавал».
- 16.30** Мелодрама «Материнский инстинкт». (Россия - Украина). (16+)
- 2.25** Д/с «Судьба без жертв».
- 3.25** Д/с «Счастье без жертв». (16+)
- 5.25** Домашняя кухня. (16+)
- 5.55** Одна за всех. (16+)
- 6.00** Джейми и себя дома.

- 2.45** Т/с «Государственная граница». Фильм 8. «На дальнем пограничье»
- 3.35** Т/с «Государственная граница». Фильм 8. «На дальнем пограничье»
- 4.25** Боевик «Фейерверк».

ДОМАШНИЙ

- 6.30** Джейми и себя дома.
- 7.30** Мелодрама «Счастье по рецепту». (12+)
- 11.00** Мелодрама «Любовница». (12+)
- 14.15** Мелодрама «Школа прожигания». (16+)
- 18.00** Т/с «Она написала убийство». (16+)
- 18.55** Одна за всех. (16+)
- 19.00** Комедия «Горько!».
- 21.00** Комедия «Горько! 2».
- 22.50** Д/с «Звездная жизнь».
- 23.50** Одна за всех. (16+)
- 0.30** Мелодрама «Материнский инстинкт». (Россия - Украина). (16+)
- 2.25** Д/с «Судьба без жертв».
- 3.25** Д/с «Счастье без жертв». (16+)
- 5.25** Домашняя кухня. (16+)
- 5.55** Одна за всех. (16+)
- 6.00** Джейми и себя дома.

ИНДИЯ

- 6.10** Мелодрама «Первая любовь миллионера».
- 9.00** «Секреты индийской кухни» (12+)
- 10.00** Драма «Измены».
- 12.10** Боевик «Плата за победу». (16+)
- 15.10** Мелодрама «Профессор». (16+)
- 18.10** Драма «Скиталец».
- 20.30** «Индийское счастье»
- 21.05** Драма «Дотянуться до неба». (16+)
- 23.45** «Биография кумиров» «Кирон Хер». (12+)

- 0.10** Мелодрама «Придет ли новый день?» (16+)
- 3.20** Драма «Смятение чувств». (16+)
- 5.40** «Путешествие по Индии» «Шраванабеллагола, Халебид, Белур».

КУЛЬТУРА

- 6.30** Канал «Евроньюс»
- 10.00** «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфирировым».
- 10.35** X/ф «Трактористы».
- 12.00** Д/ф «Петр Алейников».
- 12.40** Д/ф «Рожденный спастись».
- 13.25** Д/ф «Тайная жизнь Камышовок».
- 14.05** «Музыкальная кулинария. Гектор Берлиоз. Жизнь Артиста».
- 15.00** «Пешком...» Москва выставочная.
- 15.30** «Династия без грима». Глава третья.
- 16.20** «Кто там...»
- 16.50** «Искатели». «Секретная миссия архитектора Шусева».
- 17.35** Д/ф «Водим Спиридонов. Услышать вечный зов».
- 18.15** X/ф «Демидовы».
- 20.45** «В гостях у Эльдыра Рязанова». Творческий вечер А. Збруева.
- 22.00** Большая опера-2014.
- 0.00** X/ф «Трактористы».
- 1.25** «Пешком...» Москва выставочная.
- 1.55** «Искатели». «Секретная миссия архитектора Шусева».
- 2.40** Д/ф «Феррара - билдатель муз и средоточие власти».

СПОРТ с 20 ПО 26 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 10.15** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Лектор». (16+)
- 15.25** X/ф «Утомленные солнцем 2: Предстояние».
- 18.55** X/ф «Утомленные солнцем 2: Цитадель».
- 22.00** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 23.50** «Большой спорт».
- 0.10** «Эволюция».
- 1.40** «24 кадра». (16+)
- 2.40** «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+)
- 3.05** Смешанные единоборства. Bellator. Андрей Корешков (Россия) против Дугласа Лимы (Бразилия). (16+)
- 4.50** X/ф «Позывной "Стая". Попутный ветер». (16+)

ВТОРНИК

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Лектор». (16+)
- 15.30** «24 кадра». (16+)
- 16.00** «Создать Группу "А". Уфимские обороты».
- 17.45** X/ф «Приказано уничтожить! Операция: «Китайская шкатулка»».
- 21.10** «Кузькина мать. Итоги». БАМ-молодежь
- 22.05** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 23.50** «Большой спорт».
- 0.10** «Эволюция».
- 1.45** «Моя рыбка».
- 2.25** «Язь против едь».
- 2.50** Профессиональный бокс.
- 4.55** X/ф «Позывной "Стая". Восток - дело тонкое».

СРЕДА

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Приказано уничтожить! Операция: «Китайская шкатулка»».
- 15.30** «Полигон». Огнеметы.
- 16.05** «Создать Группу "А". Красная камера. (16+)

- 16.55** «Создать Группу "А". Пуля для иезинника».
- 17.50** X/ф «Охота на пиранию». (16+)
- 21.10** «Кузькина мать. Итоги». На вечной мерзлоте.
- 22.05** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 23.50** «Большой спорт».
- 0.10** «Эволюция».
- 1.40** «Рейтинг Баженова». Война миров. (16+)
- 2.40** Профессиональный бокс. Александр Устинов против Трэвиса Уокера.
- 4.50** X/ф «Позывной "Стая". Кулон атлантов». (16+)

ЧЕТВЕРГ

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.30** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 10.10** «Эволюция».
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Три дня лейтенанта Кравцова». (16+)
- 15.35** «Полигон». Эшелон.
- 16.05** «Создать Группу "А". ЧП в Желтой рыбе. (16+)
- 17.00** «Создать Группу "А". Пашиве и живые. (16+)
- 17.50** X/ф «След пиранины». (16+)
- 21.15** «Кузькина мать. Итоги». Город-яд.
- 22.05** X/ф «Записки экспедитора тайной канцелярии 2». (16+)
- 23.50** «Большой спорт».
- 0.10** «Эволюция». (16+)
- 1.40** «Полигон». Огнеметы.
- 2.10** «Полигон». Эшелон.
- 2.40** Профессиональный бокс.
- 4.45** X/ф «Позывной "Стая". Экспедиция». (16+)

ПЯТНИЦА

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.30** Д/ф «Курьерский особой важности». (16+)
- 10.45** «Эволюция». (16+)
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** X/ф «Охота на пиранию». (16+)
- 15.25** X/ф «След пиранины». (16+)
- 18.45** X/ф «Дружина». (16+)
- 22.15** X/ф «22 минуты». (16+)
- 23.50** «Большой спорт».
- 0.10** Смешанные единоборства. Prime. Денис Гальцов (Россия) против Джеймса Максина (США).
- 2.00** «Эволюция».
- 3.25** «За кадром». Азербайджан. Гобустан.
- 3.50** «Неспokoйной ночи». Стогольм.

СУББОТА

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.15** «В мире животных».
- 8.45** X/ф «Земляк». (16+)
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** «24 кадра». (16+)
- 12.40** X/ф «Хроники Риддика». (16+)
- 14.55** Формула-1. Квалификация. Гран-при Венгрии. Прямая трансляция.
- 16.05** ЧМ по водным видам спорта. Синхронные прыжки в воду. Вышка. Смешанные пары. Трансляция из Казани.
- 17.00** «Большой спорт».
- 17.25** ЧМ по водным видам спорта. Синхронное плавание. Соло. Прямая трансляция из Казани.
- 18.40** «Большой спорт».
- 19.25** ЧМ по водным видам спорта. Синхронные прыжки в воду. Трамплин 3 м. Женщины. Прямая трансляция из Казани.

- 20.30** «Большой спорт».
- 20.50** X/ф «22 минуты». (16+)
- 22.25** X/ф «Три дня лейтенанта Кравцова». (16+)
- 2.00** «Иные». Ничего невозможного.
- 2.30** «Человек мира». Выборг.
- 3.00** Смешанные единоборства. UFC. Прямая трансляция из США.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 6.30** «Панорама дня. Live».
- 8.20** «Моя рыбка».
- 8.45** X/ф «Земляк». (16+)
- 11.45** «Большой спорт».
- 12.05** «Полигон». Мины.
- 12.40** «Полигон». Спецбepипасы.
- 13.10** X/ф «22 минуты». (16+)
- 14.45** Формула-1. Гран-при Венгрии.
- 17.15** «Большой спорт».
- 17.25** ЧМ по водным видам спорта. Синхронное плавание. Дуэты. Прямая трансляция из Казани.
- 18.45** «Большой спорт».
- 19.25** ЧМ по водным видам спорта. Синхронные прыжки в воду. Вышка. Мужчины. Прямая трансляция из Казани.
- 20.45** «Большой футбол с Владимиром Стогниенко».
- 21.30** X/ф «Хроники Риддика». (16+)
- 23.40** Смешанные единоборства. UFC. (16+)
- 1.30** «Как оно есть». Дары моря.
- 2.30** «Мастера». Лесоруб.
- 3.00** «Мастера». Мастер конских седел.
- 3.15** «За кадром». Иран. Зороастрийцы.
- 3.50** Формула-1. Гран-при Венгрии.
- 4.50** X/ф «Позывной "Стая". Возвращение в прошлое». (16+)

ТНТ с 20 ПО 26 ИЮЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00-8.25** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+)
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30** Драма «Прекрасные создания». (США) (12+)
- 14.00** Т/с «Универ». «9,5 неделя» (16+)
- 14.30-20.30** Т/с «Интерны» Т/с «Чоп» (16+)
- 21.00** Драма «Сапожник».
- 23.00** «Дом 2. После заката».
- 1.00** Мелодрама «Артур. Идеальный миллионер».
- 3.15** Т/с «Золотники» (16+)
- 4.05** Т/с «Никита 3». «Воссоединение» (16+)
- 4.55** «Супервеселый вечер»

ВТОРНИК

- 7.00-8.25** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+)
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30** Драма «Сапожник».
- 13.30** Т/с «Универ».
- 14.00** Т/с «Универ».
- 14.30-19.30** Т/с «Реальные пацаны» (16+)
- 20.00** Т/с «СашаТаня» (16+)
- 20.30** Т/с «Чоп» (16+)
- 21.00** X/ф «Мрачные тени».
- 23.10** «Дом 2.»
- 0.10** «Дом 2. После заката».
- 1.10** Комедия «Деннис-мучитель». (США). (12+)
- 3.05** Т/с «Пригород» (США).
- 3.30** Т/с «Выжить с Джеком».
- 3.55** Т/с «Никита 3». «Жизнь, которую мы выбрали»
- 5.00** «Супервеселый вечер»
- 7.00-8.25** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+)
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30** X/ф «Мрачные тени».
- 14.00-19.30** Т/с «Универ».
- 14.30** Т/с «Универ. Новая общага» (16+)
- 15.00** Т/с «Универ».
- 20.00** Т/с «СашаТаня» (16+)
- 20.30** Т/с «Чоп» (16+)
- 21.00** Комедия «Золото дураков». (США). (16+)
- 23.10** «Дом 2. Город любви». (16+)
- 0.10** «Дом 2. После заката».
- 1.10** X/ф «Уиллард». (США - Канада). (16+)
- 3.05** Т/с «Пригород» (США). (16+)
- 3.35** Т/с «Выжить с Джеком».
- 4.00** Т/с «Никита 3». «Неизбежность» (16+)
- 4.50** «Супервеселый вечер» (16+)
- 5.20** Т/с «Непригодные для свидания» (16+)

СРЕДА

- 5.45** «Город гангстеров» (16+)
- 6.45** «Женская лига. Лучшее». (16+)

ЧЕТВЕРГ

- 7.00-8.25** М/с
- 9.00** «Дом 2. Lite». (16+)
- 10.30** «Битва экстрасенсов».
- 11.30** Драма «Сапожник».
- 13.30** Т/с «Универ».
- 14.00** Т/с «Универ».
- 14.30-19.30** Т/с «Реальные пацаны» (16+)
- 20.00** Т/с «СашаТаня» (16+)
- 20.30** Т/с «Чоп» (16+)
- 21.00** X/ф «Мрачные тени».
- 23.10** «Дом 2.»
- 0.10** «Дом 2. После заката».
- 1.10**

Дербентдин 2000 йис Пачагъ I Петрдин Эмирдалди

(Д.Трунован "Экуьнихъди рехъ" ктабдай. ДКИ.
1962-йис)

(Эвел - 25, 27-нумрайра)

* * *

... Пачагъ I Петрди Каспий гъуьлелай сиягъатдай вахтунда Иван Гербера артиллериядин (тупарин) патахъй къайгъу члугъазвай. Баку къачудайла, ада артиллериядиз команда гузвай. Амма машгурвал адав женгинин командирдин хъиз ваъ, Каспийдин патарив гвай виляатар ахтармишай алимдив хъиз агакна.

Пачагъдин эмирдалди Гербера, Волга вацл гъуьлуьк акахъзавай чкадилай эгечна, та Кур вацл гъуьлуьк акахъзавай чкадив агакна, Каспий гъуьлуьн рагъаклидай патан (иник Дагъустанни ква) къерехра авай геъенш майданар илимдин рекъелди ахтармишна. Ам виликрай Никитин, Котов, Лопухин феи рекъерай мад сеферда хъфена. Сифтегъанбуру анжах чпин рекъе гьалтай чкайриз, халкъариз талуьк хъинар авунатла, Гербера махсус тапшурогъар къилиз акъудна. И ва я маса чкайра яргалди акъвазиз, ада анрин шартлар, мумкинвилер, маса терефар дериндай табасаранрикай, дагъийрин хуьрерин агъалийрикай хабар хъана.

Дагъустанда ва Каспийдин патарив гвай маса областра Иван Гербер 1729-йисалди хъана. Ада сад лагъайди яз и областрин илимдал бинелу карта туклуьрна, абурун географиядиз, тарихдиз, этнографиядиз, экономикадиз талуьк тир хейлин материаларни къватна.

1736-йисуз, Гербер къейидалай къулухъ (ам 1734-йисуз Азовдиз тупар агакярдайла телеф хъана), алимди Кубачи хуьруьз талуьк яз авур хъинар чапдай акъудна.

Саки 25 йис адалай гуьгъуьниз немс ва урус члаларал Герберан къилин къвалах - "Каспий гъуьлуьн рагъаклидай пата, Астрахандилай Кур вацлуг агакдалди авай чилеринни халкъарин, 1728-йисуз абурун гьалгъвалдикай малуматар "ктаб чапдай акъудна. Ада гьакл ведомострин къайдада кхъенвай "Каспий" гъуьлуьн рагъаклидай патан къерехра авай уьлквейрин ва халкъарин гъакъиндай хъинар" ктабни тунвай. Сад-садаз ухшамш къве ктабдани алимди Дагъустандин дагълух ва дагъларин ценерив гвай чкайра, дуьзенда яшамш жезвай халкъарин члаларин, законрин, адетрин, диндин, экономикадин гьаларин гъакъиндай гзаф маргълу делилар ганва. Къилди къачуртла, Гербера тавлуьйрин (дагълух Дагъустанда ва дерейра яшамш жезвай агъалийрин) гъакъиндай делилар урус литературада сифте яз гъанвай бур я.

"И тавлуяр, - кхъенва Гербера, - чпин арада са шумуд уезддиз пай хъанва. Гъар садак са шумуд хуьр акатзава. Абурун дерейр чеб чара жезва ва агъалийрин са дерейдай маса дередиз, са уезддай маса уезддиз фин пара четин жезва, дагълара алакъа хуьдай мумкинвал авач... Бязибуруз цадай чилер ава, масабур мал-къара хуьнал машгълу я, бязибурухъ лап гзаф хипер ава..."

Садбурухъ гуьлле алай яракъ ава. Муькуьбуру барутдин къумпара яр ишлемшзава. Лап гзафбурухъ хъелер ва чмерукар ава. Вирибур гапурралдини тураралди яракъламыш я... Тавлуяр садалайни аслу туш, я садазни муьтуьгъни хъайиди туш. Абурун члаларикай анжах вад ва я цлуд члал машгълур я, чеб-чпиз ухшамш тушир. Лугъунриз килигайла, и халкъар чеб-чпиз ухшар тушир 20 члалал рахазва. Анжах гъакъикъи гьалдикай садазни чидач. Куьз лагъайтла, гъеле са касни и вири уездра къиллай къилди къекъвенвач..."

Аваррикай, лезгийрикай рахадайла, Гербера датлана абурун азадвилел, садалайни аслу туширвилел, зегъметдал ашукъвилел тарифзава. Ада вичин кхъинра Дагъустандиз чапхунчивилелди Аксак - Темир (Тамерлан) атуникай рикел аламукъдай са риваят гъанва. Ана лугъузвайвал, ивидихъ къаних чапхунчи, дуьзен Дагъустандин вири чилер вичиз муьтуьгъарайдалай къулухъ дагълух Дагъустандин лап гъа "риклиз" гъахъна. Амма азадвал клани дагъвийри дерейриз къведай вири рекъер агална, душман гьалкъада туна, адан къушунриз инад къуна. Тамерлана са гуж-бладалди вичи-вич къутармишна.

Ихътин усал нетижада къисас вахчун патал ада мад сеферда Дагъустандал гъужумдиз фин къетна. И мурад патал Тамерланаз, текдиз са девришдин дунда аваз дагълариз фена, анра вири рекъер, дерейр, хуьрер гъихътинбуру ятла чириз клан хъана. Рекъе ам пис галатни авуна, гишинни хъана. Эхирни са ялгъуз хендедадин къвализ фена, вичиз недай са затл гун тлаабна. Къвалин иесидиз, гьелбетда, ам вуьж ятла чизвачир. Мугъман къабулиз вердиш дагъви дишегълиди суфра ачухна, анал анжах рганвай хешил авай кур эцигна. Гишила авай полководецди, къанихвилелди тлур къачуна ва кузвай хешил сивиз чукъвена.

Хешилди сив кармашай мугъмандай гъарай акъатна. Къвалин кайваниди, и кар акурла, лагъана: "Вун гъа Тамерлан хътин ахмакъ я".

"Вучиз ам ахмакъ я?", хабар къуна мугъманди - тажувилелди. "Вучиз лагъайтла, ам Дагъустандин лап гъа "риклиз" гъахъна ва гъана кана..."

Гербера урусрин литературада сифте яз Лезгистандикай, Тавлистандикай, Аваристандикай, Акушадикай, Алтыпарадикай, Рутулрикай, дагъви чувудрикай (татрикай) геъенш делилар гана. Абурухъ гилани илимдин жигъетдай гекъигиз тежер хътин метлеб ава.

(Твар къунвай ктабдин 48-57-чинар).
(КъатI ама)

"Шарвилидин" сувариз - гъазурвал

Дашдемир
ШЕРИФАЛИЕВ

Алатай гъафтеда Ахцегъ райадминистрацияда "Шарвили" эпосдин сувариз гъазур хъуниз талуьк заседание къиле фена. Сувариз гъазурвал акунин республикадин оргкомитетдин иштираквални аваз къиле феи и мярекат "Ахцегъ район" МР-дин райадминистрациядин къил Алмас ШУАЕВА ачухна. Сувар къиле тухуниз талуьк меслятар ийиз Ахцегъ, Агъл, Дахадаев, Докъузпара, Мегъарамдхуьруьн, Къайтагъ, Къурагъ, Сулейман-Стальский, Рутул, Табасаран, Хив районрин, Дербент, Дагъустандин Огни шегъерин культурадин управленийрин начальникар, спорткомитетрин векилар атанвай. Акъазвайвал, и районрин векилри лезги халкъдин эпосдиз талуьк суварин мярекатрани иштиракда.

Ци сувар 16-сеферда къиле фида. Алмас Шуаева къейидайвал, суварин юкъуз 13 майдандиз чка тайинарнава, спортдин милли жуьрейрай акъажунар къиле тухунихъ галаз алакълу меслятар гъалнава.

- Суварин метлеб - чи милли медениятдин адетар хуьн, абуру жегъилриз чирун, чехи жезвай несил ватанпересвилел гиссералди тербияламышун, Къиблепатан Дагъустандин халкъар сад авун, Дагъустандинни Россиядин халкъарин арада дуствилин алакълар мадни мегъкемарун я. "Шарвили" эпосдин суварин дережа ва мана-метлеб къвердавай еке жезва. Цинин йисуз сувар мадни вини дережада аваз къиле фидайдик, халкъдин милли сувариз талуьк яз чи хиве авай везифаяр

хъсандиз къилиз акъудиз алакъларидик умудар куьтазава, - лагъана ада.

Мадни ада къейидайвал, суварин программа саки дегиш хъанвач. А.Шуаева райцентрада сувариз гъазур хъунин барадай къиле тухузвай къвалахрикайни суьгъбетна. Къилди къачуртла, Валентин Эмирован тварунихъ галай ял ядай багъ къайдадиз хкизва, бельгийвийр тир Джорсани Дебернардин чархунин муьгъ туклуьр хъийизва (къейд ийин, патав цийи муьгъ эцигдайла къулухъ хъендик акатай, архитектурадин имарат тир муькуьуз гъич са жуьрединни фикир тахгана, чкидай гьалдиз атанвай. Ци а муьгъ эцигна 100 йис тамам хъанва).

Мярекатдал рахай Сулейман-Стальский райондин администрациядин культурадин отделдин начальник Майрудин Бабаханова къейидайвал, "Шарвили - 2015" лишан алаз суварик теклифунин билетар, футболкаяр, кепкаяр ва хурудал алкпурдай значокар туклуьрзава. Абуру суварин юкъуз иштиракчийриз пайда.

"Яратмишунрин десант"

И мукъвара района культурадин, искусстводин деятелрин гуьруьшни хъана. "Яратмишунрин десант" лишандик кваз Ахцегъиз къадим Дербентдайни мугъманар атанвай. "Яратмишунрин десант" алатай йисуз республикадин кар алай "Инсанвилел капитал" проект уьмуьрдиз куьчуьрмишуниз талуькарнавай. Ци Гъалибвилел 70 йис тамам хъунин, Россияда литературадин йис къейдунин, Дербентдин 2000 йисан юбилейдин сергъятра аваз къиле физва.

"Яратмишунрин десантдик" кваз Ахцегъиз Лезгийрин Стлал Сулейманан тварунихъ галай муздраттеатрдин, Азербайжандин драмтеатрдин коллективар, Дербентдин музыкадин училищедин векилар, Россиядин машгълур художникар тир Амир ТАЛЫБОВ, Мелик-Мамед АГЪАБАЛАЕВ, шайрар Фахрет-

дин ГЪАРИБСЕС, Гуьлбике ОМАРОВА, Пейсах МИШИЕВ, РД-дин халкъдин артист Мирзабег МИРЗАБЕГОВ атанвай.

Ахцегърин Медениятдин къвале и юкъуз выставкаяр ("Дербент - Россиядин виридалайни къадим шегъер", "Дяведикай фикиррал ктабди чан жки-

да") ачухнавай. Выставкайрин сергъятра аваз къалурнавай гъар са шикилдай хайи ватан, адан тлебиат, къиблепатан тлебиатдин надирвал, тарих акъазвай. Дуьньядин культурайрин ва динрин тарихдин музейди Дагъустандин журналистар Светлана АНОХИНАДИНИ Анна ГЪАЖИЕВАДИН "Хъанай ихътин шегъер. Дербент" твар алай выставка гъанвай.

Лезгийринни Азербайжандин театррин коллективри итжлу сегънеяр къалурна. Эхирдай гайи концертдини вири шадарна.

"Садавни сир вугун тийидай дунья"

Нариман КЪАРИБОВ

* * *
Ви сирерай зи акъатзавач кыл,
Садавни сир вугун тийидай,
Дунья,
Накъ шад тирдан кье пашман я
гуйгуьл
Дерт аваз рикледай тефидай,
дунья.

Лугьуда хьи, вун рак я, даklar я,
Сад патал ахъа, садаз даплар я.
Садан бегьердал гатузни хар яз,
Члугур зегьмет зай ийидай, дунья.

Уьмуьрдин юлдаш зи гьил тир
эрчи,
Заз экв, чим гудай са рагъ тир
гъвечи,
Мад заз вахт амач на авур мичли
Квал ишиглаван хъийидай,
дунья...

30.04.2015-йис
* * *
Чун кье тар тир, зи азизди,
цукькедин
Яргал йисара бул атир гайи,
Гатфариз ви винел къвайи живеди
Пузмишна вун, яр, зун, члугваз ви
гъайиф,
Ама текдиз кье галтад жез гарал,
Пагъ, акваз-акваз гьал жезва
зайиф,
Рики къачунва серт вацу хъиз
къал...

Гъа икI вахтсуздаказ ярх хъана
са тар,
(Белки, чун хътинбур санбар
аватла?..)
Залум цавариз ракуьрай вал жив,
хар
Кье зи гьалдикай хабар аватла?..

30.04.2015-йис
* * *
Вун паталди мани лугьур
Чуьнгуьрдин сим къатI хъана, яр,
Дердерин пар хъана агьур,
Зи риклин пад гват хъана, яр.

* * *
Къатук, зи яр, женнет багда,
Ваз дал! ширин ахар атуь,
Теменар гуз, къаз ви гардан,
Малаикар - вахар атуь.

1. Дал - гъамиша (нугъатдин гаф)

* * *
Ви шиклди килигзава,
Килигзава, тух жезвач зун.
За цар царцихъ гилигзава,
Рикле аваз къайни чайгун.

* * *
Ваз гатфарар гзаф кландай
Къуд кландачир ерли акун.
Гатфаризни и дуньядай,
Зи азизди, куьч хъана вун.

2.05.2015-йис
* * *
Вун ахарай акуна заз,
Хъуьхъерив яр къекьфнаваз.
Ви къуьнерал, темен гуз ваз,
Лацу лифер илифнаваз.

А кье лиф ви вахар тирта,
Вавай яргъа кучуднавай,
Часпардикай цацар алай,
Дертлу Самур вацал алай...

* * *
Зун ахарай аватна, яр,
Плугараллаз пашман аваз,
Ичи квале къекьвезва гар,
Фад хъша тлун, мекизва заз.

29.03.2015-йис
* * *
Зулуматдин йиф акъатна
(Йикъан никлевай),
АкI хъана заз циф акъатна
Зи перт риклевай.

Цавун пипез яна мад лаз,
Куьквенвай хъиз шем.

Гъамиша хъиз са ви твар къаз -
Лугьуз: Хошкъедем,
Къекьвезва зун чуьлни майдан,
Гагъ-гагъ жез татаб,
Амма, гъикъван эверайтлан,
Гузмач на жаваб...

5.05.2015-йис
* * *
Гена са йиф акъатна, яр -
Вун галачир йиф,
Зун пенжердив агатна, яр,
Члугваз ви гъайиф.

Акуна заз пинидин тар
Юзуриз гару,
Хилел алаз гъа ваз ухшар
Тек амай кару.

Къатана за: сефил тир ам -
Лап зун хъиз сефил,
За члагъандай яна макъам
Ачухдай гуйгуьл.

Ятлани перт амукъна къуш,
Кыл аваз хура,
Белки, закай атанач хуш,
Амай бейчара.

И арада цавун пипляй
Экъечина мад рагъ,
Вичин патай гана заз пай,
Чимна зи квал, багъ.

Карудини, хкажна кыл,
Юзурина лувар,
Ракъини зи дертна къезил,
Са гъвечи сувар
Вахтуналди къурмишна заз,
Атана язух.
Мурадди лув гана яргъаз
Амай ярумчух...

4.05.2015-йис
* * *
Заз ахарай акуна вун
Тандал алаз къацу атлас,
Зи дурна яр, зи къуш цавун
АкI хъана заз я цийи свас.

Гъакъикъатда, зи масанди,
Мад са тукьуьл ахар тир ам,
Зун тунвай икI курпашмандиз
Зи вилерин накъвар тир ам.

А накъвар за миъзава дал
Яйлухдивди вуна гайи,
Амма секин жезвач зи тлал,
Накъ сагъ беден кье я зайиф.

Яваш жезва зи лацу шив,
Акъваздай вахт мукьваллатла?
Зи цукьверал къвазва мад жив,
Яраб им вуч завал ятла?..

6.05.2015-йис
Зи дуст
Къабул на зи саламар -
Зи чарарин хара, зи дуст.
Гьелелиг зун я саламат,
Дертлу ятлан пара, зи дуст.

Эркин риклин пад амач захъ,
Дигин хъийир гад амач захъ,

Виликдай хъиз авахъзавай
Чар булахдин яд амач захъ.

Заз хъиз вази багъа инсан, -
Зи лувар тир, зи тлавус къуш,
Яргал рекъиз фена бирдан,
Элкъвена ам хкведайд туш.

Ийир-тийир хъана ама
Зун тлуб къуна сара, зи дуст.
Накъвари заз гузвач аман,
Ша, вун хъухъ заз чара, зи дуст.

30.04.2015-йис
* * *
Сифте мукьуьббат алатдач
риклейай,
Дидеди ягъай сифте лай-лай хъиз.
Намердди вун алуднайтлан,
рекъелейай,
АкI я къени зун ваз кланзамай хъиз.

Вахтуни зални эцигнава тагъма -
Ам тагъма я къуьзуьвал лугьудай.
Зи сегьерар фена, варцелла
рагъдан,
А пашман рагъдан хъиз вун
къакъудай.

Зи сифте мукьуьббат вучиз
чулав йиф
Хъанайтла лугьуз ама зун гъарикI,
Белки, вунни ава кье члугваз
гъайиф,
Ашкъидин багъдай атлуз тахъай
цукъ...

* * *
За ви твар къаз эверзава
къветериз,
Вили цава рапразавай гъетериз,
За ви твар къаз эверзава лифериз,
Зи вилерин нагъв тлатузвай
цифериз,
За ви твар къаз эверзава
билбилдиз
Зун хъиз вични амай пашман,
сефилдиз,
Амма вучда, кье садни зав
рахазмач,

Зи эверун физва гъакла гъавайда
Масан кас, вун ахарайни аквазмач,
Себеб ятла вун зи - рикле авайди?..

Риклел хтана

Лугьуда хьи вахтуни къезиларда
дерт,
АкI ятла бес вучиз зун гилани я
перт?..
Гатфариз зи багъ гатуз гару гъайи
серт
Инсаф авачир мекини хар риклел
хтана.

Ярдихъ тамарзлу хъана рикI
хъайила тлар,
Жеда заз геьенш дунья
хъанвайди хъиз дар,
Ара тагуз авахъай зи вилин
накъвар -
За пак хуьзвай теспягърин хтар
риклел хтана.

Гагъ-гагъ чуру хиялар гъатзава
фикирда,
Гъатта вацлун эзелни къазва
эхирдай,
За клани ярдиз бахшай сифте
шиирдин
Зи гурлу жегъилвилин цар риклел
хтана.
Зун - бейниван ама кье тек тар хъиз
ялгуьз,
Дал гьилер хкажиз, килигиз
къакъан цавуз,
Клани ярди заз чан зи Нариман
лугьуз -
Зи твар эвердай вахтар риклел
хтана,
Зи фад куьтягъ хъайи бахтар риклел
хтана...

29.05.2015-йис

* * *
Яшамиш хъун четин я кье,
Миллет кесиб хъанва, я дуст,
АтанватIа Раббидиз хъел?
Чи араяр къанва, я дуст.

Кеспи амач жегъилдизни,
Хал янава гуйгуьлдизни,
Бязибуру билбилдизни
Тиб лугьур твар ганва, я дуст.

Садбур ава чеб-чпив кикиз,
Садбур туьтуьна шел аклиз,
Къуьлуьн тумни цайи никли
Тукьуьл харар гъанва, я дуст.

Хци бубадиз ийирла экъуьгъ,
Амач кас лугьудай элкъуьгъ,
Лагъ, намусдин вацаллай мукьуьгъ
Куьз юкьвалай ханва, я дуст?

Дунья акваз икI чиркин яз,
Ваз акI жемир зун секин я,
Лугьуз мад пис хъун мумкин я,
Фикирри тухвана, я дуст.

Валчагъдикай перем хъана,
Чал хъидай къелем хана,
Саф тир жигер верем хъана,
Нариманни канва, я дуст.

Атанва

Мани лугьуз хъезмач шад,
Тукьуьл шелдив туьд ацанва,
Зи гатфарар алатна фад,
Куьтягъ тежер куьд атанва.

Къисметдинди ятIа зав хъел?
Зун экуьнахъ тазвай цигел.
Ханди вилериз вегъей къел
Заз сирдаш Саид атанва.

Течиз вичиз виниз-агуьз,
Сивяй даим чиклиз агъу,
Зун элдивай таз кланз ялгуьз,
Суал къаз езид атанва.

Нариман, жемир ягъалмиш,
Ракъуниз лугьуз кланз гимиш.
Вахт хъиз вунни ийир дегиш
Къазини шагъид атанва,
Куьтягъ тежер куьд атанва...

Самур

(ПАШМАН ШИИР)

Са халкъдин арада часпар
хъанва вун,
Авахъзавайди яд яни, накъвар?
Мусалди икI жеда? Бизар
хъанва чун?
Лепейрин елкенра гъатна гужлу гар,
Рехъ атлуз фидай вун мукьваллатIа
вахт?

ВацI, вун чи девлет я, я чи
шагъдамар.
Азадвал клани элдин садвал, бахт.
ЦIай тур лепейра, къалура гъунар!
Чунни жеда ви женгиниз шерик
Чешне хъухъ вун чаз, экечIа вилик!

* * *
Яшлу ятлани, физва зун вилик,
Зи рехъ атлудай авач кас - бенде.
РикI - къайнар булах, зурзун квач
гъилик,
Шад уьмуьрдикай хъизва бендер.

Заз дагъни хуш я, хуш я аранни,
Гъуьрчехъан хъана къекъведай
зулуз,
Гурлу межлисрай къевезва
зи ванни,
Дустарин юкьва чIал, мани лугьуз.

Даим къени я зи хизандин къул,
Члугур зегъметрин эвез я жеди.
МетIел ацукъда къевез гъвечи хтул,
Зун патал ширбет - бекмез я жеди.

За шиирда дал твазва хуьр, уба,
Къацу яйлахар, чарчарар гурлу,

Зи хайи элдин кIвалахар зурба,
Гележегдин рехъ ийизвай нурлу.

Яшлу ятлани, физва зун вилик
Гъеле муьтлуьгъ тавур майдан ама
захъ.

Вичин крарив тир зунни шерик
Лезгистан лугьур Ватан ава захъ!
20.08.2014-йис
* * *

Багъри чкаяр хъанватлани
зи Ватан,
Вун физва, яр, мад сергъятдин
а патаз,
Мукьуьн юкьвал алама зун
курпашман,
Зи шадвал на тухванатIа жував
гъаз?

Гъа икI йикъар зи уьмуьрдин
тарцелай
Авахъзава зулун хъипи
пешер хъиз,
Сергъят акваз фенвай кваллин
варцелай
На лугьуди, рикI атлузва мишердив.

Килиг, цаву зи дертлувал къатIана,
Самур вацIа бул марфадин
сел туна.

Вун физва, яр, туьтуьна
шел аклана,
Зи вилера ви накъварин гел туна.

15.06.2014-йис
* * *

Накъ рагъ авай-гатфар тир,
Кье марф къвазва - зул.
Цин сел физва чуьтхардай,
Тахъана кагуьл.
Ичин тарцел гьелелиг
Алама пешер,
Къацу хъанва къуьлуьн ник,
Шад ийиз лежбер.
Хъипи, яру рангарин
Алукина либас,
Багда, тама тарарив
Гъа ажайиб наз.
Мублагъ чили марфадин
Кужумзава яд,
Шив хъиз авай кфада,
ВацI катзава мад.

Катзава вацI, ацIана
Лап къерехрив къван.
Дар дагъардай атана,
Къере тунва ван.

Къабулзава а ван за
Ширин мани хъиз.
Хайи чилиз генг, азад,
Зулуз гимн кхъиз.

* * *
Яйлахда гатуз жед ихътин гьал:
Дагъдин ченерив хиперин суьруь.
Чубан акъахна юргъа балкIандап
Ниси, къаймах гъаз хъфиди
хуьруьз.

Бинедин вилик алабаш кицIи
Мегъ авай чанах хуьз ава вилив,
Гирнагъиз тлулал къатканва бацIи,
Гагъ ичи жез, гагъ ацIуз гъвечи сив.

Ина вацIувни гъа зурба гъайбат,
Лепейри тухуз къванцин къаябар,
Авахъна физва тийижиз галат,
Ракъинин нурал ийиз рапрапар.

Гъа са чкадал элкъвезва лекьер,
Яраб къушарив вуч хабар гватIа?
Белки, са терс гъуьрчехъанди хер
Авунвай дагъдин цегъ аквазватIа?

Гъа икI фена югъ легъзейрив ацIай -
Гурлу легъзейрив гъар сад
са дамах,
Серден ацIана суьруьдив лацан,
Гъетери нурлу авуна яйлах.

Июль, 2014-йис

Ветерандин дафтардай Санал рекъе физ хъсан я

Хидирильяс Рамазанович РАМАЗАНОВ Сулейман-Стальский райондин Бутахурье 1930-йисуз дидедиз хъана. Алай вахтунда Мегьарамдхурьун райондин Бут-Къазмайрал яшамеш жезвай ада гъеле 1944-йисуз Шихидхурьун юкван мектеб акъалтарна, Агъасиеван тварунихъ галай совхозда рабочийвиле кваллахна.

1951-йисуз Хидирильяс Рамазанов кваллахиз Туркменистан Республикадин Небит-Дагъ шегьердиз фена. Ина ада бурильщикрин са йисан курсар келна ва гьугъунлай бурьун мяденра зегьмет члугуна.

1954-йисуз хайи хурьуз хтана, совхоздин складдин заведующийвиле кваллахна. Гьугъунин йисара хайи ва къунши районрин хурера квалер эцигдай устларвал ийиз, ада кьуд касдикай ибарат хизан хвена. Хидирильяс Рамазановича ирид велед - 6 хвани са руш - тербияламышна, шегьре рекъел акъудна. Чехи буба алай вахтунда 20 хтулди шадарзава.

1990-йисалай пенсияда авай, и йикъара вичин 85 йис тамам жезвай агъсакълди хурьун къене устларвиле кваллахар давамарзава.

Ватандин Чехи дяведин ва зегьметдин ветеран тир Хидирильяс Рамазанов "Лезги газетдин" вафалу амадагни я. Агъадихъ чна келзавайбурун фикирдиз адан шиирар теклифзава.

Ламракай шив жедани?

Къизил пулар яна лугъуз,
Лагъ, ламракай шив жедани?
Са виш грамм хъвана лугъуз,
ИкI къацурдай сив жедани?

Са виш грамм хъвана эрекъ,
Акъваз хъийич ийиз лекъ-лекъ.
Виридаз вич яз чида пехъ,
Зун лекъ я лугъуз жедани?

Масабуруз лугъуз къацлай,
Вич миъи жеч яна вацла.
Жув фураваз сивив ацлай,
Масадаз икI лугъуз жедани?

Вуна никле цун тавурди,
Лагъ, мукалдал гуз жедани?
Лагъ ламравай жанавурдал
Рекьиде лугъуз физ жедани?

Хъсан къуншидиз

Эгер хъсан хъайитла къунши,
Жув гъадалай жемир наши.
РикI ачух яз ятIа хвеш,
Гъадазни ваз хъиз хъсан я.

Твар къаз эвериз гъенелай,
Вич ширин рахаз мецелай,
Хатурлубур гъич жеч квелай,
ГъакI юкъуз, йифиз хъсан я.

Масабуруз гана на яб,
Къуншидиз гъич ийимир таб,
Кваллахар жез хъайитла харапI,
Гъам дуьзар хъийиз хъсан я.

Сада-садаз ийиз эвер,
Аладариз мелни мехъер.
Плузарални хъайитла хъвер,
Йикъалай йифиз хъсан я.

КутуртIа цийиз адетар,
Садани тийиз къелетар,
Арада аваз гъурметар,
Санал рекъе физ хъсан я.

Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

Йиф чIичI авур хиялар

(Къиса)

Вири таб я, илим - гъахъ.

ХАЛКЪДИН МИСАЛ

Рекъерал муркIадин къелечI къат акъалтнава. Гъеле югъ кумаз, лацу севере хъиз аста-аста камар къачуз, агъадихъай гьерекаат авур цифеди хурушум жез-тежес дере ацурна. Дагълух хурь хъуьтлуьн мишекъат йикъар я, къалин жив къвазвачIани, цава цIвереклар аста гьерекаатдик ква...

Райондин медениятдин маканда кваллахзавай Магъсуда клусни зарбвал квачиз кваллахъ еримшизава. Гъар са кам акI мукъаятвилелди къачузва хъи, на лугъуди, рекъер тирвал къуьгъурар экъанава. Кларасдин хътин клеви дабанар квай квачин къапари шуше хъиз цIалцIам хъанвай рекъерай йигин ериш къачудай мумкинвални гузвач касдиз. КIвачер цавалди хъунхъай игъитяй ава. Манидардал гъа ихътин, мудда авай чекмеяр хъун лизим я эхир. Папрусдик цIай кутадай зажигалкадин гъевчи фонарди пиритI экъни гузва. ГъалчIай циф ава. Чинни къаю къазва.

ЦIивиндин цIу хъсандиз чими авунвай кваллив ам сагъ-саламатдиз ахгакъна. Палту хIуниз утагъдиз гъахъ хъувур Магъсудаз цлак квай буйдин гъузгъудай гъевчилвал авачир вичин нерикай чугъундурдин ухшар атана. ЧIулав вилерални, аяз авай куьчедай садлагъана чими чкадиз хIуникди, яд хъичинай хъиз, нагъв акъалтнавай. Фу-затI тIуьна, кIвачер гадарна хъуьтуьл тахтунал ярх хъана. Вилик квай цIийи йисаз талукъ мярекатрикай, анра иштиракуниз гъазурвал акуникай фикирна клани чкадал ам вичин уьмуьрда хъайи вакъийари яр-гъал хиялрик кутуна. Адаз а вакъияр "къисмет гъахътинди хъана" лугъудай келимайрихъ галаз алакълу ийиз кланзавачир.

"Къисмет вуч жедатIа, гъикI жедатIа, бязи вахтара инсанрилай чпелай аслу жезва. Гъамиша - ваъ. Вири дуьшубуьра - ваъ. Амай ихтилатар гъакан теселлияр я. Са чIуру кар акъатайла, "къисмет я ман" лугъун куьз герек ава?! Эгер рикIиз хуш туштIа, ийимир ман акI! Акван ахпа къисмет жедатIа", - вичи-вичик веревирдерзава Магъсуда.

...Гъеле мектебдин суьредихъ галай чIавалай Магъсудан рикI манийрал, халкъдин медениятдал, къемеда ихтилатрал алай. Мектебда къиле физвай шад мярекатра ада вичин нумрайралди, манийралди вирибур гъейранардай. Бажарагъдин ва кардихъ авай майилвиле пунар тир. Мектебдин сергъятра къиле феи Чехи Гъалибвиле суварин шад мярекатдик Магъсуда тамарай манийри, иштиракай гъевчи тамашайри Абдул муаллимдик иллаки дамах кутуна. Вичин сукътайрихъ гъар са рекъай агалкъунар хъун хвеш акатдай карни я эхир.

- Вакай хъсан къабачи хкатда, - лагъана жегъилдин бажарагъдин цIелхем куькIвенвайди къатIай Абдул муаллимди зарафатдин тегъерда. - Хъсан сес вахъ, бажарагъ вахъ. Мад вуч кими я?! - Са затI: къемеда тамашайра иштиракдай гъенеш сегъне!

Муаллимдин сивай акъатзавай ихътин келимаяр садрани-къведра тушир Магъсудаз ван къевзвайди. Абдул муаллимдик гъакъикъатдани адакай са артист хкатна кланзавай. Амма сифте сеферда лагъайла, хве-

шивални регъувал акахъай гъалдиз атай жегъилди "къабачи вуч гаф я?" лугъуз, суал гана. Гъатта гафуникайни хуш атай хътинди тир. Чкадин нугъатда таниш гаф туш эхир.

Манидарвилехъ, артиствилехъ авай майил тIебии саягъда къвердавай артух жезвай. Вири жуьредин имтигъанрай экъечлиз гъазур тир. Гъелбетда, вичихъ авай бажарагъдалди ва зегьмет чIугуналди.

Хуьруьн мектеб куьтягъна, акъулбалугъвиле шагъадатнама вахчурдалай къулухъ Магъсуда музучилищедиз вичин чарар-цIарар тухвана. Са тIимил вахтарилай адакай анин студент хъана. Мектебра кIелай йисара вичихъ галаз дуствал хвейи, шад мярекатра санал иштиракай далдамчи Садрединахъ галаз са курсуна кIелун адаз иллаки хуш тир.

Хъсан къиметралди кIелзавай Магъсудан дуьнья къатлунар, хесетар, вич тухунин тегъерар, 3 лагъай эхиримжи курсуниз акъатайла, аквадай хътин жуьреда дегиш хъана. Инсандин тIебятни садлагъана дегиш жеда къван! На хиялда, вили-вилики физвай чарх, турмуцI гана, къулухъди элкъвена. Им динди авур таъсир хъана. Сифте уртабаб дингъли хъайи ам къевез-къевез и хиле мягъкем жезвай. Училище куьтягнавайдан гъакъиндай диплом вахчунатIани, Магъсуда гила манидарвиле, медениятдик майилвал ваъ, манийвал ийизва.

Вилик эцигнавай макъсадар къилиз акъудунин алахъунар авур ва агалкъунарни хъайи Магъсуд, йикъ лагъай чIални течизвай, таб кIелун гъич ахварайни такур МегъитIан тай хъана, диндин менгенайра гъатна. МегъитI музучилищедин студентрин гъуьжредин (общекитие) патав яшамеш жезвай са жегъил шегъергъли я. КIелунал ва вичи-вич тухунин тегъердал гъалтайла бегъемсуз хъайи ам мектебдайни акъуднай. Накъни къе и паякъулдикай мягъкем дингъли хъанва. Вичи акI тухузва хъи, муршидар, устазар адан патав са затIарни туш.

Магъсудан уьмуьр дегиш хъунал садани шадвалнач. Ам авай рехъ дуьзди туш лугъудай ванери багърийрик, аманевийрик, дустарик - вирибурук къалабулук кутуна. КIелун куьтягнаватIани, ам шегъерда амуькна. Милли медениятдин рекъе ийида лагъай кваллахар, садлагъана акъатай гару тухвай руьг-пеш хъиз, адан бейнидай акъатна. А кваллахар гъич хиялдини хкиз кланзамач.

Садрединаз вичин дустуниз МегъитI хътин куьчерхъандихъ галаз авсиятар хъун эсиллагъ бегенмиш туш. МегъитIан амалрикайни хесетрикай, ам авай рекъикай гъатта адан багърийри нарази тирди Садрединаз чизвай.

- Диндин менгенайра гъатнава вун, дуст кас. ХупIни-хупI тир, ам адетдин диндин менгена тиртIа. Ви фикирри, ихтилатри къе мукъабур, дустар теспача ийизва. Ви хъсан гележег, агалкъунар вилив хвейи ксарин умудриз на кIур гайи мисал хъана. Пуьрчуькарна вуна умудар, - лагъана Садредина Магъсуда.

- Астафируллагъ! Зун дуьз рекъе ава, аси гафар лугъумир мад.

- Ваз гъихътин рехъ хъиз аквазватIани, вун клани ксар вири акси я. Диндикай далда къуна, медениятдивайни илимдивай, багърийривайни дустаривай къерех хъана кланзавач.

- Диндикай гъар са мусурмандиз

чирвал хъун герек я, Садредин. Зун илимдикай къерех кас туш, за кIелзавай диндин ктабарни ви илимдин чIалал кхъенвайбур тушни бес?

- Я, амма чир хъухъ хъи, къенин девирда гъиле гъатай гъар са ктабдин чIалахъ хъанани кланзавач. Иллаки диндин жигъетдай кхъенвайбурукай са бязибурухъ инсанар ягъалмишвиле, суьгъурда тунин къуватни таъсир ава. Вун МегъитIа ягъай макъамдал къуьл ийидай чкадал алай кас туш.

- Ягъалмиш хъанвайбур танда шейтIан авайбур я, - хълагъна, са гъиниз ятIани рекъе гъатна Магъсуд.

Вич гъахъ тирди субутун патал ада, адет хъанвайвал, гъуьжетар яр-гъалди, ашкъидивди ийидай, амма вахт авачирвиле и сеферда ихтилатдал Магъсуда нукъIа эцигна. Адан сивера гъатнавайбур МегъитIан келимаяр я. МегъитIаз лагъайтIа, вичи ийизвай ихтилатар ктабрай ваъ, таъсирдик акатна, вич хътин сад-къведан сиверай ван хъанвайбур я.

Шумудни са варз алатна. Садрединни Магъсуд сад-садал гъалтайла, абурун арада жезвайди куьтягъ тежер гъуьжетар я. Суьгъбет халкъди къейдзавай адетдин суваррикай кватна. Магъсуда Яран сувар лезгийри къейд авун гъалатI я, авамвал я лугъуз, гъуьжетзава.

- Эл-жемат хъсан адетрикайни шад суваррикай магърумариз кланзавай ксар пайда жезва. Яран суварни гъакI. Интернетдин чинрани аксивилин табигъат тухузва. Гена хъсан я хъи, вилик-къилик квайбуру, медениятдин зарбачийри сувар йис-сандавай гегъеншдиз къейдзава. Адан машгъурвиле дережа са къатда жаж жезва! Ун, гъакI я. Хъсан адет садрани квахъдач. Квадарна кланзавайбур герек авачир, чпикай зарар авай "буьркъуь" адетар я, - лагъана Садредина.

- Ам мажусуйрин сувар я, мусурманриз талукъ туш, - лагъана Магъсуда.

- Якъин делил я хъи, цIуз икрамзавай дегъ девиррилай инихъ ам адетдин сувариз элкъвенва, ина диндин меслаяр амач, медениятдик кланва. ГъакI хъайила, сувар къейдун гунагъ туш. Илимдихъ, медениятдихъ ялун герек я.

- Муртадвиле кыл ягъ тавун герек я эвелни-эвел, дуст кас Садредин.

- Диндиз къуллугъ авун пис я лугъувач. Амма ам багърийрик къалабулук кутадай диндин рехъ ваъ, дуьзди хъана кланда, - алава хъувуна, - Садредина.

Йикъар-варцар къевез алатна. Дустарини багърийри авур ихтилатар себеб яз Магъсуда вичин пешедин рекъей кваллах давам хъувун къетIна. Медениятдивай къакъатна, къабачивиле уьмуьр галачиз яшамеш хъун намумкин тирди къатIана...

Хиялрини веревирдери вахт гъикI акъуднатIани чир хъанач. Телефондал гъил вегъена, сятдин шумуд ятIа килигайла, саки йиф акъатзавай. Сятни зуралай будильникди вандай ва экв ахъа жедай вахт я. Йиф чIичI авур хиялри уьмуьрдиз атай туькьуьл агъвалатрикай вичин руьгъ миъи авурди хъиз гъиссна. Дакардай куьчедихъ вил вегъена: къуд-пад лацу я. Нянирхъ акадай цIверекIни живедиз элкъвена. Дерета цифни амач. Адет тирвал, кваллахал рекъе гъатна ам. Лацу живедал кIвачерин миъи гелерни тазтаз.

Мубаракрай! Мадни члехи агалкьунар хьурай

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Девир гьикьван четинди, мукьвал-мукьвал дегишвилер кьиле физвайди ятлани, жегьилриз кьваллахиз, чирвилер кьачуз ашкьи амач лугьузватлани, эхиримжи йисара республикада образование, илим, меденият, искусство вилик тухунин кардик пай кутазвай гзаф жегьилар майдандиз акьатзава, жегьил алимрин, цийи-цийи пешекаррин жергеяр кьалин жезва. ИкI, и йикьара чав шад хабар агакьна. **КАЗБЕКОВА-НАСРУЛЛАЕВА Аида Казбековна** филологиядин илимрин кандидатвилдин тварциз лайихлу хьанва.

Гзаф йисара балугьрикай консервиардай промышленностда инженер-технолог яз намуслувилелди зегьмет члугур, ери-бине Кьурагь райондин Кьепиррин хуьрай тир Казбек Абдулазизовичани ДГУ-дин экономикадин факультетда жегьилриз чирвилер гайи Диляра Исмихановадин чешнелу хизанда 1988-йисан 1-декабрдиз кьвед лагьай велед дуньядиз атана. РикI алай рушал абуру Аида твар эцигна. Акунатакун ама школадин яшарив агакьна. Махачкьала шегьердин 1-нумрадин юкьван школа руша вадралди куьтгьна.

Гьа йисуз ам Дагьустандин госпедуниверситетдин кьечепатан члаларин факультетдин француз ва ингилс члаларин отделенидик экечна. Мектебда амаз жавабдарвал гьисс ийиз вердиш хьанвай бажарагьлу руша вуздани неинки клелунра, гьакI общественный кьвалахрани вич алакьунар авайди яз кьалурна. Хуш кьилихрин студенткадихь ина гзаф ярар-дустар хьана.

2010-йисуз вадралди вуз акьалтларай руш чирвилер жажун патал (стажировкадиз) Франциядиз фена. 2011-йисуз ам аспирантурадик экечна. 2012-йисуз Аидади вири инсанрин уьмуьрда кьилин везифа яз гьисабзавай кар кьилиз акьудна: эвленмиш хьана. Гьилел бицекни алаз, четинвилериз дурум гана, са куьруь вахтунда Казбекова-Насруллаева Аидади диссертациядин кьвалах тамарна.

“Деривационные связи соматизмов в словарном составе лезгинского языка” темадай диссертациядин кьилин макьсад илимдин рекьелди лезги члалан сложный гафарин кьвалталда авай соматический лексика ахтармишун тир. Зигьинлу рушалай и ва диссертацияда кьейднавай хейлин маса месэлайрайни кьил акьудиз алакьна.

Дагьустандин госпедуниверситетда тамамарай диссертациядин кьвалахдин руководитель филологиядин илимрин кандидат, ДГПУ-дин профессор Мурадханова Теллиханум Исмихановна, махсус оппонентар - филологиядин илимрин доктор, Дагоспедуниверситетдин доцент Гьасанова Салминат Нурадиновна, филологиядин илимрин кандидат, Дагьустандин А.А. Тахо-Годидин тварунихъ галай педагогикадин илимрин ахтармишунрин институтдин хайи литературадин сектордин заведующий Сафаралиев Низами Эседуллаевич тир. Кьвалах тамамарунин кардал гуьзчивал Россиядин илимрин академиядин Дагьустандин илимрин центрадин Гьамзат Цадададин тварунихъ галай члалан, литературадин ва искусствойрин институтди авуна.

ИкI, 2015-йисан 5-июндиз ДГПУ-дин диссертационный Советдал баркаллу руш Аида Казбековна Насруллаевади диссертация вини дережада хвена ва адаз рейсавилелди филологиядин илимрин кандидатвилдин твар гана. Аидади идалди клелунрал эхир эцигзавач, адан кьаст илимрин докторвилдин твар кьачун я.

Алим рушан уьмуьрдин юлдаш Насруллаев Алискера эцигунрин инженер яз кьвалахзава. Абурун туйквей жегьил хизан хва Алиди (2 йис) мадни шадарзава.

Казбековрин гьуьрметлу хизанда кьве велед тербияламшина, уьмуьрдин шегьредал акьудна. Абурун хва Артур Казбековичани Дагоспедуниверситетда чирвилер кьачуна, амни, вичин вах хьиз, филологиядин илимрин кандидат, доцент яз, гьа вуздан латин члалан преподаватель я.

Алимвилдин твар рикIин сидкьидай тебрик авуналди, чаз Аидадихь мадни члехи агалкьунар, хизанда хушбахтлувал хьана кланзава.

Шартлар ахтармишна

Республикадин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель **Анатолий КЪАРИБОВА** ва Дагьустандин образованидин ва илимдин министр **Шагьабас ШАГЬОВА** Луганский Халкьдин Республикадай ва Ингушетиядай атанвай аялри ял язавай чкайрин шартлар ахтармишна. Аялри республикадин образованидин илимдин сагьламардай “Каспий” лагерда ял язава. Сагьламвал мягькемардай гатун лагерда кьвед лагьай сменада санлай 250 аялди - 95 - Ингушетиядай, 45-ЛНР-дай, амайбур Дагьустандай - ял язава. “Инай ял язавай мугьманар хьфеи са шумуд йикьалай атай делегация лагерда тамам шартлара яшамш жезва. И лагер гзаф мертебайринди, алай девирдинди туштлани, вичин адетралди машгьурди я. Ина хьсан отрядри ял яна, жуьреба-жуьре соревнованияр ва маса мярекатар тухвана. Гьакьикьатда, чаз интернациональный лагер хьанва. Кьез сад-садахъ галаз таниш жедай, отрядда кьвалах ийиз чирдай мумкинвал ава. Вирдалайни кьилинди хьсан дустар жагьурун, сагьламвал мягькемарун, сирнав ийиз чирун я”, - лагьана А.Къарибова.

ЛНР-дай ва Ингушетиядай Дагьустандиз аялар атул республика патал важиблу кар я. И яшара ва гзаф кьадарда аваз сад-садахъ галаз гуьруьшмиш хьун, жуьре-

ба-жуьре халкьарин векилрин арайра кьени алакьайрин диб кутун, маса культурайриз, адетриз гьуьрмет ийиз чир хьун метлеблу кар я. Куь сагьламвал мягькемарун, куь ял ягьун тамамди хьун патал чна чалай аслу вири куьмекар гуда, - кьейдна министрди. Ахпа ЛНР-дин векилди кьве халкьдин арада авай дувтилин Лишан яз, Анатолий Къарибовав чпин республикадин Кьилин Гьуьрметдин грамота вугана. Ахпа векилди Луганский Халкьдин Республикадай аялар Дагьустандин Гьукуматдин теклифдалди гьанвайди кьейдна.

Ингушетиядин векил Лейла Саговади ина 45 аялди ял язавайди ва абуруз лагердин уьмуьр, иллаки гьул гзаф бегенмиш тирди лагьана. Мугьманар лагерда эцигнавай экспозицияриз килигна. Абурун арада Дагьустандин милли парталар алай нинийрин выставкани ава. Кьейдна хьи, Ингушетиядай ва ЛНР-дай атанвай аялрини ина чпин милли парталар цвада ва выставкада эцигда. И кар патал лагерда лазим вири шейэр ава.

Ахтармишиз фейибур тешкилнавай шартларилай рази хьана. Абуру инанмиш хьайивал, ина неинки ял ядай, гьакьни яратмишунрин кьвалахар ийидай, спордал машгьул жедай шартларни ава.

ЕГЭ: 2015-йисан нетижаяр

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Дагьустанда госуларстводин сад тир экзамен 12 выпускникди 100 балл кьачуналди тамамарна: 8 касди - урус члалай, 3-химиядай, 1-биологиядай. 230 касди 90 ва адалай виниз баллар кьачуна. 100 ва 90-далай виниз баллар кьачур выпускникрин кьвалахрин нетижаяр республикадин образованидин илимдин министерстводи Рособназдордихъ галаз санал образованидин идарайрин журналрин бинедаллаз Федеральный дережада ахтармишна. Абуру шаклувал арадал гьидай дьуьшудинбур ваъ, тамамвилелди законлубур хьана. И аялри школайра “кьуд” ва “вад” кьиметралди клелна, - кьейдна РД-дин образованидин ва илимдин министрдин сад лагьай заместитель Ш.Алиева. Госуларстводин сад тир экзамен санлай 24 агьзурни 333 касди вахкана, абурукай 19 агьзурни 361 кас ции школа акьалтларнавайбур я.

* * *

- Дагьустанда алай йисан Госуларстводин сад тир экзамендин нетижаяр теселли гудайбур хьана, - лугьуз-ва Ширали Алиева. - Гзаф предметрай юкьван балл, са бязи предметрай агьуз аватнатлани, алатай йисандав гекьигайла, хкаж хьана. Информатикадай, географиядай ва обществознанидай баллар алатай йисанбурулай агьуз аватна. Республикадин образованидин ва илимдин министерстводи и предметрин муаллимрин пешекарвал жкаждай рекьер жагьурзава. Педагогрин пешекарвал маса предметрайни хкажун давамарда. Амай 9 предметдай 2015-йисан аттестациядин нетижаяр хкаж хьана. ИкI, математикадай юкьван балл - 7,2, урус члалай 2,6 пунктин. Юкьван баллдин рекьемар гьакьни химиядай, тарихдай (5 балл), кьечепатан уьлквейрин члаларай (4,9 балл), литературадай (4 балл), биологиядай (3,2 балл) хкаж хьана. Апелляциядин нетижайрин бинедаллаз, рекьемар са тлимил дегиш хьхьун мумкин я.

Министрдин сад лагьай заместителди алава хьувурвал, алатай йисарилай тафаватлу яз, ции Рособназдорди математикадай ва урус члалай, яни аттестат кьачун патал чарасуз предметрай экзамен галамай выпускникар патал абуру алай йисан сентябрдиз вахкунин гьакьиндай кьарар кьабулнава. Ахьтинбур республикада 3 агьзур кас ава.

Мад са кар: Рособназдордин планрик экзамен йисан кьилий-кьилиз тухудай пунктлар кардик кутун ква. Ида тайин тир предметрай чирвилер кьачун акьалтларнавай школьникриз аттестация тухудай мумкинвал гуда.

Госуларстводин сад тир экзамен тешкилуни ва тухунин карда 10 агьзур касди иштиракна - абуру федеральный ва регионрин общественный гуьзчияр, ФСБ-дин, прокуратурадин, МВД-дин, Ростелекомдин векилар ва масабур тир. “Алатай йисан дережа хуьз, са бязи месэляяр гьатта хьсанариз алакьна. И кар Федеральный дережадани кьейдна: Рособназдордин руководитель Сергей Кравцова РД-дин Кьил Рамазан Абдулатиповаз ва образованидин илимдин министр Шагьабас Шагьоваз уьлкведа михьибурукай сад яз экзаменар тухунай сагьрай лагьана”, - кьейдна сад лагьай заместителди.

* * *

25-майдила 18-июндилди кьиле тухвай госуларстводин сад тир экзамендин нетижаяр кьурла, кьайдаяр члурай 541 дьуьшуд малум хьана. Кьайдаяр члурунин кьадар 2014-йисан рекьемдив гекьигайла агьуз ятлани, ахьтин дьуьшудар экзамендин тешкилатчийрин кьвалахдани кьейдна. Кьайдаяр члурай гьар са касдилай протоколар туйкьурнава, абурун бинедаллаз серенжмар кьабулда.

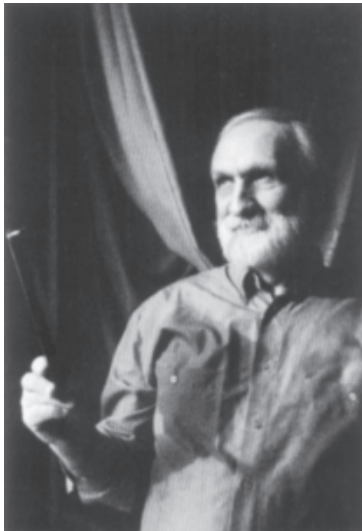
Кьайдаяр члурунин члехи пай мобильный телефонар (227) ишлемишунихъ галаз алакьалу я. Кьвед лагьай чкашпаргалкаяр (145) ишлемишуну кьазва. Ибурулай гьейри, 20 дьуьшуд экзамендиз выпускникрин паспортар гвай маса ксар фин кьейднава. Кьайдаяр члурайбурун кьвалахар кьуватдай вегьеда. Гила абуруз аттестат кьачудай мумкинвал анжах кьведай йисуз жедая.

Эпографикадин ВЫСТАВКА

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай жуьмя юкъяз Махачкъалада, "Ак-Гель" паркуна урус халкъдин интеллигенциядин векилриз хажнавай мемориалдин комплексдин дараматда авай шегьердин тарихдин музейда, "Эпогرافика" твар алаз Дагъустандин художник Юрий АВГУСТОВИЧАН выставка ачухна. Авторди меркезвийриз ва мугъманриз вичин къетлен жуьредин поэзиядихъ ва графикадихъ галаз таниш жедай мумкинвал гана. И серенжемдин тешкилатчи-яр Махачкъаладин администрация, шегьердин культурардин управление, винидихъ твар къунвай музей (директор Зарема ДАДАЕВА) тир.

Выставка ачухуниз талукъарнавай мярекатдал Зарема Дадаевади Дагъларин уьлкведа сад лагъай сефер яз къиле тухузвай и жуьредин яратмишунрин выставкадин важиблувал къейд авунихъ галаз сад хъиз, авторди са акъван екебур тушир эсерра

лап зурба мана ачухарзавайди, адан яратмишунра риклик шадвални къалабулух кутазвай цудралди темайри тайин чка къазвайди лагъана, адетдинди тушир саягъда - гьарфаринни гафаринни графикадин куьмеқдалди къетлен жуьредин эсерар теснифиз алакьуникай суьгьбетна.

Мярекатдал рахай ДГУ-дин урус литературадин кафедрадин доцент Муса ГЪАЖИЕВА, философ, художник ва искусствовед Сабир ГЪЕЙБАТОВАННИ Юрий Августовичан яратмишунрин къетлен жуьредин жанрдал къватл хъанвайбурун фикир желбна, автордин гъиликай хкатзавай ажайиб эсеррин лайихлувилерикай куьрелди лагъана.

Дугъриданни, музейдин цларал чка къунвай алааматдин "шикилри" выставкадиз тамашиз атанвайбурун фикир ажайиб теьгерда желбзавайди акун четин тушир. Цларал алкъурнавай "эсерар" я шиирар туш, я - шикилар. Вуч я эпогرافика? Юрий Августовичан къейдералди, абур авторди шиирар теснифунин ва чарчел графикадин къайдада-гьарфарин, иероглифрин, сесерин, лишанрин ва гъавурда твадай са жерге къайдайрин нетижада арадал къевезвай "яратмишунар" я. И жуьредин жанрдиз авторди эпогرافика лугъузва. Ю.Августовича вичин яратмишунар къилди-къилди циклийриз пайнава: теснифай вахтариз, йисариз килигна.

- Эпогرافикадин эсер келун патал къугъвазвайдан ва я актёрдин ролда хъун герек я, ида текстинин гъавурда дуьз акъуниз куьмеқда, - алава хъийизва авторди.

Выставка алай йисан 15 августалди давам жеда. Музейди (ислен югъ квачиз) накаман сятдин 10-далай нянин сятдин 6-далди къвалахзава. Ша, Буюр!

РикІ гваз эгечІайла

Тахмираз ИМАМОВ

Бажарагъди, зегьметкешвили, жуван мурадлив агакъариз чалишмиш хъуни инсандив вичив вич жагъуриз тазва. И крарай адаз вирибуру гъурметзава, адал къиммет эцигзава, ам къанзава ва къуллугъдин гурарай хажзава.

И теьгерда СтІал Сулейманан тварунихъ галай Лезгийрин госмуз-драмтеатрда агъайна, реьгимлу, рики чугвадай, зегьметкеш дишегъли Раиса ТАЛИБОВАДИЗ вичиз вич жагъана.

Зур асир вилик Дербентда дидедиз хъайи Раисади 1983-йисуз юкъван школа акъалтарна, "Радио-элемент" заводда къвалахиз башламишна. А девирда им лап гзаф рабочияр, инженерар, конструктор, реьгбервал гузвай тешкилатчи-яр авай къуватлу кархана тир. Зегьметдиз вирида гъурметзавай, насигъатчири жегил кадрийриз тежриба чирзавай, государстводи рабочий инсандин твар хажуниз фикир гузвай.

Къве йисалай Раисади Дагъустандин Огнидин 20-нумрадин СПТУ-да "раскройщик-вырубщик" пешедай чирвилер къачузва. Им вуч ятла, 1991-йисуз Лезгийрин СтІал Сулейманан тварунихъ галай госмуздрамтеатрда костюмин цехдин заведующийвиле къабулай Раиса Талибовадиз чиди. И къуллугъдал ада парталар хкатидайдан везифаяр тамамарзавай. Яратмишун, гьар актёрдив къетлен теьгерда эгечлун герек, жавабдар къвалах тир. Чирвилер, алакьунар къанзавай.

Раиса Кавказдин светский институтдик экечІзава, къвалахдивай къерех тахъана, "Парталрин дизайн" факультет акъалтарзава.

Театрда къвалахай йисара Р. Талибовади гъевчи ва еке 70-далай артух тамашайриз парталар гъазурна. Абурун арадай яз Кеферпатан Кавказдин республикайрин театрин фестивалда 1-чкадиз лайихлу хъайи И. Меьгамедован "Каратист", РД-дин Госпремиядиз

лайихлу хъайи Э.Наврузбегован "Шарвили", Къ.Межидован "Ашукъ Саид", Г.Лоркидин "Барнарда Альбадин къвал" ва масабур. Бязи тамашайриз 25-40 жуьт парталар гъазурзавай. Идалайни алава яз, ада пердеяр, сеьнедин парталар ва театрдин герек къевезвай къван маса шейэр цвазвай.

Яратмишунал машгъул ксариз, адет тирвал, маса коллективрайни теклифзавайди я. ИкІ, Раисади вичин алакьунар Табасаранрин госдрамтеатрдани къалурна. Къвалахдин юлдаши адан алакьунар вини дережада аваз къейдна. Муниципальный "Пируэт" ансамблдин 10 йисан юбилейдал ада милли куьлерин парталар гъазурна. Абур гьам артистриз, гьамни тамашачийриз лап бегенмиш хъана.

Вичин гьар йикъан къвалахрал машгъул Р.Талибова общественный крарани къулухъ акъваззава. 2009-йисуз шегьерда "Яран суварин" концерт тешкилдайла куьмекар гана. 2011-йисуз машгъур мандар Руслан Пирвердиеван концерт тешкилна. Сеьне тукьурнавай теьгердал композитор Меьгамед Гъуьсейнова мягътелвалнай. 2012-йисан майдиз "Хайи Ватан" твар алаз къиле феи лезги мандаррин ватанпересвиле манийрин концерт тешкилуник Раисади вичин пайни кутуна. И кардай ам Гъажи Давудан тварунихъ г-

лай грамотадиз лайихлу хъанай. Ам дишегълийрин "Россиядин умудар" комитетдин президиумдин членвиле хкъанава, КПРФ-дин грамотайризни медалриз лайихлу хъанва.

2011-йисуз Лезги театрдин тамашачийрин къадар тІимил хъайила, Раиса Талибовади и месэла гъялунын реькер теклифнай. Коллективди адан зегьмет къатІана ва са тІимил вахтунлай ам тамашачийрин реькяй директордин заместителвиле къабулнай. 2014-йисалай ам труппадин заведующий я.

Раиса Талибовадин агалкъунрин диб кеспидив рикІ гваз эгечлун я. Адан алакьунрин эвел къил хизандилай, диде-бубадилай башламиш жезва. Адан буба Талиб Моллаевич Ватандин Чехи дяведин иштиракчи, диде Бажилован Алиханова фронтдин далупатан агъур зегьмет акур кас я. Чпин хъсан къилихар абуру веледрини агакъарнава.

Раисади вичикай хъсан пешекар хъунин кардик пай кутур бажарагълу художникрин, актёррин, режиссёррин тварар (Ж. Аьгамирзов, С.Саидов, М.Мамедова, Д.Исакъов, А.Сайдумов, А.Магъсудов, М.Мамедов, А.Гъабибов, Э.Багъишев ва гзаф масабур) хушвилелди къазва. Ада лезги культурадик, театрдин искусстводик еке пай кутур режиссёр, театровед, драматург, РФ-дин лайихлу артист Эседуллаь Наврузбегован твар къетлен гъурметдивди къазва.

Театрда къвалахзавай йисара Раиса "Санитар" спектаклда алверчиндин, "Каратистда" каратистдин, "Ашукъ Саида" хуьруьнвидин ролрани къугъвана. 2007-йисуз НТВ-ди XX-XXI асиррин татугай крарикай - къанундавай чуьнуьхгумбатІрикай - документрин фильм лентиниз къачузвай. Раиса Талибовадиз гримёрвиле ва костюмервиле теклифнавай. И фильмда ам итимдин ролда - нафтІадин магнатдин къаматда къугъванай.

Ингъе, гъакъикъатдани, къвалахдив рикІ гваз эгечІайла, тарифлу нетижаарни арадал къведа.

Гуржистандай Гран-При

Дагъви ШЕРИФ

И муькьвара Гуржистандин Кобулети шегьерда "Морская Гармония 2015" лишандик кваз 11-сеферда Международнй фестиваль къиле фена. И еке мярекатдиз 8 уьлкведай 2500 иштиракчи, 70 коллектив атанвай.

Къейд ийин, Дагъустандин, гъатта Кеферпатан Кавказдин коллективрини Гуржистанда къиле физвай культурадин мярекатра иштирак тавуна хейлин йисар тир. Иштиракдай мумкинвал хъана, аялрин диде-бубайрин, спонсоррин куьмеқдалди аниз феи Дагъустандин аялрин куьлерин "Ватан" ансамбль гуржийри ва амай мугъманри лап хушдиз къабулна. Дагъустанвийри и Чехи мярекатда Гран-При къачуни абур вири лап гъейранарна.

Къиле ансамблдин руководител Али Гъажиев аваз Кобулетидиз 33 аял фенвай. Али Гъажиева къейдзава: "Чи мурад сифтеьган чка ва я Гран-При къачун тушир. Заз ва гьам аялриз чи алакьунрин дережа итижлу тир. Ахътин Чехи мярекатра иштираккайла, чаз жуван гъалатІар аквада. Зарб "Лезгинкади" вири тамашачийрик гъевес кутуна. Чалай гуьгъуьниз экъечІай дестейрини чпин алакьунар вини дережада аваз къалуриз чалишмишвалзавай, амма твар-ван авай пуд касдикай ибарат журиди чун Гран-Придиз лайихлу тирди къейдна".

Фестивалдин сергъятра аваз яратмишунрин коллективар Гуржистанда вад юкьуз хъана, абур анин халкъарин ацукьун-къарагъунихъ, адетрихъ, тарихдихъ галаз таниш хъана. Амма гъихътин итижлу уьлкве хъайитІани, Али Гъажиева аниз тухванвайбур аялар тир, абур гьаммиша гуьзчивилик хъун герек я. И

кардиз талукъ яз "Ватандин" руководителди лагъайвал, коллективда низам тахъайтІа, ам коллектив туш.

- Ана гьар жуьре коллективар авай - диде-бубаяр галайбур, гъатта вишев агакъна ксарикай ибарат дестейрни атанвай. Чун, шофёрни кваз гьисабайтІа, 40 кас фенвай. Мугъманханада, мярекатра чи аялрин ван-сес садазни къведачир, гъатта чи патав къвез, и кар итижлу-буру хабарарни къадай. Амма диде-бубаяр галачІна аялар атанвайда-кай чир хъайила, абур мадни тажуб жедай. Диде-бубаяр галаз фенайтІа, чавай гъич са чкани къаз жедачир. Аялрин фикирар, умудар, мурад масабур жедай. За 7-15 йисарин яшара авай аялар тухванвай. Абурухъ, гьелбетда, хъсан низам ава, чпис-чеп тухудай теьгер чирнава - ксудайла ксузва, недайла незва, вердишардайла вердишарзава ва икІ мад, - алава хъувуна ада.

Духтурдин меслятрал амал ийин

КУБРУБЪ КЪЕЙД.

Карина Альбертовна АЛИМЕТОВА 1978-йисуз Махачкъала шегьерда диде-диз хъана. 1995-йисуз шегьердин сад лагъай нумрадин школа акъалтIарна, Дагъустандин мединститутдик экеИна. Институт кутягъайдалай гуьгъуьниз эндокринологиядай клинический ординатурада Келна. 2003-йисалай РДЦ-да (Республиканский диагностический центр) духтур-эндокринолог яз Кваллахва. 2006-йисалай ДГМА-да кафедрадин ассистент, кылин категориядин духтур я.

Надият ВЕЛИЕВА

Пешекарри тестикъарзавайвал, алай вахтунда вири дуьньяда зоб азардик начагъбурун къадар гзаф жезва. Гъайиф хьи, абурун чехи пай чеб зобдик азарлу тирди чир хъайила, дава-дарман тежедайди хъиз хъана, руьгъдай аватзава. Амма, лугъудайвал, дарман авачир азар авайди туш. Кылинди духтурдин меслятрал амал авун я.

Чи редакциядиз зобдин азардикай суьгъбет авун талабзавай гзаф чарар къевезва. И йикъара зун а талабун кылииз акъудун патал Республикадин диагностический центрдин эндокринологиядин отделенидин духтур Карина Альбертовна Алиметовадихъ галаз гуьруьшмиш хъана ва за адавай са шумуд суалдиз жаваб гун талабна.

■ **Карина Альбертовна, аз куьне зоб азардикай, ам арадал атунин себебрикай куьрелди лагъанайтIа кланзавай.**

- Зоб туьгъунин тхунин цумаруфар еке хъайила, арадал къевезва. Ам еке хъунин кылин себебрикай сад незвай продуктрик йод бес къадар тахъун я. Дуьньяда 2 млрд. инсан йод бес тежезвай шартIара яшамыш жезва. И месэла, 130 уьлкведа хъиз, Россиядин Федерациядани ава. Алимри тестикъарзавайвал, бедендик йод тIимил хъуни неинки зобдин, гъакIни зигъин зайиф хъунин, къатIунунин бажарагъ агъуз аватунин, акъулдиз къери хъунин, вилер чапрас, япарал залан хъунин азарарни арадал гъизва. Йоддикай къитвал авай регионар къатIунунин бажарагъ 10-15 процентдин агъуз аватзава.

■ **Зобдин гъихътин жуьреяр ава?**

- Са шумуд жуьре: эндемический, узловой, диффузно-токсический зоб, гипотиреоз, тиреодит ва масабур. И азарин лишанар жуьреба-жуьре я. Месела, узловой зоб авайла, азарлуда са жуьрединни лишанар гъиссдач. Токсический зоб авайла, азарлу кас яхун жеда, гъекъ акъатда, рикIи фад-фад кваллахда, нервияр къайдадикай хкатда. Гипотиреоз жуьредин зоб авайла, хам къуру, бедендин заланвал гзаф жеда, чIарар алахъда, кикер фад хада, бедендик дакIун акатда, дишегълийриз аялар хъуниз манивал гуда, я

аял вич-вичиз чIур жеда. Дуьз диагноз эцигна, азар сагъарунал иллаки пешекар духтур машгъул хъун лазим я.

■ **Щитовидный железадин кваллах къайдадикай хкатунин хаталувал гъихътин инсанриз ава?**

- И азар итирилай гзаф дишегълийриз, иллаки аялдик квай ва я мукъвара аял ханвай дишегълийрик акатда. Гъа са вахтунда ам итирикни, аялрикти, жаванрикти акатун мумкин я. Кылди къачуртIа, хаталувили группадик хизанда туьгъунин тхунин азардик азарлу хъайибур авайла, шекердин 1-жуьредин азар авайбур, 50 йисалай виниз яшара авайбур, Даунан ва Тернеран синдромдик начагъбур ва фад вахтунда радиоактивный йоддин терапия тухвайбур акатзава. Щитовидный железадин гормонри дишегълидин репродуктивный системадин кваллахдани еке роль къугъвазва. Гъавилия аялар тежезвай ва я щитовидный железадин азар авай мукъва-кылияр авайбур вахтунда духтурдин патав фена, щитовидный железадин кваллах ахтармишун лазим я. Эгер гинекологиядин рекъай са гъихътин ятIани азарар аваз хъайитIа, и кар авун иллаки важиблу я.

■ **Зобдин азардин профилактика гъихътин инсанри ва гъикI тухун лазим я?**

- Гъеле 20-асирда дуьньядин вилик фенвай гзаф уьлквейра, гъа жергедай Советрин Союздани, хуьредин къелек йод кутунин рекъелди зобдин азардин профилактика тухуз башламышна. ГъикI лагъайтIа, къел вири халкъди ишлемишзавай, гъа са вахтунда ужуз продуктни тирвиляй. Гъайиф хьи, Советрин Союз чIайдалай гуьгъуьниз и жуьредин профилактикадин серенжемихъ къуват амукънач. Гила гъар са кас профилактика вичи-вичиз тухуниз мажбур жезва. Зоб дишегълийрик итирилай 2-3 сеферда гзаф акатда. Йод тIимил хъунин хаталувал авай агъалийрин группадиз иллаки дикет гзаф гун лазим я. Аник аялдик квай ва аялдиз хур гузвай дишегълийрик, аялар ва жаванар акатзава. И группайра профилактика гъар садаз кылди-кылди тухун чарасуз я. Са йисалай пуд йисал къведалди яшар хъанвай аялар патал суткада йоддин норма 50 мкг, пуд йисалай ругуд йисалди - 90 мкг, ирид йисалай цIикъвед йисалди - 100 мкг, цIемумъужьд йисалай виниз тир яшара авайбур патал 150-200 мкг я. Аялдик квай ва хур гузвай дишегълийри йикъа 200-250 мкг йод ишлемишна кланда. ГъакIни йод квай продукттар, яру куьр, гъуьлуьн келем, треска балугъдин лекъ, кунжут, киви, гречка, бананар ишлемишун ва столдал гъамиша йод квай къел хъун важиблу я.

■ **Щитовидный железадин азар миьиз сагъариз хъун мумкин яни?**

- И кар азарлудалай вичелай гзаф аслу я. Духтурдин меслятрал амал авуна, вахт-вахтунда дарманар ишлемишайтIа, сагъламвилел гуьзчивал тухвайтIа, азардин вилик пад фад къаз жеда. Лугъун лазим я хьи, азар ирсинайни атун мумкин я. Чи патав хизан вири санлай атай дуьшуьшарни кими туш. Кылинди, дуьз диагноз эцигна, сагъарунин серенжемар вахтунда кыле тухун я.

■ **Зоб азардин жигъетдай Дагъустан Республикада гъалар гъихътинбур я?**

- ВОЗ-дин (всемирная организация здравоохранения) делилралди, чи республика йоддикай еке къитвал авай регион яз гъисабзава. Алай вахтунда, йисан сифте кыллелай башламышна, республикада 58708 кас эндемический зобдик азарлур къейднава. АбурукIа 51644 кас - чIехи яшара авайбур, 34064 - 18 йисал къведалди яшара авай аялар я. Эхиримжи са шумуд йисуз зобдик азарлурун къадар тIимил хъанва лугъуз жеда. Амма дагълук районар гъелелиг гъалар пайгар туш. Зобдик азарлур Ахцегъ, Къурагъ, Рутул районар иллаки гзаф ава. Ам профилактикадин серенжемар кыле тухун тавунин нетижа я. Гъар сада вичин хизан патал йод квай къел къачуна ишлемишайтIа, хуьре, квалле азарлуярни тIимил жеда.

■ **Суьгъбет авунай чухсагъул.**

Кваллахдилай алудна

Л.ТАГБИРОВА

“Роспотребнадзордин” РД-да авай Управленидиз Махачкъала шегьердин “Островок” тIвар алай аялрин бахчада 3-йиса авай аял ратарин инфекциядик азарлу хъанва лагъай хабар агакъна. “Роспотребнадзордин” пешекарри и кардиз

талукъ ахтармишун тешкилна. Нетижда санитарный къайдайрал амал тийизвайди винел акъатна. Кылди къачуртIа, дезрасторар гъазурдай инструкция авач, инфекциядин ва паразитрин журнал тайин къайдада кыле тухузвач, ида-радин квалера дезинфекция ийизвач. Идалайни гъейри, ахтармишзавай вахтунда азарлу аял сагълам аялрихъ галаз санал алай.

Работникрин документар ахтармишайла, тербиячини пищеблоқдин работникар медосмотр тефена кваллахал ктабулнавайди субут хъана. Арадал аванвай ихътин векъи чIуру гъаларин патахъай “Роспотребнадзорди” РФ-дин КоАП-дин 6.3 статьядин бинедаллаз протокол кхъена ва гъакIни тербиячини пищеблоқдин работник медосмотр фидалди кваллахдикай азад авунин къарар акъудна.

Винел акъуднавай чIуру крадин патахъай шегьердин образованидин Управленидиз хабар агакъарнава.

Аялрин бахча “Островок” 2014-йисан октябрдилай кардик ква. 294-нумрадин Федеральный Закондин бинедаллаз “Роспотребнадзордиз” ам йиса са сеферда ахтармишдай ихтияр ава.

“АЙБОЛИТ” Чир хъун хъсан я

“Айболит” газетдай
гъазурайди - **Надият ВЕЛИЕВА**

• **Тукъуьлда** къванер авайла, чугъундурдин ширедикай куьмек жеда. Ам икI гъазурда: 3-4 чугъундур миьна, клусариз атIана, яд илична зайиф цIал эцигна, шире хъиз икIи жедалди ргада. Ахпа йикъа пуд сеферда фу недалди вилик хуьредин 2 тIурунавайди хъвада. 2 вацралай къванер куьлуь жеда. Операция авунин лазимвал амукъдач.

• **ДуркIунар** тIазвайла, брусникадин пешери хъсан куьмек гуда. Ам икI гъазурда: хуьредин са тIурунавай брусникадин пешерал яд илична, зайиф цIал эцигна (къалпагъ алачиз) 15 декъикъада ргада. Ахпа ам тадиз куьзда, гъикI лагъайтIа, адак дамарриз зиян гудай шей-эр ква. И цикай йикъа пуд сеферда фу нез пуд сят амайла, 100 мл хъвада.

• **Инсанди** суткада (иллаки йифиз) 7 сятда ахвар авун лазим я, лугъузва Америкадин алмирри. Ял язавачир беденда шекердин къадар виниз хжаж жеда. ГъакIни обменный процессар къайдадикай хкатда, инсан куьк жез башламышда.

• **Бронхитдин** авайла ва я меьки хъана азарлу хъанвайла, касторкадин ягълу ва скипидар (2:1) сад-садак какадарна, хурудивай гуьцIуьн меслятзава.

• **Гатун вахтунда** 10 кг гъар гъи жуьредин хъайитIани емишар тIуьртIа, куьн хъуьтIуьз азарлу жедач.

• **Свах тIазвайла**, сухван винел алай куручIдал прополисдин са клус эцигайтIа, тIал секин жеда.

• **КуручIрай** иви къведайла, активированный цIивиндин 5 таблетка ва трихолопдин са таблетка куьлуь авуна, хуьредин 2 тIурунавай сарар чуьхуьдай порошкдик какадарна, экъунахъ ва няхихъ сарар чуьхвейтIа, иви атун акъвазда.

• **Сарар** мягъкембур хъун патал, хъархъарин чкалар чай хъиз демда туна, сарар чуьхвейдалай гуьгъуьниз сиве экъуьрда.

• **Кылин** чIарар алахъдайла, куркумадин порошокдал яд ва я набататдин ягълу илична, икIи къаришма туькIуьрна, ам кылин хамунивай ва чIарарин пунаривай гуьцIна, зур сятда тада, ахпа чуьхуьн хъийида. И процедура гъафтеда садра авуртIа бес жеда.

• **Яшар хъанвай** инсанриз хурмадин къурунавай пешерин чай гзаф хийирлу я.

• **Руфуник** ял акатнавайла, агъадихъ галай рецептдикай менфят къачуда: 50 г регъвенвай шивитрин тум, 50 г къурунавай тысьчелистикдин цуьквер, 30 г куьлуь авунвай эферрин тум, вири сад-садак какадарна, хуьредин 5 тIурунавай къаришмадал 1 литр ргъзвай яд илична, 2 сятда тада. Ахпа ам чимидаказ 1/2 стаканда авайди йикъа 3-4 сеферда, куьлуь-куьлуь хупIар ийиз, хъвада.

• **Хер хъанвай** ва я канвай чка фад сагъ хъхъун патал анал лап куьлуьз куьткуннавай чичекдин къаришма эцигайтIа, хер фад хъсан жеда.

• **Ветери** класнавай чкайривай петрушка хъчадин пеш гуьцIайтIа, квал гъасятда атIуда.

• **Кыл тIазвайла**, пелел гъулцин тарцин таза пешер эцигайтIа, кылин тIал фад секин жеда.

• **Квачел** таб акъалтнавайла, гъа и кIвачин чIехи тIуб ялда ва кIвачин руфуниз массаж ийида.

• **Гъар юкъуз** са стакандавай помидоррин миже ишлемишайтIа, иви къери жеда ва гъакIни инсульг хъунин хаталувални тIимил жеда.

• **Нервияр** къайдадикай хкатнавайла, сифтени сифте инсандин ахвар квахъда. И вахтунда са стакандавай ргунвай циз чайдин са тIурунавай вирт вегъена цIурурда ва аниз лимондин са паюнин миже алава хъвуна, йикъа пуд сеферда фу недалди 30 декъикъа амаз 1/3 стакандавайди ишлемишда.

Зи теклифар

Дагъви ШЕРИФ

Ци чна вирида "Шарвили" эпосдин суварик 16-сеферда иштиракда. 2000-йисалай инихъ лезги халкъдин эпосдин сувар кьейдуник чпин пайни кутур бязи ватандашар кье чи арада амуьк тавуни риклик туькьувалвал кутазватлани, чна и сувар, абурун теклифар, веревирдер фикирда кьуна, кьвердавай итижлуди, гурлуди, метлеблуди авун лазим я.

И жьегетдай кьейд ийиз жеда хьи, шаз "Шарвилидин" суварин юкьуз Россияда сифте яз фрирандай международный акъажунар Ахцега тухвана, ци суварин вилик квай юкьуз сифте яз лезги манирин конкурс-фестиваль кьиле тухува. Ихътин мярекатар мадни артухарна, "Шарвили" эпосдиз талукъ яз, йисан сифте кьилелай башламишна, Кьилепатан Дагъустандин вири района конкурсарни акъажунар тешкилайта, хъсан жеда.

Ци 1-августдиз Ахцеградин кьадим тарихдихъ галаз таниш жез, чпин гьилин-тупун шейэрин выставкаяр кьалуриз, майданрал ва чехи сегънедал концерта иштиракиз, суварик гзаф районрай коллективар кьведа. Ял гьяз хайи ватандиз хквейдайбуьр, абурун ярар-дустарни тимиш жедач. Риклиз кланз, хквей алак тийизвайбуьр гьикьван авал... И ксариз герек хабарар жагъурдай сайт хъанайта, хъсан тир. Цинин сувариз геж хъана. Гележегда сайт кардик кутунайта, адан кумекдалди туристар, цлуд йисарал-

ди Дагъустандиз тахтанвай ватангьлияр, маса уьлквейрин яратмишунрин коллективар желбиз алакьдай. Га са вахтунда сайтдай Ахцега авай ял ядай чкайрикай, кьадим ва архитектурадин имаратрикай (бельгийвийри эцигай, гьакни Уста Идрисан муькьвер, Жуьмя мискин...), тлебиатдин гуьзел пиплерикай (Гьамамар, Хуьруьгрин там, Кламун яд, Булут буьбадин дагъ...), суварин программадикай делилрихъ галаз таниш жедайвал.

Интернетдин сайтда мугьманар патал ихътин тадарак хъайила, абурухъ са юкьуз суварик атана хъфинин ваъ, сад-кьве юкьуз, гьафтеда Шарвили пагъливандин ватанда амуькдай, экспонатралди Россияда виридалайни девлетлу хуьруьн музейдиз, тивар-ван авай гьамамариз, Россиядин кьиблепата урусин виридалайни еке кьеледиз, Хуьруьгрин тамуз, Шалбуз дагъдиз (ва ик мад) фидай, лезет хкуддай мумкинвал жеда. И саягда - маса района авай гуьзел чкайризни.

Га са вахтунда Ахцега райондин регьберри виририз туристар патал маршрут артуькьурна кланда. Кьиметарни алверчивилинбуьр ваъ, кьезилбуьр эцигин. И тегьерда РД-дин печатдин ва информациядин министерстводин векилри гьамиша лугъузвай "гьакьикь Дагъустандин" кьаматни вири дуьньядиз кьалуриз жедай.

И кьайдада "Шарвили" эпосдикай, и тивар алай пагъливандикай ва масабурукайни вири дуьнья хабардариз алакьдай.

Медаль вахкана

Алван РАМАЗАНОВА

Къанни вад йисалай виниз санал яшамаш хъайи уьмуьрдин юлдашриз, чпин аялар обществодиз вафалуьр яз вердишарайбуьруз 8-июлдиз, хизандин, кланивилин ва вафалувилин суварин юкьуз, га ихътин медалар гун кьетнава.

Ихътин медаль Кьураградин хуьре яшамаш жезвай Мирзоеврин хизандизни гана.

Алай вахтунда "Кьурага район" муниципальный тешкилатдин кьилин патав гвай агьсакьалринни ветеранрин Советдин председател тир Мирзоев Фахрудина ва Кьураградин 1-нумрадин юкьван школадин социальный педагог Жавизат Абдурашидовнади 1971-йисуз хизан кутуна. "Кьурага район" муниципальный тешкилатдин администрациядин кьилин заместитель Эльмира Исаевади чешнелу хизан РД-дин зегьметдин ва яшайишдин рекъяй

Мирзоев Фахрудин чин тийидай кас района бажгаьат жеда. Ада 1986-1989-йисара КПСС-дин райкомдин 2-секретарвиле, 1989-1991-йисара 1-секретарвиле, 1992-1997-йисара райОНО-дин инспекторвиле, 2005-йисалди образованидин управленидин начальнивиле кьвалахна. Ам "РФ-дин умуми образованидин гьуьрметлу работник", "РД-дин образованидин лайихлу работник" тиварариз лайихлу хъанва.

вилик тухунин министерстводин, райондин руководстводин патай тебрикна. Фахрудин ва Жавизат Мирзоеври РФ-дин Президент В.Путиназ, РД-дин Кьил Р.Абдулатиповаз чпин хизандин патай чухсагуьл лагъана.

Абуру вафалувилин ва кланивилин медалдиз лайихлу жедай хизанар чи района гзаф авайди, акьалтзавай несилдини ихътин хизанрилай чешне кьачузвайди кьейдна.

Векилханада гуьруьш

Шагь ШАГЪОВ

Россиядин Федерациядин Президентдин патав гвай Дагъустан Республикадин гьамишалугъ векилханада журналистар ва студентар КВН-дин вышый лигадин полуфиналдин гьалибчиар тир Дагъустандин хьагъай командадихъ, "Comedy Club" шоуудин резидентар тир "Да" дуьтдихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

Гуьруьш векилханадин патав гвай Общественный советдин жегилрин крарин рекъяй комиссияди тешкилайди я. Ана Россиядин Президентдин патав Дагъустан Республикадин векил Изумруд МУЬГЪУЬДИНОВАДИ, Дагъустандин векилханадин гражданин обществодин институтрихъ галаз кьвалахунин отделдин начальник Омар ИБРАГЪИМОВА иштиракна. Мярекат жегилрин комиссиядин председател Марат АБДУЛАЕВА кьиле тухвана.

РФ-дин Президентдин патав гвай РД-дин векилди чпи КВН-диз артух фикир гуниин себебдикайни суьгьбетна.

- Чечняда дяве хьуники Дагъустан Республика экономикадин гьалкьада авай четин 1996-йисуз "Махачкалинские бродяги" десте КВН-да гьалиб хъанай. И гьалибвал агъалиьриз гьакьикьатдани герек тир. Вири дагъустанвийри ватангьлийрин и агал-

гъай дестедиз халкъарин арада культурадин алакьаяр вилик тухуник ва мягькемаруник еке пай кутунай чухсагуьлдин чарар гана.

Изумруд Муьгъуьдиновади кьейдайвал, КВН-да чи вири нукьсанрикай айгьамдин сегьнеяр туькьуьрун дуьз туш. Гьар са нумрада чна чи халкъарин меденият хвена кланда. Амма РД-дин векилдин и фикирдихъ галаз А.Гьамзатов рази хъанатлани, "Comedy Club" шоуудин резидентар, "Comedy Баттл" шоуудин ва "Не спать" программадин иштиракчиар тир Магьмуд Гьуьсейновани Мегьамед Муртазалиева чпин разивал кьалурич.

Гуьруьшдал, КВН "хуьруьрун бизнес" яз, адан финансриз талукъ суаларни кьарагъарнавай. И месладихъ галаз алакьалу яз Изумруд Муьгъуьдиновади гьевечли бюджетдин, амма агалкьунар хъайи "Вацран экв" проект риклел хкана. Адан суалдиз жаваб яз мугьманри кьейдайвал, КВН еке харжияр алай проект я. Сегънедал эгер сад-кьвед кас экъечизаватла, абуьр гьазурун патал са шумуд касди кьвалахнава - редакторди, авторди ва гзаф масабуру. Амма КВН-дин харжияр адетдин тамашачийриз чин хьун чарасуз туш. И кардикай республикадин гьакьикьи кьамат кьайгьусуз тушир спонсориз чизва.

Жегилри мугьманриз са жерге суаларни гана.

Дагъустанви кавээнщикрихъ галаз гуьруьшдал санбар жегилар атанвай.

Изумруд Муьгъуьдиновади сифте нубатда чи дестедиз гьалибвал мубаракна.

- Кье чи патав икьван жегилар кьватл хьунал зун шад я, - башламишна ада. - Ихътин мярекатар фадлай тешкилуьн герек тир. Амма ихътин гьалибвал авачир, - лагъана ада.

кьунал дамахавай. Чна и гьалибвални еке нетижа яз гьисабзава. Кье чна республикадин тивар хкажунин кардал активвилелди кьвалахзава. Чаз вири гьалибвилер, гьам спортда, культурада ва я КВН-дани герек я. Алава яз КВН Сад лагъай каналдини кьалуьрзава, - давамарна ада.

Чи республикадин векилди кьиле капитан Абсалудин Гьамзатов авай Дагъустандин хьа-

Клайпеадин сегънедал

Литвадин Клайпеда шегьерда балугъчийрин дворецдин культурадин центрада 1985-йисуз сифте сеферда «Sermuksnlis» (Рябина) тивар алай фестивал кьиле фенай. Га чьалай инихъ и фестивал гьар кьве йисалай са сеферда тешкилзава. Эгер сифтедай фестивал камерный маниьрин, тамашайрин сувар тирта, кье адан сергьятра аваз гьар жуьре серенжемар тухува. Бязи вахтара абуьр театррин фантазийрин арт-экспромтдин жуьредин форумдиз элкьезва. Ам гьевескаррин са жуьрединни сергьятар авачир куьчедин, халкъдин сувар хъанва. Адаз ухшарди Европада мад санани тухузвач - "Sermuksnlis" сифтеди ва надирди я. И кьвалах ци ана иштиракай Дагъустандин нинийрин театрдини аннамишна.

Дагъустанвийри Шахризат Маллаевадин "Тайна персиковой косточки" тивар алай тамаша кьа-

лурна. Чи устадриз тамашачийри авур итиждай кьатлуз хъайивал, гьакьикьи искусстводихъ сергьятар авач, адаз я санкцийривай, я сергьятривай маниьвал гуз жедач.

Дагъустандинни Дербентдин йикъар Парижда

Парижда Дагъустандин ва Дербентдин йикъар тешкилуьн меслайрихъ галаз алакьалу яз и муькьвара аниз кьиле РД-дин культурадин министрдин заместитель, Республикадин халкъдин яратмишунрин кьвалин директор Марита Мугадова аваз пешекаррикай, жавабдар ксарикай ибарат десте фенвай.

ЮНЕСКО-дин штаб-квартирада кьиле фейи совещанида анин патав гвай Россиядин Гьамишалугъ векилханадин советник Вера Сидоровадини иштиракна.

Россия 2-чкадал

14-июндиз Кьиблепатан Кореядин Кванджу шегьерда кыле фейи Виридуьньядин студентрин акъажунар-Универсиада акъалтйна. Дуьньядин 146 уьлкведай тир 13 агъзур спортсменди тамам 12 юкъуз спортдин 21 жуьредай чпин устадвал къалурна. Студентрин кылин акъажунрин тешкилатчийриз 20 агъзур волонтерди куьмекна. Къугъунрин ва акъажунрин трансляцийриз 7 миллиард кас тамашна.

Универсиадада Кьиблепатан Кореядин хянавай командади (вири 108 медаль, кьизилдинбур-47) 1-чка къуна. Россиядин хянавай команда, вири санлай 122 медаль (абурукай 34 кьизилдинбур я) къазанмишуналди, 2-чкадиз лайихлу хъана. Чи уьлкведин спортсменрихъ къван кьизилдин медалар Китайдин командадихъни ава, абуру Универсиададин табицада 3-чка къазва.

РИКЕЛ ХКИН: алатай Универсиадада (Татарстандин Казань шегьерда) Россиядин хянавай командади 155 награда къазанмишнай.

Чи спортсменри гатун XXVIII Универсиадада кезил атлетикадай (мумкин тир 50 медалдикай 12 - къазанмишна), гимнастикадай, сирнав авунай, фехтовникадай, чемеураунай лишанар ягъунай, дзюдодай, волейболдай ва гандболдай иллаки хъсан нетижаяр къалурна.

Гатун XXVIII Универсиада акъалтларуниз талуькарнавай шад мярекатни лап итижлуказ кыле фена. Адет хъанвай теьгерда спортсменрин парад авачир, залда ацукънавай жегилар сегнедал экъечина. И карди студентрин сувар иллаки гурлу авуна. "Сада-садаз экв багъишин. Жегилар гележегдин экв я" - ихътин лишандик кваз тешкилнавай и шад мярекатдал Кьиблепатан Кореядин премьер-министр Хван Ге Ана гуьгъунин-гатун XXIX Универсиададин иесиар тир Тайбэй шегьердин (Тайвань) векилрив Универсиададин пайдах вахкана.

Чемпионар къабулна

Хазран КЪАСУМОВ

Сулейман-Стальский райондин кыл Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА и йикъара Россиядин, Европада и дуьньядин чемпионатра агалкъунар къазанмишнавай райондин спортсменар ва абурун тренерар къабулна.

Н.Абдулмуталибова райондин спортсменри эхиримжи вахтара республикада, адалай къеце чехи турниррани чемпионатра къазанмишнавай агалкъунрикай, районада спортдин кваллах вилик физвай теьгердикай геьеншдиз суьгъбетна, теклифнавай спортсменрив райондин администрациядин гуьрметдин грамотаяр ва пул авай конвертар вахкана, абурун тиварунихъ тебрикдин гафар лагъана.

Гуьруьшдал райондин администрациядин физический культурадин спортдин ва жегилрин кранин рекъай отделдин начальник Н.ЭФЕНДИЕВ, районада кардик квай самбодинни дзюдодин ДЮСШ-дин директор, пешекаррин арада дуьньядин чемпион Т.КЪУРБАНОВ, армспортдай дуьньядин чемпион, РФ-дин лайихлу тренер М.ТАГЪИРБЕГОВ рахана, абуру районада спортдин физкультурадин кваллах вилик тухун патал къабулзавай серенжерикай геьеншдиз суьгъбетна, спортсменар чемпионатриз ракъурунин патахъай спонсорилин куьмек гунай Дербент шегьердин кыл И.ЯРАЛИЕВАЗ, муниципальный райондин кыл Н.АБДУЛМУТАЛИБОВАЗ, райондин депутатрин Собранидин председателдин заместитель А.Яралиеваз ва мерд маса рухвайриз чухсагъул лагъана.

Спортсменрин тиварунихъай Икрам АЛИСКЕРОВ ва Аслан КЪУРБАНОВ рахана, абуру чеб къабулнавай ва пишкешар гунай Нариман Шамсудиновичалай разивал къалурна.

Краснодардай шад хабар

MMA

Дагъларин уьлкведа хъиз, Россиядани машгъур спортсменрикай сад тир Жабар Аскерова и йикъара чи риклер мад сеферда шадарна. ИкI, алай йисан 8-июлдиз Краснодар шегьерда MMA-дин къайдайрай TECH-KREP FC: PRIME SELECTION международный турнирдин сергъятра аваз кыле тухвай бягъсина ада нубатдин сеферда гъалибвал къазанмишна. Аферин!

Къейд тавуна жедач, винидихъ тивар кунвай турнирда 70 кг-дилай гзаф заланвал авай Жабар Аскеровани краснодарви Роман Гундаренкодин бягъс виридалайни кылинди яз гьисабзавай. Сад лагъай раунддин юкварилай чи ватанэгълидин гъуд акъур краснодарви чилел экъа хъана. Кивачел хкаж хъхъун патал лагъайтIа, спортсмендиз са шумуд декъикъа вахт лавим хъана.

Рикел хкин: Ж.Аскерова вири санлай 114 бягъс кыле тухвана, абурукай 83 (42 нокаутдалди) гъалибвал къазанмишуналди акъалтIарна.

Жегилрихъ галаз гуьруьш

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

8-июлдиз Дербент шегьердин ял ядай "Хаял" центрада тивар-ван авай спортсменар (Олимпиададин призерар, дуьньядин ва Европададин чемпионар) Кьиблепатан Дагъустандин жегилрихъ галаз гуьруьшмиш хъана. Иниз саки вири районрай ва шегьеррай мусурман диндин ва администрациядин жегилрин месэлайрал машгул отделрин векилар атанвай. Гуьруьш экстремизмдизин терроризмдиз аксивал авуниз талуькарнавайди тир.

Мярекатда Кьиблепатан территориальный округда РД-дин Кылин патай тамам ихтиярар ганвай векилдин заместитель Татжидин Султанова, РД-дин жегилрин крарай министр Заур Къурбанова, РД-дин спортдин физкультурадин министрдин заместитель, Дагъустанда боксдай сад лагъай олимпийский чемпион Гъайдарбег Гъайдарбегова, РД-дин муфтийдин сад лагъай заместитель Агъмад-гъажи Кахаева, Кьиблепатан территориальный округда РД-дин муфтийдин куьмекчи Магъди-гъажи Абидова, шегьердин администрациядин физкультурадин спортдин отделдин начальник Новаи Рзаева, райондин администрациядин туризмдин ва жегилрин крарай отделдин начальник Рафилъ Гъажиагъмедова, машгъур спортсменар тир Альберт Селимова, Курамегъамед Курамегъамедова, Абдурагъман Биладова, Мегъамед Ибрагъимова ва масабуру иштиракна.

Мярекат башламишдалди вилик чна и мярекатдин тешкилатчи Магъди-гъажи Абидовой ва Гъайдарбег Гъайдарбеговойай и гуьруьш тухунин мурад-метлебдикай кве гаф лугъун тIалабна.

Магъди-гъажи АБИДОВ: - Сифте нубатда, заз къенин мярекатда иштиракиз атанвай вири стхайриз сагърай лугъуз кIанзава, адан кылин мажсад, акъалтзавай несилдиз, жегилрихъ, чIуру рекъел экъечI тавуна, вини дережайриз хкаж жедай мумкинвал гъар садакъ авайди тивар-ван авай спортсменрин агалкъунралди къалурун я.

Гъайдарбег ГЪАЙДАРБЕГОВ: - Алай вахтунда спортдин министерстводи жегилрин арада зурба кваллах тухузва. Чна спортсменар къуватлубур ва мягъкембур яз чIехи ийизва. Чаз абур тербиялубур, руьгъдиз мягъкембур ва бубайрин адетриз вафалулубур хъана кIанзава. Ихътин мярекатрал ийизвай ачух веревирдери чаз жегилрихъ

вуч кIанзаватIа, абурун риклера вуч аватIа, чавай гъихътин куьмек герекзаватIа, чирдай мумкинвал гузва. Къе и мярекатда иштиракзавай спортсменрин агалкъунри жегилрин гевес хкаждайдакъ, спортсменрин агалкъунрилай абуру чешне къачудайдакъ ва гъакIни сагълам уьмуьрдин рекъелай гъейри, маса рехъ авачирдакъ инанмишариз, чна абурухъ галаз кваллах тухуда.

Гуьруьшдал рахай Агъмад-гъажи Кахаева ислам ислягъ дин тирди, ада хъсанвал авуниз, писвилкай къерех хъуниз эвер гузвайди лагъана. Ислам динди инсандив (ам уьмуьрдиз килигунин фикиррилай аслу тушиз) гуьрметдалди эгечIунин кылин къанунрин садвални ислягъвал хъунин, чIуру крар арадай акъудунин месэлайр гъалуниз куьмекзава, гъи жуьредин хъайитIани, писвал авун къадагъа ийизва ва хъсанвал авун, инсанрин арада ислягъвал хуьн эмирзава.

- РД-дин муфтиятди писвал, зулумкарвал къадагъа ийизва. Къуръандани Сад тир Аллагъди лагъанва: "(О, Мугъаммад) Аллагъдин рекъел камаллувилелди ва хуш келимайралди эвер це..." (Сура 16, аят 125)

Динэгъли инсандихъ ихътин алакьун, яни Исламдиз хъсанвилелди эвер гунин эдеблувал, хъун лавим я. Дагъустанда яшамиз жез, чаз диндихъ агъадай, Исламдин истемешунар кыле тухудай ихтиярар ганва. Чаз Ислам раиж авунал, инсанри исламдин истемешунар, къанунарни къайдаяр кыле тухуз ислягъдакъ эвер гунал къадагъа эцигнавач. Идакъ галаз санал чи гъукуматда тайин къанунарни ава, абур вири агъалийри кыле тухвана кIанзава. И къанунри гъакIни обществода тухудай къайдани эцигнавач.

Светский уьлкведа яшамиз жез, ихътин къанунар чIурун РД-дин муфтиятди къабулзавач. Ислам

дин ва ада инсанри чеб уьмуьрда тухудай теьгердихъ ийизвай истемешунар себеб яз, мусурманривай илимдинни руьгъдин рекъай вини дережадиз хкаж жез, уьмуьрдин шартIар хъсанариз алакьна.

Татжудин СУЛТАНОВ: - Инал рахай юлдашри чпин чешнедалди сагълам уьмуьр тухун патал акъалтзавай несилдиз гузвай тербиядикай лагъай келимайри зак тежер къадар шадвал кутуна. Куьне тухузвай кваллахдай, куь хъсан крарай заз квез рикин сидкъидай сагърай лугъуз кIанзава. Алай девирдин и вахт Россияда ва гъам Дагъустандани лап четинди я. ГъакI ятани, куьне инсанар сад ийиз, жегилар чIуру рекъел элячи тавун патал Дагъустандин адетралди тербия гуз тухузвай кваллахдихъ зурба метлеб ава. Зун лап дериндай инанмиш я: куьне ва чна саналди тухузвай кваллахдихъ хъсан нетижаяр жеда.

Заур КЪУРБАНОВ: - Къе Дербентда Рамазандин вацра, Дагъустандин Мусурманрин управлениди кыл кутуна, Кьиблепатан Дагъустандин жегилар республикадин тивар-ван авай спортсменрихъ галаз гуьруьшмиш хъунин мярекат тухунихъ чIехи метлеб ава, ихътин гуьруьшри жегилрихъ гъам руьгъдин, гъам ахлакъдин ва гъамни эдебдин тербия гунин рекъе чIехи роль къугъвазва. Дагъустанди тивар-ван авай гзаф инсанар чIехи авуна. Абурун арада космонавтни ава, летчик-испытатели, алимарни, спортсменарни. За квевай тIалабзава, чIехи агалкъунар къазанмишнавай тивар-ван авай дагъустанвийрилай чешне къачуна, риклевай мурадгар кылиз акъудун патал къаст эцигна, галатун тийижиз зегъмет чIугу.

Мярекатдал М.Абидов, Гъ.Гъайдарбегов, М.Халилов, А.Селимов ва масабурни рахана, Къуръан келдай устад З.Салигъова са шумуд нашид устадвилелди лагъана.

Чин гъазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Пудра артух жеда

Алай йисан эхирралди Россиядин МФФ-дин Чулав гьуьлуьн флотдин цин кланикай фидай гимийрин кьадар пуд сеферда артух жеда: исятда и флотдихъ авай "Алроса" Б 871 гимидал цийи кьве луткве алава хъжеда. Идан гьакьиндай "Ленты.ру"-дин коррес-

пондентдиз Россиядин МФФ-дин кьилин штабдай хабар гана. "Новороссийск" ва "Дондал алай Ростов" гимияр Новороссийскда цин кланикай фидай лутквейрин кьилдин кьуд лагьай бригадани жергеяра аваз жеда.

"Кеферптан флотда гимийрал алай яракьрин системаяр ахтармишунин программа агалкьунралди кьилиз акьудайдалай гьуьнлиз 636-проектдин "Новороссийск" ва "Дондал алай Ростов" тварар алай сифтегьан гимияр Чулав гьуьлуьн флотдив агакьрун патал гьазурвилдин кьвалахар куьтягьзава, - кьейдна МФФ-дин векил, 1-рандин капитан Игорь Дигалоди. - Гьиле авай йисуз абур Новороссийскдин Гьуьлерин дяведин кьуватрин базадиз агакьда, ина абур датлана бинеламиш хьун патал талукь тир шартлар яратмишнава", - алава хьувуна ада. Цийи субмаринаяр 2015-йисан мартдиз Новороссийскда цийииз тешкил хьувунвай цин кланикай фидай лутквейрин 4-кьилдин бригадани составдик акатда. Кьведай йисуз бригадани мад кьуд субмарина агакьарда. Абурукай кьвед алай вахтунда Санкт-Петербургда тукьлуьрзава. Виликдай гьеле хабар гайивал, ида Чулав гьуьлуьн флотдин цин кланикай фидай гимийрин кьуватар гьунгуьна хутадай мумкинвал гуда.

Террористри гьужумна

Камерунда чандилай гьил кьачунвай боевикри армиядин спецназдин лагердин патав кьве кьатан теракт кьиле тухвана. Идан гьакьиндай "Рейтер" агентстводи хабар гузва. Боевикри уьлкведин кеферпата авай Фотокол шегьерда чпин акьалтлай нагьакьан крар

авуна. Абурукай сада лагердин патав гвай бардин кьенепата вичи-вич хьиткьинарна. Теракт кьиле фидай члавуз и идара инсанрив ацланвай. Кьати ванер акьатай чкадихъ аскерри ериммшай члавуз хьиткьинардай кьвед лагьай шей кардик акатна. Нетижанда 12 кас ислягь агьалияр ва Чаддин армиядин аскервилдин са кьуллугьчи телеф хьана.

Полицияди тайинарнавайвал, кьве террористдални неинки чин, гьакь санлай бедендин кьалубар масадбурухъай тамамвилелди кьевирдай жуьредин парталар алай. Теракт кьиле тухунай мукьвал вахтаралди вич "Боко Харам" твар алаз малум аз хьайи "Исламдин государстводин" "Рагьакьидай патан Африкадин виляят" дестедал шак фенва.

Нигериядин сергьятдал алай Фотокол шегьерда боевикри виликрайни чпин чьуру ниятар авай гьерекар кьиле тухвайди тир. Икь, 4-февралдиз "Боко Харам" тешкилатдай тир исламистри шегьердал гьужумнай, амма Камерундинни Чаддин аскерри абуруз кьулхъди рум ганай. А члавуз ислягь агьалийрикай телеф хьайибурун кьадар виш касдилай алатнай. Террористри чкадин мискинни чьуьрунай.

Чаддин яракьлу кьуватрин са десте аскерар Камерунда чкадин гьукуматдин тлабуналди 2015-йисан 17-январдилай бинеламиш хьанва.

Пхеньяндиз атун теклифна

КНДР-дин властри США-дин президент Барак Обамадиз, Конгрессдин членриз ва США-дин вири гьукуматдиз Пхеньяндиз атун ва Кеферптан Кореяда биологический яракь авани авачни ахтармишун, уьлкведа инсандин ихтияррал амал авунин жигьетдай авай гьалдихъ галаз таниш хьун теклифна. Идан гьакьиндай "Енхалди" хабар гузва.

Оборонадин комитетдин (КНДР-да военный властдин кьилин орган) официальный векилдин гафаралди, Америкадин кьуллугьчил алай ксариз "Пхеньяндиз биотехнологийрин сирлу институт" чпин вилералди акавадай. "Абуруз виче инсандин ихтияррал амал авун халисандиз заминламишзавай общество гьихьтинди хьун лазим ятлани акавада", - хиве кьуна ада.

Кеферптан Кореяда кьиле тухузвай ахтармишунриз талукьарнавай North 38 сайтда 9-июлдиз биологический яракь чьуьру та-

вунин месэляяр ахтармишдай, Джеймс Мартинан тварунихъ галай Америкадин центрандин кьуллугьчи Мелисса Хэнхэман докладдиз чка ганва. Ана тешкиларзавайвал, Пхеньяндиз биотехнологийрин институтдихъ Сибирдин язвадин тум туьретмишун патал лазим тир вири такьатар ава. А тум биологический яракь хьиз ишлемишиз жеда.

"Цийивилер" РИА-ди хабар гайивал, 12-июлдиз ООН-дин патав гвай КНДР-дин гьамшалугь векилди Вашингтондик, Корейский ярумчух островдал дьве арадал атайтла, Пхеньяндиз аксина биологический яракь ишлемишдай ниятар ава лугьуз тахсир кутуна. Ада США-дай Кьиблепата Кореядиз Сибирдин язвадин тум рекье туниз талукь яз силис тухун истемишна. Майдиз Пентагондин векилри хиве кьурвал, Кьиблепата Кореяда авай Америкадин гьавадин ВВС-рин базадиз ягьалмиш хьана, Сибирдин язвадин тум рекье туна. Вашингтондини Сеулди и агьвалатдихъ галаз алакьалу яз кьилди-кьилди чпин ахтармишунар тухуззава.

Европадин гьукумат тешкилиз кланзава

Грецияда арадал атай кризисди кьалурайвал, Евросоюздиз Европадин сад тир гьукумат тешкилуни игьтияж ава, гьисабзава Европарламентдин председатель Мартин Шульца. Ихьтин фикир ада 14-июлдиз немсерин Shtern изданидиз интервью гудай члавуз раижна.

"Европадиз талукь асул месэляйрай кьарарар мад милли гьукуматривай кьабулиз

жедач", - малумарна Шульца. Адан гафаралди, дуьньядин алишверишдиз, гьавайриз, инсанар са уьлкведий маса уьлкведиз куьч хьуниз, налогар гуникай кьил кьакьудуниз талукь месэляяр гьалун патал умуми кьурулушар тешкилун чарасуз я. "Са макьамда чаз Европадин гьукумат герек кьведа", - кьей-

дна Европарламентдин кьили. Шульца лагьайвал, Европадин уьлквейрин регьберри ЕС-дин умуми интересар кваз кьазвач, абуру чпин гьерекар "миллиди-им хьсан я", Европадинди - пис" лугьудай кьайдада кьиле тухузза. Адан фикирдалди, "Еке кризисда гьатнавай" Евросоюзди Европадин уьлквейяр агудунин политикадин барадай кьиле тухузвай рехъ дегишарун чарасуз я.

13-июлдиз Грецияни ЕС буржарин кризисдай экьечунин программадин патахъай икьардал атана. Пуд йисан муддатда Афинь-ригь 86 миллиард евродин такьатар агакьда. Пул гунигъ звездий уьлкведа кьенятунигъ кьайда кардик кутун герек я. И члавуз налогрин ва пенсийрин системайра дибдин дегишвилер тун, гьакьни 50 миллиард евродин кьимет авай государстводин хсусият приватизироватун герек я.

5-июлдиз референдум кьиле фидай члавуз сесер гайи 61,31 процент грекар ихьтин серенжемриз акси экьечайди я.

Гьалар хци хьанва

Украинадин кьуватдихъ галаз алакьалу кьурулушри малумаривал, Донбасда яракьлу чьуьрук арадал атанвай зонада гьалар хци хьанва. Facebook-да ачухнавай АТО-дин (Украинадин кьиблепата кьиле физвай женгинин гьерекартриз Киевда терроризмдиз акси операция лугьузза) штабдин чина хабар гузайвал, ополченидин векилри гьуьле гун акьазарунигъ кьайдаяр вишелей гзаф сеферра чьуьруна.

Аскервилдин кьуллугьчийри тешкиларзавайвал, тупарай, минометрай ва танкарай гьуьле гана.

"Авдеевка, Опытное, Водяное, Пески, Кирово, Новгородское, Луганское тварар алай агьалияр яшамш жезвай чкайра АТО-дин кьуватрин сенгерар бандитрин тешкилатрин кьати цьук акатна", - лугьузза штабдин малуматда.

Кьуватдихъ галаз алакьалу кьурулушри мадни кьейд авурвал, Луганскдин терефдихъ Луганское станица, Новотошковское, Крымское, Трехизбенка поселокар гьуьллейрин цьук акатна. Мариуполь галай терефдихъай "анжах Талаковка ва Николаевка поселокрин патарив автоматрай гьуьле гана".

Гьа са вахтунда вичи-вич малумарнавай, Донецкдин халкьайдин республикадин векилри тешкиларзавайвал, Украинадин Яракьлу кьуватри гьуьле гунигъ нетижада Горловкадин кьве агьалидал хирер хьана. Идан гьакьиндай "Донецкдин цийи хабаррин агентстводиз" шегьердин администрациядин патав гвай здравоохраненидин отделдай хабар гана.

Шегьердин администрациядин информационно-аналитический отделдай хабар гайивал, Горловкадиз 15-июлдиз гьуьле гана.

Алай вахтунда регионда гьуьле гун акьазарунигъ кьайда кардик кьайди я. Ихьтин икьардал атанвайди чпел кьуд уьлкведин (Украина, Россия, Германия, Франция) регьберрин 2015-йисан февралдиз Минскда кьиле фейи гьуьрушдин нетижайрал асаслу яз кьулар чьуьрунвай документра тешкиларнава. Икь

Рекьемар

• Йисан II кварталда Россияда яшамш хьун патал чарасуз герек пулдин кьадар **3,7 процентдин** артух хьана - **10017 манатдив** агакьна. Зегьметдиз кьабил агьалияр патал и делил **10792 манатдив**, пенсионерар патал - **8210 манатдив**, аялар патал **9806 манатдив** агакьдайвал артух хьана. Гьа са вахтунда йисан эхирралди йисан хьун патал чарасуз герек пулдин кьадардилай агьуз тир мажибар кьачузвай ксарин яшамш **5,6 миллион** касдив агакьун гьуьзлемешзава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 56,97 манат,

1 евро - 62,62 манат,

ятлани, яракьлу чьуьрукдик экьечнавай кьве терефдини гьуьле гун акьазарунигъ кьайда чьуьрунай сада-садак тахсирар кутазава.

ГьалатI яз гьисабзава

Рахунар кьиле тухвай 6 уьлкведи (Россия, Китай, Франция, Германия, Великобритания ва США) Ирандихъ галаз икьарар кутлунун Израилдин премьер-министр Биньямин Нетаньяхуди "акьалтлай агьур гьалатI" яз гьисабзава. Идан гьакьиндай Associated Press-ди хабар гузва. Адан гафаралди, авунвай савдади Израилдиз акси гьерекарар тир ХАМАС-дин, "Хезболладин" тереф хуьнин барадай Тегерандин мумкинвилер сергьятламишзава. Идалайни гьейри, ада гьисабзавайвал, Ирандихъ вичин ядерный яракь арадал гьидай мумкинвални амуькьзава. Экономикадин жигьетдай санкцияр алудунигъди гьиле гьатнавай пул Тегеранди Израиль терг авун патал серфда.

Нетаньяхуди малумаривал, Тель-Авивди и икьардин бинедаллаз вичин гьилер кутлуннавайди яз гьисабдач ва адахъ вичи-вич хуьдай ихтияр амуькьзава. Ада мадни рикьел хкайвал, 10-июлдиз Ирандин президент Хасан Роуханиди Америкадин ва Израилдин пайдахар цай ягьиз кайи парадда иштиракна. Reuters-ди хабар гузайвал, Израилдин кьечепатан крарин министрдин заместитель Ципи Хотовелиди тагькимаривал, и савда США-дин конгрессда хьсанди яз гьисаб тавун патал Тель-Авивди лазим тир вири чараяр акавада.

И икьар Америкадин конгрессди тешкиларунигъ чарасузвал авайди туштлани, Ирандиз акси цийи санкцияр кардик кутуналди ва сергьятламишунин исятда кьуватда авай серенжемар мад ишлемиш хьувуналди, законнар акьуддайбуру икьарар кьилиз акьудуниз кьец цунин алахьунарни авун мумкин я. США-дин президент Барак Обамади хьанвай икьарар кьилиз акьудуниз ма-нийвал гун мумкин тир гьар гьихьтин хьайитлани закондин проектдал вичи вето эцигда лагьана кьурху гана.

I16-сеферда

Нью-Йоркдин агьали Сюзанна Мушатт Джонса вич дидедиз хьайидалай инихъ 116 йис тамам хьун кьейдзава. Джонс исятда дуьньяда яшамш жезвай агьалийрин арада официалнидаказ виридалайни яшлуди яз гьисабзава. Америкави дишегьли 1899-йисан 6-июлдиз дидедиз хьана. 2015-йисан 17-июндиз, 115 йисни 346 югъ хьанвайла, и дишегьлидин твар Гиннессан рекорддин ктабда кьеней.

Яргьалди яшамш хьунин сир вуч я лагьана хабар кьурла, Джонса ихьтин жаваб хгана: "Зун бес кьадар ксузза!" И яшлу дишегьлидин вилериз ахкьазмач, ам япарални залан хьанва, ятлани ам месел алкьанвач, ада йикьа анжах кьве дарман хьвазва. Джонс Ти ингиллис чьалан "aintie - хала" гафуникай хьанвай лакьаб алазни чьиди. Дуьньядин тарихда виридалайни гзаф яшамш хьайи кас яз гьисабзавайдини дишегьли я: француз Жанна Кальман 122 йисни 164 юкьуз яшамш хьана.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гьазурайди - Даир БЕЙБАЛАЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КБИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КБИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
А. ГЪАМИДОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 18.00

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада газурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 7639

Макъалар редакцияди туькуьр хьийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле закондательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний къуллугдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хьувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспект, 61,
7-мертеба.

Ⓣ - И лишандик квай материалар гьакьидихь чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Агъалийрин фикирдиз Дегишар хъия

Радик ГАФИЗОВ,
полициядин стар. лейтенант

Дагъустан Республикадин ГАИ-дин отделди 1994-йисуз сифте кьиле латин алфавитдин "Д" гьарф авай госрегистрациядин знаклар заказ ганай ва абур вахчунай. Гуьгьунлай малум хъайивал, абур Р50577-93-й. ГОСТ-дихь галаз къадаибур хъанач.

Ахъайнавай гьалат малум хъайидалай гуьгьуниз и сериядин госзнакар гун акъвазарна ва транспортдин такъатрин иесийрихь галаз гъавурдик кутунин къа-

лахар тухвана ва абур Р 50577-93-й. ГОСТ-дин знакларди эвез хъувун лазим тирди лагъана.

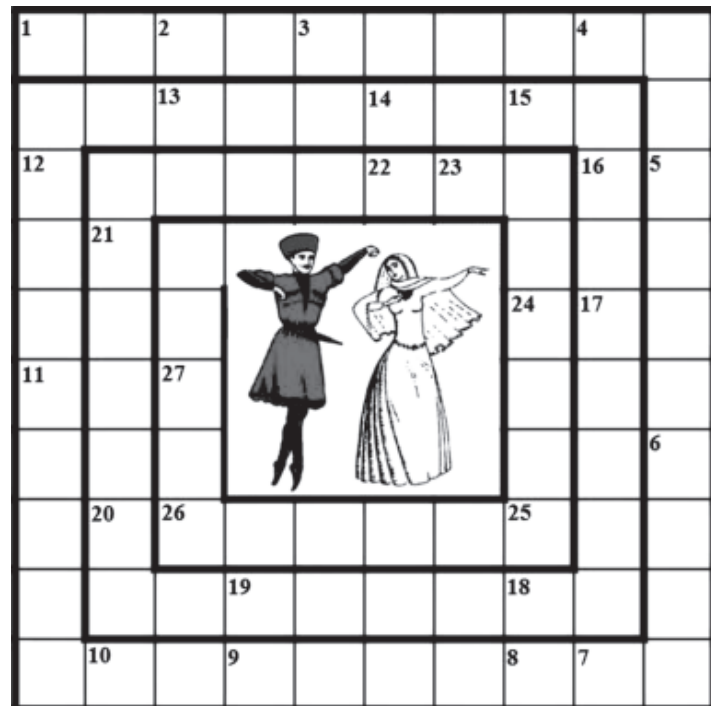
Алай вахтунда МВД-дин Дагъустан Республикада авай Госавтоинспекциядин подразделениевири винидихь лагъанвай хътин "Д" гьарфунилай башламиш жезвай госзнакар алай транспортдин 228 такъат учета ава.

Транспортдин такъатрин гуьрметлу сагъибар, ГОСТ-див (Р 50577-93-й) къан тийизвай госзнакар, ГАИ-дин чкайрал алай регистрационно-экзаменационный отделенийриз фена, ГОСТ-див къадаибур махсус знакрихь галаз дегишар хъия!

Чайнворд

И чайнворддихь авай къетленвал ам лезги мисалрин бинедаллаз туькуьрунихь галаз алакълу я.

Туькуьрайди - Куругъли КЪАЛАЖУХВИ

СУАЛАР: 1. Ам вацул тухудач. 2. Ам тлуьрдан кьилел цай жада. 3. Кесиб фейила мурк къадаибур чка. 4. Ам кьелечл чкадилаи хада. 5. Ада гъамиша вичихь ялда. 6. Ксай месик жагъин тийидай ширинлук. 7. Ам гъазурун патал гафар ваь, дуьгьуни члем герек я. 8. Хийирни ам стхаяр я. 9. Ам феий чкадаибур гьални фида. 10. Ам алукулналди никай хъайитлани итим жедач. 11. Ам ацукъай чкадал цакул аламуькда. 12. Ам епинамаз вердишарна къанда. 13. Ам бармакъда ваь, кьиле къанда. 14. Цавун къакъанвиликай кичле тежер къуш. 15. Ам тлуьрда яд хъвада. 16. Жуван гъилевай ам тлуьрар алаз аквада. 17. Вацул агакъ тавунмаз ам тлуьнмир. 18. Ам тух хъайила, меки жедач. 19. Ам ачух тавун инсанвал я. 20. Ам инсандин хазина я. 21. Ам инсандин ивидик къанда. 22. Ам такурдаз тухул къалурда. 23. Гуьгьуьгъди къасайдаз адахъай кичле жада. 24. Ам юкъуз ксуда, йифиз къекъведа. 25. Ихтибардилаи ам хъсан я. 26. Тек ам тама тахъуй. 27. Ам атлай чемемерук анжах къулаз герек я.

Агъалийрин фикирдиз

Каспий гуьгьуьн яд къадардилаи артух чиркин хъунихь ва анай ваба азардин вибрион жагъунихь галаз алакълу яз тайинар тавунвай чкайра чуьхуьнагар авун къадагъа я!

РД-дин Роспотребнадзордин управление

Камаллу фикрар

Школадин муаллимдиз чнихь премьер-министрар тамарзлу тир къван ихтиярар ава.

Уинстон ЧЕРЧИЛЛЬ

Эгер жува-жув мажбур, жувавай истемийунар тавуртла, виш муаллим ви кьилел акъвазарайтлани, абур къуватсуз жеда.

В.СУХОМЛИНСКИЙ

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии А за № 5490662, выданный 25 июня 2000 года Эминхюрской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя АЛИМАГОМЕДОВОЙ За-ремы Загидиновны, считать недействительным.

Р.Ж. Исаев

журналистдин гафунин гъахълувал субутариз алахъна.

Литератор яз ада вичин гьиле гъатай са табни, важиблу са эсерни къимет тагана, адакай вичин кьейдер кхьин тавуна тадачир. Романахь вичин хатл ва кхьинин къайда авай. Яргъал йисарин адан зегъмет газетдин редакциядин гуьрметдин грамотаяр, премияр, пишкешар гуналди кьейдна. Ам РФ-дин журналистрин ва Лезги писателрин союзрин член тир.

Газетдивай вич анжах са ажалди къакъудун мумкин я лугъдай рагъметлуда. Гъайиф, а кар гила арадал атана. Чна Роман Жумалиевичан хизандиз, вири багърийриз, дериндай хажалат члугуналди, башсагълуьгъвал гузва.

Роман Исаеван экуь къаматчи риклелай садрани алатдач.

И йикъара чав чулав хабар агакъна, уьмуьрдин 78 йисан яшда аваз чи яшлу мухбир, муаллим, газетдин дуст, амадагрикай сад хъайи Роман Жумалиевич Исаев рагъметдиз фена.

Р.Ж.Исаев 1937-йисуз Докъузпара райондин Филерин хуьре (гила Меьгарамдхуьруьн райондин Цийи Филер) кесиб лежбердин хизанда дидедиз хъана. Лап фад кьилелай буба алатна, аял вахтар Ватандин Члехи дявдин йисарал гьалтна. Гъа четин девирда Романа, хуьруьн колхоздизни дидедихь галаз куьмекар гуз, юкван школа акъалтарна. Чирвилерихь къаних жегъилди Дагъустандин госуниверситетдин филологиядин факультетда кьилин образование къачуна ва вичин вири уьмуьр хайи хуьре муаллимвилдин пешедиз бахшна.

Гъа са вахтунда ада гъам чкадин, гъамни республикадин газетрихь, радиодихь, журналрихь галаз сих алакълу хвена. Вичелай алакълувай хуьруьн мухбирвилдин везифаяр тамамарна. Хуьрерин баркаллу зегъметчийрикай, халкъдин арада гуьрмет къазанмишиз алакълувай интеллигенциядин векилрикай, муаллимрикай гзаф кхъена. Чкайрал гьалтзавай татугайвилериз, эскивилериз, къайдасузвилериз вичин критикадин къиметар гуз хъана. Критика хуш татай вахтарни хейлин хъанатлани, Романа кьелемдин хъивал къадарнач,

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ ДАГЕСТАН ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ "ГУМАНИТАРНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЙ КОЛЛЕДЖ"

Лицензия 05/Л01 № 0002509 рег. № 8078 от 06.05.2015 г.
Свидетельство о гос. аккредитации 05А01 № 0001158
№ 6246 от 02.06.2015 г. до 02.06.2021 г.

объявляет набор абитуриентов, выпускников 9 и 11 классов, на 2015-2016 учебный год по следующим специальностям:

Преподавание в начальных классах

Квалификация выпускника: *Учитель начальных классов.*
Срок обучения по очной форме: на базе 9 кл. - 3 г. 10мес.,
11 кл. - 2 г. 10 мес., по заочной форме: 11 кл. - 2 г. 10мес.

Дизайн (по отраслям)

Квалификация выпускника: *Дизайнер.*
Срок обучения по очной форме:
на базе - 9 кл.-3г.10мес., 11 кл. - 2г.10мес.

Экономика и бухгалтерский учет

Квалификация выпускника: *Бухгалтер.*
Срок обучения по очной форме:
на базе 9 кл. - 2 г.10мес., 11 кл. - 1 г.10мес.

Социальная работа

Квалификация выпускника: *Специалист по социальной работе.*

Срок обучения по очной форме:
на базе 9 кл. - 3 г. 10мес., 11 кл. - 2 г. 10 мес.

Документы и сроки приема

- документ об образовании или его копия, заверенная нотариусом;
- копия паспорта (свидетельство о рождении);
- 8 фотографий размером 3х4;
- медицинская справка формы 086 у

Прием документов

на очное отделение - с 10 июня по 15 августа,
на заочное - с 10 июня по 30 сентября

Адрес приемной комиссии

РД, г. Махачкала, ул. Дахадаева, 136 / ул. А. Султана, 10-й км.

Контакты

51-88-33, 8-988-784-51-56

E-mail: gpkdag@mail.ru

Сайт www.gpkdag.com

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии Б за № 302963, выданный в 1990 году Гельхенской СОШ Курахского района РД на имя МАХМУДОВОЙ Ирины Сейфуллаевны, считать недействительным.